+40172

I Kötet.
(1848.)

Vas Megyei KRONIKÁK

az az

Politikai Emlékezetességek

kiserve után irási Jegyzetekkel.

1848 és 1849.

Kemeneshaljai Digitális Könyvtár
2016.04.13. 9:43

T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Irta Nemes-Dömölkön, Vasmegyében

Edvi Illés Pál,

evang. esperes-lelkész és magyar akad. tag

Első kötet. – 1848. –

Az új magyar alkotmányos kormány

(pagina 1 – 137.)

Kisérve utóirási jegyzemlad

Motto:

Hazám,

Vedd ezt is tartozásul.
Fiadtól, ki éretted felt.

Dömölk,

Te vedd emlék-oszlopul
Polgárodtól, ki benned élt.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

1. §. ~~Dömölk rajza is~~ bévezetés.

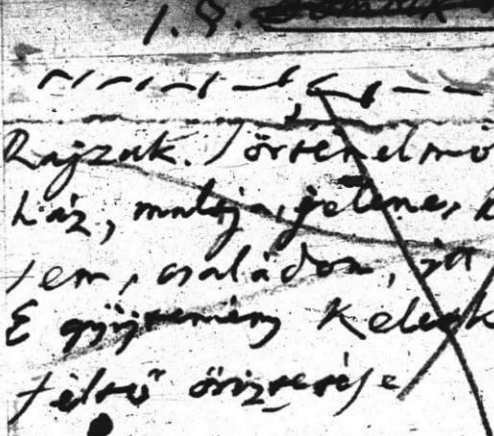

~~[illegible] Nefe. Három Dömölk. Rajzak. Történelmök. A döm. ágostai egyház, maltja, jelene, körülményei. Ide költözésem, családom, itt lakásom és mühödésim. E gyüjtemény keletkezése, czélja, publicuma, feltő őrizetése.~~

§. 2. Uj polgári életünk zsendülése.

Páris. Hir. szállongások Posonból. Ujdonsági jelenetek a népben. Nemzeti szinek. Közbüny. Népbarát. Nemzeti prédikátziók. Magyar misék. Nemes ízim pusztulása. Paraszt emelkedése. KOSSUTH névről anagrammák. Annak nyoma Bibliában is. Dömölki anya-könyvekben egy KOSSUTH. A keresztyv. vallás nemzeti szellemben. Nyilvános fellepésünk, öltözék, zene, dalok, rózsák, szalagok. Nemzetiségi tüntetések Kathol. egyházban. Uj szók terege. Maguk az uj törvények. Nemesség és clerus. Jövönkről előjóslatok.

§. 3. Czeli mozgalmak.

Piaczi szenák. Vidos és Békási. Nép-gyülések. Kolostoriak. Bucsu-járás. Glossszák. II dik József Császár.

§. 4. Nem.

Lap

TARTALOM.

1848.

39 §. 4. Nemzet-örök öszszeirása.

~~Egy [illegible]~~ Jáczok. Glosszák. Bel-izgalmak. Kül-ellenségek. Egy rom. cath. plebánus megfenyittetik. A magyar parliament.

47 §. 5. Horvátok lázadása és Készületeink ellenök a Drávához.

Nemzet-örség rendeztetik. Vidos József mint ezredes.

50 §. 6. Vasi expeditio a Drávához.

Meg indulás. Alá vonulás. Ottani élet. Vissza vonulás. Dulás Becse helyjén. O. gyülési események. Petőfi dala.

67 §. 7. Második expeditio a Drávához és Köszeg felé.

Gyülések. Pulszki Ferencz Czelben. ~~Egy [illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Cseh-Országból beszökött huszárok. Esti gyász-scena Sitkén. Zsirat csata. Egy sopronifutó tanár. A Szalonaki lelkész kalandja.

84 §. 8. A Köszegi Vandalismus.

Részletes rajza. Emlék a le gyilkoltaknak. Itthon maradt magyar hivatalnokok.

6.9. maradt

TARTALOM.

1848.

VII Lap

87

§. 9. Egyházi életünkből valami.

A magyar ministeri rendeletek. Soproni tanulók lázangása. A status-fizetés eránti készületek. Esperesi gyülésünk Istvándon. Egyh. ker. gyülésünk Györben. Miniszteri értekezlet Pesten; glosszával. Szerencséjök az osztrák tartománybeli protestánsoknak. ~~[illegible] hazájokból~~ Urbán. A matriculákkal zahlattatásunk kezdődik.

Szeitz sosa

p 96 / 96

§. 10. A késő öszi dolgok.

Sarczolások. Vasban a csász. Kormány beállittatik. Végső settei Vidosnak, bujdoklása. Wimmer hasonlag fut. Császári seregek bévonulása Windisch-graetz vezérlete alatt. Ennek jellemzése. Első fő bévonulása Györön által. Szonak Győrött és alatta. Hazánk jelene. Irodalmunk. Czuczor dala. Joachim zsidó physicus. ~~[illegible]~~

Császári emelés Olmüczben.

ÉT. ARAD. KÖNYVTÁRA

ii. 9.

VIII

103

II. §. Wimmer telkész és Szél örnagy

Vas megyei forradalmárok ismertetése

Wimmer életrajza. Működése. Forradalmi settei. Futása, – hollése. Utó-irás!

Szél, életrajza, hős settei Búbolnánál

ADALÉK

Tartalma a II.–IV dik kötetekhez elő-mutatványul.

~~Ezt ő Glossa utólagos jegyzetekkel tesz.~~

Ezt ő Glossa utólagos jegyzetekkel tesz

DÖ-

3.

1. §.

B

3

1. §.

Dömölk rajza és bévezetés

Magyarország nyugati szélén, Vas
egyiben, — ott, hol a vándor utazását
pronból alá-felé folytatja, — hol a Répczén
és Rábán által kelt, a Kemenes nevü
romb-lánczról a Mihályfai horgasonte-
res kedvén, — elterül szemei előtt
egy kies ronaság, és annak köz-
pitten, a jó borst, gabonát, épüler
fát és követ termő Sag negy
lapos

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

4

lapos tetején romok mán

radványival, mellyeket a nép-
morda*) II dik Béla tulajdonit
ki uralta 1131—1141 évben
K. u., — e rondságon im-
már, a hanyos Martzal folyam
mentében, és az ezen Wezsprim
be

*) L. Vas. ujság 1854.

be szorosánch népes ország-
utjában fekszik egy kalod órányi
távolságban három, zegü alapos ké-
pezve: a három Dömölk, ugy-
mint Nemes, kis és Pór-Dömölk

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Pór

4

Tor-Dömölk, mint hires bucsujárás B. S. Máriának itten találtató csudatevő képéhez, n mellett a szent Denedek-féle szerzetesek közül mindenkor egy apát *) és 4-6 köz papi személy hivatalos kodik, – ezeknek kolostori magán lakaikról (cellárol), a Stajerban fekvő öreg Mária-Czelnek ellentétül, – vulgo Kis-Mária Czelnek nevez tetik ***), Kézmivesektől, keresztyén és izraelita kalmároktól főleg pedig vendéglőktől lakott takarus kis mezővárus, 1500 lélekkel. Névszerint vendéglő-ház e városkában oly

*) Hajdan egész sárvár vidékén, melyhez Dömölk is tartozott, sláv faju népek lakván, e hely-név is, mint más több faluk nevei Kemenes-alján, sláv nyelvü szó, melynek jelentősége azonban nincsen, vagy csak nem tudatik. Egyéberánt Dömölk az
1es összes két magyar házában egyetlenül álló hely-név.

**) A Dömölki apát-tér Bruno örökitve, van kisfaludi Sándor regéiben is, – Somlyó-ban, ő vitetvén ki Dömölkről Somlyó-várrá, hol Bakacs Eleket és Mester Lorát ő eskültette össze ünnepélyesen.

***) O-Duda mögött is létez egy kis-czel; de nem bucsujáró hely; egy üres kolostorral. Alatta terül el Árpád völgye. L. Vasárn. Ujs. 1862. sz. 37. 38. 39. 1866 Szám 33.

oly aránytalan sok van, hogy nagy városokban sem látni többet. Itt találtatnak (1848) só hivatal, physicusi és lebészi állomás, egy gyógyszertár, pósta, minden nemű áru-boltok, ok, kézmivesek. Benne hetenként csütörtökön, évenként pedig négyszer vásár esik. Egyébarant ez gyülhelye a mindenféle öszszejövetelekneh uj hirek és közlemények-nek *) (*) Van keblében két tüz-föcskendő. Disz-épületei: a roppant kéttornyu templom sok haranggal bucsujárókra kiszámitott stilben és nagyságban; az e mögött épült kálvária, és előtte a bevégzetlen négyszegü, emeletes kolostor, melynek homlokzata a templom felé, két oldalai pedig a tág piacz felé forditvák; – aztán az Anna kápolna, egy

*) U. I. A zsandárok, e a ~~[illegible]~~ zajnos 17 évek folytán Zalából, Somogyból fel Sopronba és Décsbe, a sok idézte tett vagy elfogatott szegény politikai bünösöket, bilincsekben, – kikkel mindenkor itt tartottak meghálást vagy egy egy órányi nyughelyet, a vendéglőkben; és a kiket czel lakosai testi szemeikkel láttak, rajtuk sajnálkodva, miként valának szurony któl környezve, szomoru ábrázattal. – Vissza térni pedig nem láthatta őket senki . . . a centralis városokban.

egy rejtélyes kuttal, melyben b. sz. Mária egy idejig a népet ide seregeltető csudáit tette, – és a volt sohivatalhoz tartozó épületek, fekete sárgára vastagon befestött kapukkal s egyéb fa-alkotmányaikkal.

Kis-Dömölk, a kolostorhoz tartozó allodium, ispáni lakással, egy régi épület-maradványnyal,*) mint hajdan apát-lakkal, melyben 1468 ban egy rögtönzött ortsággyülés tartatott ~~[illegible]~~ – és néhány fél szabadult telekes jobbágy-birtok.

Nemes-Dömölk, – jövőre talán Nagy-Dömölk a tövében eső Kis Dömölknek ellentétül, – 500 és néhány lakosból álló helység, kik mindnyájan tagosztály szerinti közbirtokosok; pl. a Marics † Gyarmati, Dugovics, Záborszki, Tegyes, Perlaki, [illegible] családok. Vallásukra nézve rom. katholicus 310, evangelicus 100, zsidó 50. Dobronics, Mód, Kostyán, Sebestyén stb.

Végig vonul rajta a Győrről Szombathelyre vezető országut épen a paplakon hoszszában. E helységbe rendelte az 1687 diki törvényczik a Vasmegyének engedett két evang. anya-egyházak egyikét készakarva, abba a [illegible] helységbe, hol se templomhoz, se pap- [illegible] nem

† Fehérmegyei Feldesurnak tisztje, tovább is Gyar

[illegible] és annak [illegible] 1732.

vedünk, és 13 helységekbe szét-szakasztatva tehetlenekké tétetve, önkénytelenül az ~~[illegible]~~ ellenzéti uralkodó család üldözéseire emlékezünk vissza mindenutalan, és ~~[illegible]~~ emiatt folyvást egyetemben ~~[illegible]~~ kodunk, Ugyan [illegible] hogy: a dön okozta, hogy az országgyülésileg megengedett cultushoz melyet 1648 után hamar gyakorlatba vettünk, a szükségelt templom csak 1744 ben lehetett felepittetve, - mint első kitelt évszázadja 1844 ben Jul. 7. ünnepélyes nyilvánossággal tétetett köztünk emlékezetessé, és közhirüvé, róla egy önálló Emlékirat is általam fogalmazva nyomattatvan. Eszerint a templom mintegy 2000 lé

Tartoztak ez egyházhoz korálban számtalan fiókegyházak; a II dik József-féle tolerantia ólta pedig (1782) töle a nagyobb rész elválvan és tize külön egyházzá alakulvan, most már csak közelében 13 helység tartja magát hozzá - összesen 3400 lélek. Itt öntetett 1820 ólta a dunántuli evang. egyházkerületi Irattár.*)

Ezen az egyh. állomáson kezdte papi pályáját mint segéd, Atyám; - ezen volt elődöm Kis János, és erre hivott engem is erényes hitesemmel, rét-alapi Német Tkerezia asz-

*) 1859 ben Győrré át-tetetve.

egy rejtélyes kuttal, melyben b. sz. Mária egy idejga népet ide seregeltető csudáit tette, – és a volt sohivatalhoz tartozó épületek, fekete sárgára vastagon befestött kapuikkal s egyéb fa-alkotmányaikkal.

Kis-Dömölk, a kolostorhoz tartozó allodium, ispáni lakással, egy régi épület-maradványnyal*) mint hajdan apát-lakkal, melyben 1408 ban egy rögtönzött ó[illegible] sággyülés tartatott ([illegible]) – és néhány fel[illegible] sabadult telekes jobbágy-birtok.

Nemes-Dömölk, – tövöre talán Nagy-Dömölk a tövében eső Kis Dömölknek ellentétül, – 500 és néhány lakosból álló helység, kik mindnyajan tagosztály szerinti közbirtokosok, pl. a Marics † Gyarmati, Dugovics, Záborszki, Tegyes, Perlaki, [illegible] családok, Vállásukra nézve rom. katholicus 310, evangelicus 100, zsidó 50. Dotronti Mód, Kostgán [illegible] Sebestyén [illegible]

Végig vonul rajta a Győrről Szombathelyre vezető országut épen a paplakon hosszában. E helységbe rendelte az 168[illegible] [illegible] törvényczik a Vasmegyének engedett két evang. anya-egyházak egyikét készakarva, abba a katholicus csekély helységbe, hol se templomhoz, se paplakhoz és híveink összeggüléséhez illőebb tér nem hagyatott, mint a minőséka-telepben ‡ [illegible]

---

*) Utó-irás: 1853 ban e tiszteletes régiség [illegible] lesontatott és pajtává alakittatott; melyből 1861. Sept. Römer Flóris, tudós Archaeolog, egy épitész segitségével, rajzban felvette az eredeti épüles formájás, és a fal-vakolosok alul kifejtett néhány szenenek régi szobrait is.

† Fehérmegyei földesurtisztje, tovább [illegible] Gyar

[illegible] és annak nyomán [illegible] 1732.

‡ örök nyirhos lakásban [illegible]

vedünk, és 13 helységekbe szét-szakasztatva tehetlenekké tétetve, önkénytelenül az ellenzéki uralkodó család üldözéseire emlékezünk vissza minduntalan, és emiatt folyvást egyetemben fohászkodunk. Ugyan [illegible] a dön okozta, hogy az országgyülésileg megengedett cultushoz melyet 1648 után hamar gyakorlatba vettünk, a szükségelt templom csak 1744 ben lehetett felépittetve, - mint első kitelt évszázadja 1844 ben Jul. 7. ünnepélyes nyilvánossággal tétetett köztünk emlékezetessé, és közhirüvé, róla egy önálló Emlékirat is általam fogalmazva nyomattatván. Eszerint a templom mintegy 2000 lélek

Tartoztak ez egyházhoz korálban számtalan fiókegyházak; a II dik József-féle tolerantia ólta pedig (1782) töle a nagyobb rész elválván és tize külön egyházzá alakulván, most már csak közelében 13 helység tartja magát hozza - összesen 3400 lélek. Itt öriztetett 1820 ólta a dunántuli evang. egyházkerületi Irattár *)

Ezen az egyh. állomáson kezdte papi pályáját mint segéd, Atyám; - ezen volt elődöm Kis János, és erre hivott engem is erényes hitesemmel, rét-alapi Német Therezia asz-

*) 1859 ben Györré át-tetetve.

asszonynyal, egy kisded leányom-
mal és fiammal együtt, az istenni
gondviselés 1831dik év őszén, a nagy
cholera idő szakában, – melynek
elzárása módjában Vas megye ki-
válólag*) oly szigornan elzárkózott,
hogy én vi, a podgyászomat hozó
szekerekkel Vanyolárol (Weszprim
m.) a Somlyó hegy alá, Karakóra el-
kerülve, minden falukon kertek alatt
elvonulva, két napi keringő uttal
juthattam Dömölkre, Szent Mihály
nap elő-estvején; – s azóta itt mü-
ködöm, terjesztvén az Istenés Krisztus

or-

*) L. Vas megyének sajátságos neve-
zetességeit az 1850dki évre szombathelyen
nyomott Részvés naptárban, általam fogat-
mazva.

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Országát, csekély sohesztégem szerint.
Mely helységben mindenkor jól érezsem
volna magamat; de miután az nem
örvendhet folyannak, és más korszerü
közlekedési eszközöknek, s ekképen
messze felre is el-esvén a haza fö-
városától, a tudományt gyülpontjá-
tól, — ezt sokszor fájdalmasan sin-
lettem, és tiskon e miatt érzékenyen
fohászkodtam. De e hiányt meg-
szokva, itt elsem le, közép-sorsom-
mali vidám megelégedésben, le rész-
tyéni rezignálással napjaimat, az
5dik szám-alatti odon paplak-
ban. Itt teremsettem magamnak
a szellemi világban egy sölen függő
kis országot a magas irodalomból,
mely

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

asszonynyal, egy kisded leányom-
mal és fiammal együtt, az istenni
gondviselés 1831dik év őszen, a nagy
cholera idő-szakában, – melynek
elzárása módjában Vas megye ki-
válólag*) oly szigorban elzárkózott,
hogy én is, a podgyászomat hozó
szekerekkel Vanyolárol (Weszprim
m.) a Somlyó hegy alá, Karakóra el-
kerülve, minden falukon kertek alatt
elvonulva, két napi keringő úttal
juthattam Dömölkre, Szent Mihály
nap elő-estvején; – s azóta itt mü-
ködöm, terjesztvén az Istenés Krisztus

or-

*) L. Vas megyének sajátságos neve-
zetességeit az 1850dki évre szombathelyen
nyomott Részvét napfárban, általam fogat-
mazva.

Országát, csekély sohesfégem szerint.
Mely helyfégben mindenkor jól érezsem
volna magamat; de miután az nem
örvendhet folyamnak, és mas korszerü
közlekedési eszközöknek, s ekképen
messze fekre is el-esvén a haza fő-
városától, a tudományok gyülpontjá-
tól, — ezt sokszor fájdalmasan sin-
lettem, és siskon e miatt érzékenyen
fohászkodtam. De e hiányt meg-
szokva, itt ilsem le, közép-forsom-
mali vidám megelégedésben, keresz-
tyéni rezignálással napjaimat, az
5dik szám-alatti odon paplak-
ban. Itt teremsettem magamnak
a szellemi világban egy sölen függő
kis országot a magas irodalomból
mely

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

9 (a

melyben mint égi elemember mindenkor élni szerettem, és a melybe bévonulva a nagy világnak mindennapiságait felejtettem. Itt ijöttek létre, köz-ismérési akad. kézi könyvem, — két évfolyam hitszónoklataim és több önállásu vagy időszaki iratokban besorolt müvein. Ezek következtében itt választattam a magyar Akademiának tagjává 1837ben, — aztán tizen egy eklézsiával, 14,300 léleknyi népsöl, egyházmegyei fönökké Vas megye alsó részében, Kemenes-alján. Itt sisztelettem meg 1837ben gróf

Zichy

Zichy Károly kormányzó által Vas-
megyei sáblabírósággal. ~~Itt ötvelsem~~
fel, keresztyéni szellemben, – 8 éven
át nagyam tanítván, két gyermé-
kemet: Johannát, dukai közbírsokos
Vidos Ansalnak hitesét, és Gyulát, ek-
kor jogtanulós*). Itt képeztem számos
ifjakat**) mint segédimet a protest.
egyházi szent hivatalra. Itt eszközöl-
ten, egyházam körében sok szép ujdon-

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

ságot

*1867 ~~Jelenleg Pesten, hazai hitesügyvéd~~
~~és arföldhitel interesnél előadó-~~
~~nős, csalados.~~

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

**) U. L. Összesen már ~~tizenhatot~~ tizenkilencet

Ságot és változást, melyek holtom után is förmaradnak. Itt vettem fel a szent Sakramentomot ünnepélyesen évenkint kétszer, nagyszámu néppel együtt,*) — nem ettől elkülönöz-

---

*) A dömölk: templomban, Nagy-Pinaken, az idén. Jon székekben letelepült, egyh. hivatás 1550-t számláltunk meg; — gyönökat pedig hatszázat.

önözve, mint a többir magyar papsár-
aim szokták. Itt óhajsok és remény-
ik örök nyugalomra jutni, azon hivek-
kel és polgártársokkal közös temetőben,
kikkel mind eddigelé a legkivána-
tosabb békeffégben élsem. Itt kifér-
gettem éber figyelemmel, ugy is, mint
az Akademiának egyesben képviselője
kemenes-alján, nemzetem és hazám
ist alakulási szent ügyet, — és ön-
álló irodalmi müveim záradékául,
— bár ekkor is

már

10 (c)

[redacted] Dömölkön, Itt. Dömölkön fogalmaztam, napon-
ként a sekrestyémbe elzárkozva dél-esti órákban
hazafiui bum felejtéséül, - majd jó majd rosz
kedélyben, - időről időre lucza-székként fono-
gatva, örömek és rettegések közepettén, - a fran-
czia memoires-ok modorára, - jelen pongyola
emlékezetességeket; a szerint, mint azokat vagy
közelről, magam nézdelhettem, és szoba-tudós létem
felfoghattam; vagy távolról azok közléséből hal-
lottam, kik ezen át-utazásokban engem, hazaszerte
ismeretes nevem után látogatásaikkal megtisztelnek*)
Hitelességökről annyit mondhatok, hogy az itten leirat-
tak megannyi valóságos lett dolgok és tények
legalább adomák, melyek bár minden részleteikben
nagy prokátori probákat ki nem állanak is, de azér
nem mende-mondák, ujomból nem szopvák se

lég-

Jöley Vás megy ére vonatkozó

*) U. J. Arczképem adásával és külön élet-
rajzzal ahoz, megörvendeztettek: 1856 ban a Vasárnapi
Ujság 48. sz, — és 1860. a Hirmondó 26 dik sz.
Még v. az ujabb ismeretek tárában, az I betü alat
Müveim lajstrom át l. végül k kötetben.

Vas-megyei

KRÓNIKÁK

Vas-megyei

~~DOMBÓVÁRI KRÓNIKÁK~~.

1848.

Az új magyar alkotmányos kormány.

2

Jegyzés:

A lapokon fönt elö-forduló római
számok, a mindenkor folyó hónapok
számát jelentik.

11

...yüjte-
...ar köz-
...knek
...ni, ⊲
...ségében
...ak is
...Wahrheit"
...den mult
...inden csak
...nak ide-
... megis szentel-
...ék e Kronikák az utó-kornak, mely a szük körömben
...idéki biróságoknál, néhány czernyi népben felmerült
...gyes-bajos dolgok-... végyen azon 18 évi
...agyobsze...

Mely

...Kanczách Tóbercze, 1848. 1849.

2

ii

A lap és morzsa, hadd légyen ezegy kis fok
hazánk egyetemes történet-
számok. 5. -vásának azon nagyszerű
stadiumához, mely csak
egy kező maradék által
elérhető. Emlékezzünk
meg a nagy

légből és Finkius-ból nem merítvénk.
Az önmagam által láttak és tapasztaltak
eránt pedig, azok hü rajzolásában
igaz lelkiesmérettel megtartottam min-
denütt Shakespeare nagy ángol köl-
tésznek ama szavait: „Paint me
as in ame," (fess engem, a milyen
vagyok). Örömest elszenvedem a
korholtatást, ha néhutt szabadabban
kimondottam az igazságot, mint azt eddig
elé nyilvánitanom lehetett.

vagyosaknak nézetemet

Az olvasó publicum pedig melyet e gyüjte-
mény irásában szemeim előtt tartottam, a magyar köz-
ép, a serdülő ifjuság és a történet-irók, kiknek
tisztelcend aztán, ebből a valót felhasználni.
Ámlékezzünk még a nagy Goethe-ről, ki vénségében
ajat élete folyását fogalmazandó, még annak is
sak im ezt a czimet adta: „Dichtung und Wahrheit"
(költemény és igazság) — mennyiben t. i. minden mult
olgok az iró előtt ugy némlenek, mintha minden csak
lom és költemény volna, holott minden, annak ide-
jekor, való igazság volt. De főleg mégis szentel-
vék e Kronikák az utó-kornak, mely a szük körömben
rideki biróságoknál, néhány ezernyi népben felmerült
ügyes-bajos dolgokról izlelőt végyen azon 17 évi
nagyobszerü eljárásokból, minők szintén e zsarnoki
modor szerint történtek 14 millionkal. Nem is akartak
Kronikák lenni Napló-könyv, hanem csak a
hetek

12 (a

hetek, hónapok folytán a körömben történt uj-
ságoknak és az erre vonatkozóknak ország-szer
felmerült eseményeknek átaljános jegyze-
getése. Minden esetre szándékoztam müve
barátinak nyujtani együjteményben is e
dekes olvasmányt, tanulságos mulatsággal.

Minö féltö és szorongó örzés mellett
terrorizmus korszakában kellett e müvemet
titkolni, rejtegetni, és végre is elásni földbe
hol az irat több évekig korhadott, és 1861 ben
fényre hozva már sok helyen nehezen olvas-
lett: azt figyelmes olvasóm elképzelheti magá-
nak. —

U. I. Ismeri ugyan e Krónikikiri
és Tanjedelrefebb nagy munkát, irv. Horváth
Mihálról; kinyomva Szabad-földön
Genfben 1865. 3 nagy Kötetben, e izim
mel „Magyarország Függetlenségi [illegible]
[illegible] harczának [illegible], 1848. 1849.

Mely

2. §. 5. 13

[illegible] ... [illegible] ... [illegible]

1848. 12

mely nyalábos könyv mivel kevesektől
nyszerzhető és szinte kevesektől is
át – olvasható; e mi irányt ezt a
tárgyat rövidre alibe [illegible] az
ifjuságnak és a népnek.

Sőt az egyhoz megirandó átalyáros
magyar ossági történetnek, Horvát nem
ix volt képes Vas [illegible] történetés raj
zolni, Mübében több fontos események
is hányzván, minőt a Kőszegi van
Adizmus, §. 8. 1848. és sok eseme-
nyek Vasmegyék 1849. ü.

§. 2. Az

hetek, hónapok folytán a körömben történt vál-
ságoknak és az erre vonatkozólag

2. §

Az uj polgári nép-élet zsendülése.

Elő kell itt bocsátani, hogy Magyarország ily nagyszerü átváltozásához a Franczián emélték fel a zászlót mingyárt ez év kezdetén; kik az uralkodó Bourbon család kormányzásával már unos untig megelégületlenek lévén, annak thronról leendő elüzésére kitört a nép-forradalom Párisban, a szabadság pezsgő kutforrásában*) Febrban, borzadalmas vérengzéssel. Messze szét-csapongó tüzlángképen gyorsan át-kapott e nép-izgalom Bécsbe, onnét egyszerre Budapestre is, fővárosába a magyar nemzetnek, mely viszont az osztrák kormánynyal egész elkeseredésig nem volt megelégedve. Bécsből futni kellett mind a német ministerekhnek, mind a koronás magyar királnak, V. Ferdinándnak**) sőt az uralkodó osztrák habsburg ház minden fő-hercegeinek, hölgyeikkel együtt. Lakásukat vettek pedig Tyrol fővárosába Inspruhba, hová aztán ez évben messze elfáradni kénytelenittetnek a magyarok is, ha országos ügyeikben közölni valójok volt a királlyal. Azonban ekkor már Pozsonban hara szélső nyugati német városában az országgyülés javában állott, melyet a király még a m. ev

novem

*) Lásd: Napoleon levelé KOSSUTH. 1 oz. März 1832, alább a 47dik §ban. IVdik Kör.

**) Megkoronáztatott Pozsonyban, 1830. Sept. 28.

november hóban hivott össze. Megnyitotta, pedig azt személyesen, és korábban soha nem hallatszott példaadással, a midőn ez a koronás osztrák prince ime magyar főúrat méltóztatott szájába venni s kieresztení magyar hangon, – távozván aztán:

„Magyar-ország Rendeit itt látni örvendek.
„Atyai szándékomat a királyi elő'adások mutatják,
„fogadják bizodalommal. E választást*,)
„örömest meg-erősítem. kedves öcsém!
„követe atyjának példáját.

A pozsoni ország-gyülésen Vasmegyének egyik követe Vidos József**) Kemenes-aljáról, – sőt épen a dömölki ágostai egyház kebeléből választatván e fő-

*) Tudniillik: akkor választatott meg nádorrá István fő'herczeg.

**) Bővebb ismertetését adja a 22. §.

szövedéknél fogva önnét fölül hozzánk minden uj hír villám gyorsasággal eljutott és terjesztetett. A ~~forra~~-dalmi érzület haránkban is az egész magyarhoni népet áthatván, kitört Buda pesten Márter. 15.- mutatkozván zajos öszszecsoportozásokban, utczákon szerte átvonuló szabadság- éljen-zésekben, felszabadult könyvnyomó- sajtók mindennemü nyomtatványaiban, névszerint a 12 pontok ezer meg ezer minden nyelven kinyomott sok példányaiban, melyek a fő-város utczáinak minden szegleteim proclamatioképpen (kiáltvány) kiragasztatva kinek kinek meg- olvashatók voltak.

Emlékül e pontokat itt közöljük:

A pes

16.

A pesti 12 pontok.*)

1. Kivánjuk a sajtó-szabadságot és a cenzura eltöröltetése
2. Felelős ministerium Pesten.
3. Évenként ország-gyülés Pesten.
4. Törvény előtti egyenlőséget polgári vallás tekintetben.
5. Nemzet-őrség.
6. Közös teher-viselés, képviselés egyenlőség alap
7. Urbéri viszonyok megszüntetése.
8. Esküttszék.
9. Nemzeti bank.
10. Katonaság esküdjék meg az alkotmányra, – magyar katonákat ne vigyék el külföldre a külföldieket vigyék el országukba.

11. P

*) U. J. 1860. Dec. 6. Czelben kiragasztva eg nyomott példányban, – reggelre virradóra kedves m lepő ujdonságul, – e pontok a város házan ta tattak, – hamar a még itt fészkelő zsándárok ál letépve és eltiltatva. Erről a példányról irta le ez Czeli fiu, a mint tudta.

1. Politikai státus – Joglyok szabadon bocsattassanak el.
2. Unio, vagy. Erdélynek Magyar-országba kapcsoltatása.

Melyu.

Valamint pedig az ország-gyűlésről a robot*) – mentességnek hozzánk is el-erjedt elő-szele fajdogált, a polgárok ... a parasztok jazonnal bátrak voltak magukat földes uraik ellen makacs engedetlenségi állásba tenni, és a robotra szólitást hallgatagon megtagadták: de a földes urak is, nagy bölcsen, nepet robotra hivással többé nem gerelték.

Or

*) Robot, szlávszó, mely közmunkát jelent.

18 IV

Ország-gyűlés Április hóban (iid
végezteivén*) annak dicső törvé
nyei hanar minden kezekben fo
r ogtak. A nemzeti hármas szin
(lat. tricolor,) n. m. zöld, piros és fehé
— elentetül a kettős szinnek (bicolor.)

*) Tudnillik csak Pozsonban, mertonegy folytatva lesz, Pesten Debrecenben és Szegeden és Aradon.

Ismét Pesten, utóbb Czegléden, Szegeden és Aradon.

Mely 12 pontok, felp à propos vólt
ekünk ágostai honfiaknak, kiket azoka
egy vallás-reformatorok, Luthers enlékez
tettek, ki [illegible] (szintén) 95 pontokkal kezdette az
ő világhíri nagy müvét, azokat a Witte-
berga var templon [illegible], nyilván kitüzvén
— hogy a kerfejen vallás örök törvé-
~~[illegible]~~ a szent kras szerint a rontás
nak indult vallást reformálja.

1517, Oct. 31

Valamint.

Cad p. 117.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

18 IV

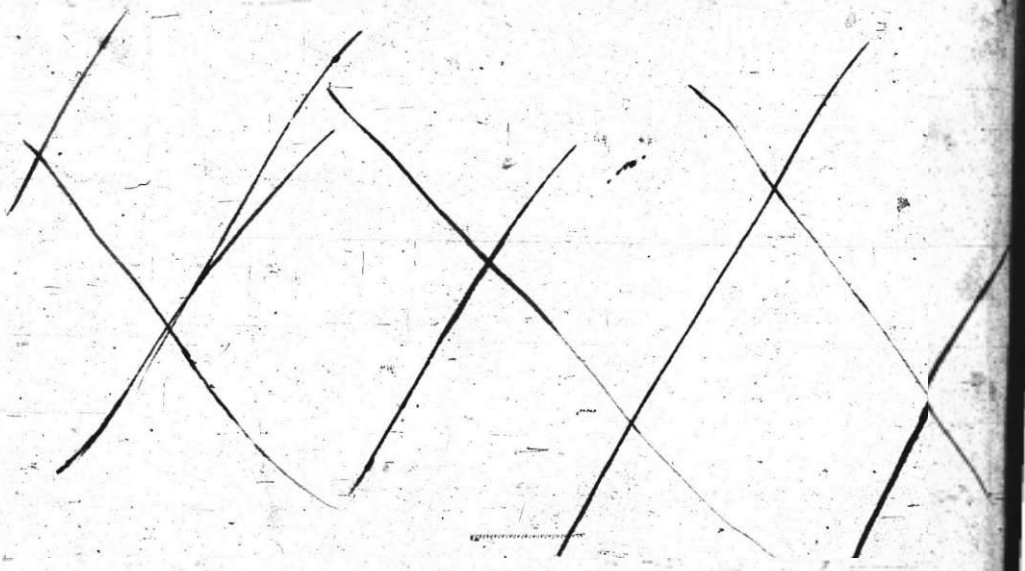

(iid)

Ország-gyűlés Április hóban (b
végezteivén*) annak dicső törvé
nyei hanar minden kezekben fo
r ogtak. A nemzeti hármas szin
(lat. tricolor,) n. m. zöld, piros és fehér
— elentetül a kettős szinnek (bicolor.)

az az:

*) Indmillik csak [illegible] lett ez, Pesten [illegible] Debrecenben [illegible] es Aradon.

Ismét Pesten, utóbb Czegléden, Szegeden és Aradon.

Mely 12 pontok, felp à propos volt
ekünk ágostai honfiaknak, kiket azoka
nagy vallás-reformatorok, Lutherre enlékez
tettek, ki [illegible] (szintén) 95 pontokkal kezdette az
ő világhírni nagy müvét, azokat a Witte-
berga (templon) [illegible], nyik van ki szivén
— hogy a kerfyen vallás örök törvé-
~~[illegible]~~ a szent drás szerint a rontás-
nak indult vallás reformálja.

1517, Oct. 31

Valamint.

Cad p. 117.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

…n: fekete - sárga, — melyről korább…
…n mint fen- tidennek, és a melyen KOSSUTH*
…zott vitézségi jegyei — köl lett dísz…
…ere, zsinóron, kendőken, szalago…
…on, fejér mell- ékszereken; a nyári
…színekkel lettek akkor befűzve,
fekete - sárga fölé, a czéh- zászlóra…
…alnak kapui; s minden fa- épületei.
…lö- pezsdültek szabadon a minden…
…nü érdekes listapok, rőp- ékek,
…s paraszt kivein kezeikben még
…mezőre hoppon szekéren
…entökben is a Közlöny és Néplapai
…pjait láttam Mi ország. tolkiszek
…, népünkhez, a templomi szószékről
…enzeri szellemben szóno zoltanek;
…
…
…

~~mikor majd napfényre hozatal végett; — ellentéti mü. képen a Kollár féle pesti tót-prédikátziókak, melyekben K. a Szláv nemzetet magasztalja és dissöiti, sokhelyen a magyarnak alázásával.~~

Bibliánkban felkutattuk: 1) Árpád nevét több helyeken, pl Esaiás, 10, 9. 36, 19. II. Kir. 18, 34. városnak nevezése de valószínűen hösfejfinról át-ra, házva egy phoeniciai városra; — 2) a nemzeti hármas szint Eszter Könyvében 1, 6., ~~[illegible] kettős szín együtt sokol a szent [illegible] [illegible]~~; — 3) KOSSUTH nevét rejtelyesen számokkal adva, Jelen. Könyvében 13, 18. mészetint t. i. azon név a németnek nyelvén adva, (kin az oly igen ártott,) LVDVIg CossVth. épen a leírt ~~apocalypsiom animal~~ [illegible] mát képezi: 666. E névnek francz[illegible]

ki-

...ejtése is, kosüt, hasonló értelmet pél-
...áz, t. i. üti a kos az osztrákot hatal-
...asan, — követe levén Pest és Zempli megyéknek.

Én pedig, a dömölki egybekeltek
...atrikulájában dd° Május 9. 1802 akadtam
...y pest megyei uri völegényre, ki igénytelen
...aplakomból vitte menyasszonyát, Perlaki
...uditot Tápjó Bicskei kossuth István
...éven, ki a monokiaknak bár csak
...ávol rokon-ága lehet: mindazáltal
...rültem e névvel anyakönyvei mek
...ékesitetve látni.

Iskolai tanulóknak adott vallási
...oktatásimban pedig bévezettem mind
...zt, mi a keresztyén vallást nemzeti
...zinben mutatja, mind azt, a mi elö-
...nyei a magyar nemzetnek, a keresztyén
...vallás körüli érdemekre nézve vannak.
Effele-észre vételek pl, hogy a ker. vallás
— mint a magyar nemzet, — eredeti-
...leg ázsiai, vagyis keleti termék;
...ely nyelv, mélyen az évangeliom az
...üdvezitőnek szent szájából legelőszer
...megzendült, belszerkezetében igen hasonlit

a ma.

a magyarhoz; — ~~hogy az ur Jézus bizonyá-~~
~~ban tudott hírt a magyarok öseleiről~~
~~a Hunnsokról~~, +) — ~~és Avarokról, kik az ő~~
~~élet korában Palaestinától nem messze~~
~~Azowi, Cassiumé és fekete tengerek közö-~~
~~tangáztak, és a zsidókkal egyett ugyan~~
~~azon császárnak, a rómainak, hódoltak~~;
hogy Krisztus urunk nagy népbarát v
— evangeliomát föleg a népnek hird
ni rendelte, és szerette; egyszersmind
barátjás tudjuk Benne a közös tekev
viselésnek és adózásnak, mit nemcsak
híveire nézve sürgetett, hanem saját p
dájával is tanusitott. A legfőbb lényn
neve Isten, hasonlag keletföldi szárm
zásu, hol régenten több pogány népfaj
a legfőbb lényt tüznek (Esta) alakjában
is imádták. Idő jártával a keresz
vallás egész Európában elterjedvén, an
nak a Magyarhonban lett erős védbástyá

az

+) ~~Horvát Ista szerint, ugyan ezeket je-~~
~~lentik a szentirásban sok helyen előfordulo~~
~~Hagarinusok, 1 Krón. 5, 10 Zsolt. 83, 7~~ f magy

elhatalmazó Török ellen; – a keresztes
lak 200 évi folytán pedig, melyek
ét a jézusi vallás ügyében viseltettek
gyarország szenvedett legtöbb zaklat-
ást. A nagy reformátornak Luthernek
sztségi neve, pannoniai születésü püspök-
adatott; – hitese pedig Bora Kata való-
üen magyarhoni családból származott.
ga az egész vallás-ujitási dicsö mü vi-
nt, Máriában. Lajos magyarországi
lynak hitesében, talált hö pártfogót
lelkes elömozditót, Kinek, – a király
[illegible] alkalmára Luther Saját

A magyar nemzetnek többé a [illegible] zsol-
földön létezése biz onyosságra ke[illegible] [illegible]ben az
(nem [illegible] szemlel.
[illegible] legyen [illegible] utazók tudósi[illegible] [illegible]
[illegible]ült a [illegible] [illegible]
[illegible]ásából, [illegible] ázsiaban, Körösi [illegible]rök-enlékül
Csoma Sándor és Vánbéri Armin [illegible]öt versek-
[illegible]lod 1863 ban. [illegible]öl Mária
[illegible]k: „Mag
[illegible] stb
[illegible]álkató.

p. 22

De

a magyarhoz — ~~hogy az ur Jézus bizonyo~~
~~[illegible] hirt~~ ~~magyarok öseleiről~~
~~a Hunnsokról~~, +) — ~~és Avarokról~~, kik az ö
~~élet korában Palæstinától nem messze~~
~~Azowi, cassiumé és fekete tengerek közö~~
~~tangáztak, és a zsidókkal egyett ugy~~
~~azon császárnak, a rómaznak, hódoltak~~
hogy Krisztus Urunk nagy népbarát
— evangeliomát Jöleg a népnek hir
ni rendelte, és szerette; egyszersmind
barátjás tudjuk Benne a közös tehe
viseléssel — adózásnak, mit nemcsak
saját
hiveire
dájával
neve Ist
zásu, ho
a legfőbb
is ime
vallás
nak a.

~~+) Isorvar [illegible]~~
~~lentik a szentiráfban sok helyen előfordulo~~
~~Hagarinusok, 1 Krón. 5, 10. Zsolt. 83, 7.~~
A magyar

az elhatalmazó Török ellen; – a keresztes
hadak 200 évi folytán pedig, melyek
ismét a jézusi vallás ügyében viseltettek
Magyarország szenvedett legtöbb zaklát-
tatást. A nagy reformátornak Luthernek
keresztségi neve, pannoniai születésü püspök-
röl adatott; – hitese pedig Bora Kata való-
szinüen magyarhoni családból származott.
Maga az egész vallás-ujitási dicsö mü vi-
szont, Máriában. Lajos magyarországi
királynak hitesében, talált hö pártfogót
és lelkes elömozditót, Kinek, – a király
gyászos halála alkalmára Luther saját
kezével irott négy szép vigasztaló zsol-
tárt is küldött, – mint ezéket eredeben az
[illegible] pesti fo-irattáróban maiglan szemlel-
hetni és olvashatni; sőt ugyan ezes
királyné nevének tiszteffégére örök-enlékül
külön egyh. éneket is szerzett, öt versek-
ből állót, melyek kezdö betüiből Maria
nér jön ki. Az ének igy kezdödik: „Mag
„ich Unglück nicht widerstahn, stb
és a régiebb ének. Könyvekben feltalálható.

De

De az erkölcs-tanban még kiemelten a magyarnak nemzeti büneit is (alább 25. 8.), melyekből neki már most vala hára ki kell fejtöznie.

Nyilvános fellépésünk alkalmaz val viseltök a nemzeti szinü rozsákat és szalagocskákát mellünkön e felirás sal: „Éljen a haza!" vagy „Éljen KOSSUTH" Fejünkön alacson nemzeti kalapok (u. n. Kosuth-kalapok) díszelegtek. Zeng utczán, hegyen völgyön a sokféle változatos ságu muzsika és dallározás füleinkbe, valamerre jártunk keltünk, a két nembeli gyermekek ig nemzeti népdalokat szengtek, katonásdit játszottak; római katholikus papok, nép-nyelvén olvastak misét pl. magyarul Fehérvárott, tótul B'ánhidán, Fiába plébánus által; — mitöbb három r. cath. pap. B'ánatban, a hatodik sakramentomot is felvette, ezeránt en-

ge-

...edélyt sem az illető csanádi, sem az
...degen olaszföldi legfőbb püspöktől, a
...pápától nem koldulván. Öröm-ittas
...volt, minden lélek; szegény, gazdag, ur
...s közpolgár öszsze-testvér esültek; egy-
...iást ölelték, egymással paroláztak,
...népszájában ama vallási izen tartó kö-
...szöntés: „Dicsértessék a Jézus Kr." — melyet
...papok oktatásából a felekezeti gyülölség
...s idegenkedés folytonosan ápoltatott, —
...eszre-vehetőleg szünedezett. Bármi kor-
...mány-rendeletnek kész szívvel és
...versenygve engedelmeskedett minden,
...egy ultramontánjellemű papnak, alább
...megírandó, botrányos ellenszegülése
...a mérlegben mit sem nyomván. De
...tanultunk is ám e szabadságnak bájoló
...korszakában kevés idő alatt annyit,
...mennyit nem, korábbi minden életünkben;
— és ízlettünk olyan valami édeset, mi-
...nek zamatja szájunkból, szívünkből
...soha ki nem veszhet. Mert Börne sza-
...vaivel élvén, „Lernen lasst sich wohl das

De az erkölcs-tanban még kiemelte
a magyarnak nemzeti büneit is (alab
25. 8.), melyekből neki már most vala
hára ki kell fejtöznie. ~~[illegible]~~.

Nyilvános fellépésünk alkalmá
val viseltök a nemzeti szinü rozsákat
és szalagocskákat mellünkön e felirá
sal: „Éljen a haza!" vagy „Éljen KOSSUT
Fejünkön alacson nemzeti kalapok
(u. n. Kosuth-kalapok) diszelegtek. Zeng
utczán, hegyen völgyön a sokféle változatos
ságu muzsika és dallárczás füleinkbe
valamerre jártunk keltünk, a két nembeli
gyermekek is nemzeti népdalokat szengtek
katonásdit játszottak; római katholikus
papok nép-nyelvén olvastak misét
pl. magyarul Fehérvárott, tótul Bán-
hidán, Fiába plébánus által; — mitöbb
három r. cath. map Bánátban, a hatvánk
sakramentomot is felvette, ezeránt en-

ge-

edélyt sem az illető csanádi, sem az
idegen olaszföldi legfőbb püspöktől, a
pápától nem koldulván? Öröm-ittas
volt, minden lélek; szegény, gazdag, ur
és közpolgár öfszre-testvér esültek; egy-
mást ölelték, egymással paroláztak,
népszájában ama vallási izen tartó kö-
szöntés: „Dicsértessék a Jézus Kr." — melyet
napok oktatásából a felekezeti gyülölség
és idegenkedés folytonosan ápoltatott, —
eszre-vehetőleg szünedezett. Bármi kor-
mány-rendeletnek kész szívvel és
versenygve engedelmeskedett minden,
egy ultramontánjellemű papnak, alább
megirandó, botrányos ellenszegülése
a mérlegben mit sem nyomván. De
tanultunk is ám e szabadságnak bájoló
korszakában kevés idő alatt annyit
mennyit nem, korábbi minden életünkben;
— és izeltünk olyan valami édeset, mi-
nek zamatja szájunkból, szívünkből
soha ki nem veszhet. Mert Börne sza-
vaival élvén, „Lernen lasst sich wohl das

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

gn

26(a

„Gute, aber verlernen nimmer!" = Tanu
tunk nevszerint sok uj szókat, mely
hez ugyan-annyi féle eszmék és tények
bokrosan csatlakoznak, minők pl
„abzolutizmus (önkényi kormány), [illegible]
„[illegible] Bécsben) árulás, ca
„rilla*, conservatti, radical párt, craval, dem
„stratio**) — democrata, emissarius
„felelős ministerium, guerilla — katona
„közös teher ujdes, nemzeti bank, ne
„zet-őrség, politika, politizálni, proletárius, p
„clamatio, placat, ragasz, sajtó sza
„badsig, torlasz, ostrom-állapot, szo
„dateska, fekete-sárga, tricolor, öct
jirozott alkotmány (ránk tolt törvénytelen
Kormány-alkotmány), KOSSUTH-kopf, stb. eff. De a le
Szebb
Ma

*) Ez spanyol müszó, oly titkos minis
riumot jelent, mely az önkény-uralom pár
jára működik; felállítva a kormány melle
1821, VII. Ferdinand spanyol király által.

**) 1860 ólta magyarul tanítás.

Szebb szó mégis, e nagyszerü nemzeti
l-ebredésünkkel, volt a haza (vagy röviden
tve, a hon) szavat. Ezt vettük most-világo
bban megértve és meleg érzülettel szájunkba,
ivünkbe; — hordtuk szalagokban kimyom
a keblünkön, azt énekeltük dallároztuk
ország minden zugaiban. Arról szólták
ozánk a hon-atyak kedvesen, e kifeje-
éseket: „A hazát védeni, — adjunk
iakat honvédek-nek az az: ~~rendes~~ kato-
[illegible] a haza, —

[illegible] szó pedj hazaánk

Hazánk

Szebb szó mégis, e nagyszerü nemzeti
fel-ébredésünkkel, volt a haza (vagy röviden
ejtve, a hon) szavas. Ezt vettük most világo-
sabban megértve és meleg érzülettel szájunkba,
szivünkbe; — hordtuk szalagokra kimyom-
va keblünkön, azt énekeltük dallároztuk
az ország minden zugaiban. Arról szólták
hozánk a hon-atyak kedvesen, e kifeje-
zéseket: „A hazát védeni, — adjunk
fiakat honvédek-nek az az: rendes kato-
„náknak. — veszélyben a haza, —
„mentsük meg a [illegible] leg gyülöltebb szó pedig haza ánk [illegible]
Az osztrák kormány t. i. e szók helyett:
Magyarország, haza, — szerette a magyar nép
szájában ím e szókat forogtatni és e czél-
ra törekedett iskolákban és kézi könyvekben
is használtatni: „birodalom, tartomány
— a haza szónak egészen elmellöztével; —
és amugy csak eldova mint valami
[illegible] lényeges dolog, [illegible] csak háttérbe
[illegible] De a haza szóhozjárult a népes
nemzet is; holott az osztrák kormány csak alattva-
valókat ismer és jobbágyokat.
Fölöslegül, álljon itten hazánkni fojelvénye
[illegible] Há.

*) U. I. De mikor az osztrák
kormány megszont, akkor mingyár
népek vagyuk, [illegible] jobbágya
Emlékezzük csak vissza a 1859
tavaszon kiadott proclamatió-
ra, melyben, minde nyelve
ezt a czimet láttuk, hozzák
[illegible]: Nepeim.
Hazan

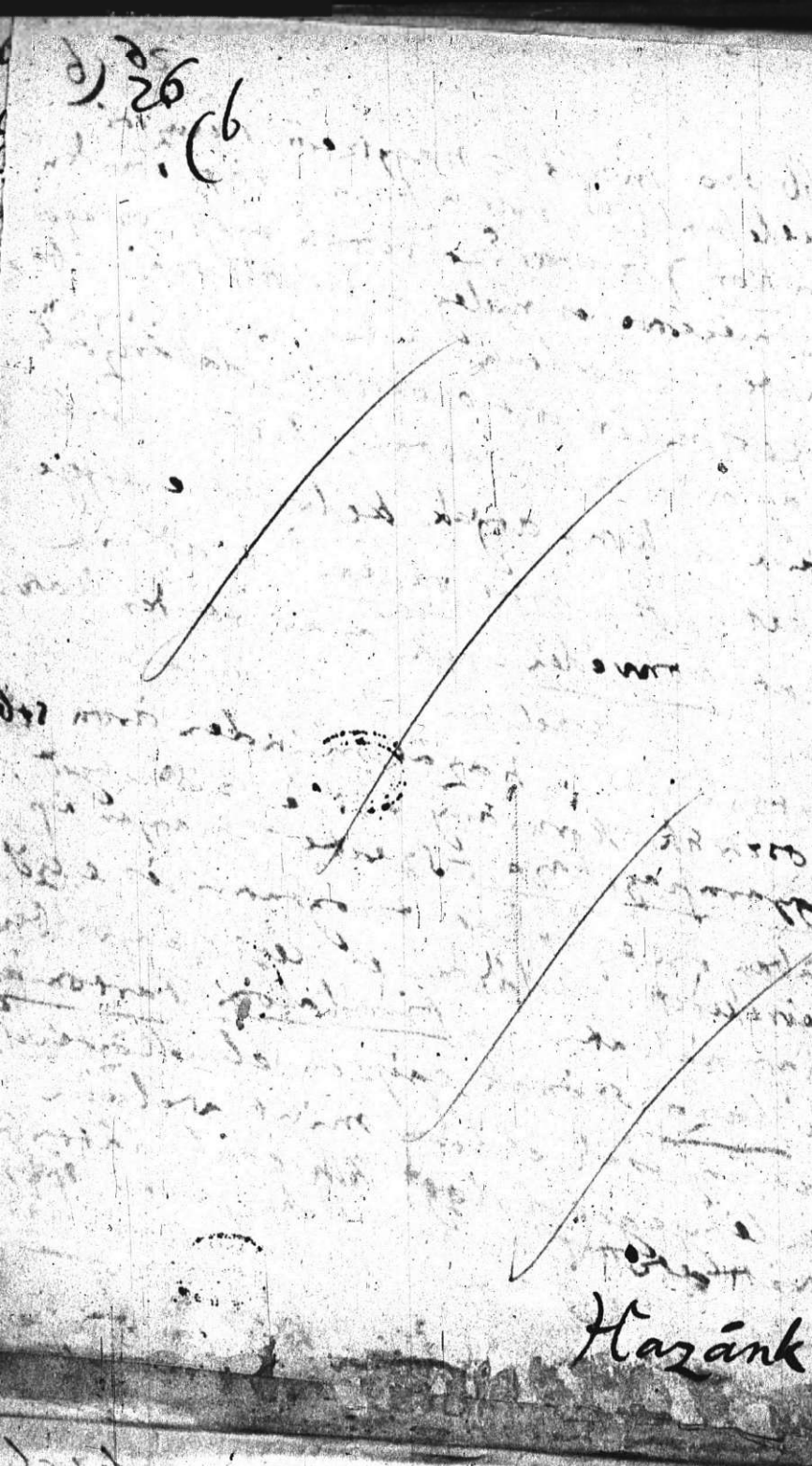

Hazánk

Hazánk

Hazánk czimerének képe.

Ez, a magyar koronával tetőzött
aizs, rajzban felénk forditva, két hasábra
zelve, mellyek bal részén, vörös mezőben négy fekvő
fehér ~~kötölékt~~ (latinul: fasci:) mutat, jobb
részén pedig üres mezőn hármas zöld dombra
el állitott fehéz kettős keresztet ábrázol.
A korona fölé tüzött kisded kereszt meg
van hajolva egy kevésse. — Köztudomásban
tartatik az is, hogy a vörös szin, az édes
hazáért kiontott piros vérét jelenti; a
kettős kereszt pedig a keresztyén vállást;
a korona jelvénye, a királyi hatalon-
nak; a négy fehér kötölék, hazánk

M. T. ARADÉ KÖNYVTÁRA

na.

nagyobb folyamai; – a hármas zöld domb ~~[illegible]~~ aztán, a magyarországot környezö legmagasabb hegyei. Ez, valóban szívreható magyarázat egészen szemeink elébe terjeszti a keresztyén vallást, a királyt és a hazát, szemeinkkel látható jelvényekben. Egy europai nemzet sem dicsekedhetik ily nagyrus jóra ~~gerjesztő~~ honi paizszsal, – ám ha czimereiket mind rendre vizsgálnánk is. És már csak ezért sem tanácsos e czimernek bévett régi magyarázatjától elállanunk.

De ujabb időnkben egy tudós akad. tag a régiségekből azt nyomozta ki és hozta világosságra hogy a négy fehér vonal, ~~[illegible]~~ folyamokat sem országokat nem jelent, hanem igen valószínüen, jegyzi a régiebb vegyes-házi magyar királyok közül, az Anjou (anzsu) francia családnak jelvényét, a

disz

disz egyénruhákon vitelt fehér szalagot = kötöléket, karjaikon és térdeik alatt. A térsénelem hirdeti pedig, hogy a franczia családból Budán uralgott Anjou-féle magyar királyok idejében volt országunk legkitajedtebb (1342–1394) és legvirágzóbb. De miltó ide megolvasni a Tudományos Gyüjtemény ben 1831. IV. e tárgyról, és az Vdik kötetben, a zászlós urakról, banderiumokról stb. találtató tanulságos pár értekezést.

Szinte érdekes ide a Pétrovics-féle történelmi táblákat meg forgatni.

Magakat

M. T. AKADEMIA KÖNYV-TÁRA

Magukat az 1848 diki országgyülés
által alkotott, és a koronázott mr.
Királytól aláírott s megerösitett tör-
vényczikkeket népemnek ugy rajzoltam,
mint a legtökéletesebb müvet, melyhez
hasonlót Europában ország- igazgatásra,
szabadságra és jog- egyenlőségre nézve,
egy ország sem mutathat fel. Az igazi
ősrégi magyar ország- alkotmánynak (lat.
constitutionak) felujitott és örök időkre
megszerzett oklevele ez; melyet tehát min-
den olvasni tudó honpolgárnak meg kell
vásárolni házához, bírni és tanulmá-
nyozni, — ifjakkal is szorgalmasan
tanulmányoztatni, e tör. czikkelyek magya-
rul irva olcsón megvehetők és minden helysé-
ben a biró- háznál feltalálhatók is levén.
Mert ugyan is ezeket a törvényeket nem
csak az 500 ezernél többre nem terjedt
nemesség alkotta, mint azelőtt minden mr
törvényeinken: hanem a 14 milliányi
összes nemzeti nép- gyülés. A nemesség
azzal, korábbi jogát megosztotta a közneppel,

és

és minden rangu honfiakkal; — elv
lalt minden közterhezet, és felszab
ditotta az u. n. jobbágyokat korábbi
tozásaiktól örökre. Szóval: ez az orsz
gyülés hozott legelsőben törvényeket a
magyar nép számára, melyért ezek
hazánk népe szabadságának arany betü
méltó pöcsétes oklevelét tartalmazzák,
megbecsülhetlen kincsnek tartandók

Volt még is egy néposztály, mely ne
örült egészen szive szerint, — a nemessig
Ez fájlolta, hogy régi ősei rangjától és
nyeitől ily hirtelen megfosztatott. Azo
ban e csapást fojtott béketüréssel nyög
botrányos kifakadásokat se józanon
se részegen nem nyilvánitott, és magá
veszett jogának még valamikori visz
térésével vigasztalta. Én pedig, ez idő
fogva a nemes szócskát többé sem hiv
talos hirdetményekben, szájamba nem ve

sem

em kiadandó bizonyitványokban és matri-
lákba, családi nevek elébe N betüt többé
em bigyesztettem, — illető cschélyebb számu
iveinenek nem kis bosszuságára, mivel
többi paptársaim e nevetségessé vált czimet
olyvást és változatlanul csak nyektették.

Ilyen felvillanyozott vala jelenünk Jö-
tönkben pedig a remények ezer szinü ka-
leidoskop-ján (szépeket mutató üvegcsőn,)
meg több szépnek és dicsőnek néztünk elébe.
Mert nem fogjuk többé császári kormánytól
kérni idves vállalatainknak megengedését,
em közjóra alakitandó társulatok s egyletek
szabályainak megerősitését. Emlékezzünk a
protestánsoknak meg 1791 őszén feltérjesztett
asinati canonaikra (egyh. törvényeikre), —
2 1811diki ország-gyülésre, melyben a nem-
et örség felállitása, már akkor! a királyi
elségtől kérve-volt, de sikerségben maradt; —

az

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

az 1845ben megkisérlett állat kinzások
egyletnek szabályaira, melyek maiglan a
bécsi cancellária fiókaiban adatta elt
hevernek. Lehet most már biztosabb
látásunk az áldott Unió-nak (egyedvalá
[illegible] kit man

A mái protestánsok az országos nap-
tárból (Schematismus Regni Hunga-
riae) még mind elig mellöztetve és
kihagyatva, — jövőre be fogunk
iktattatni; — mi ágostaiak pedig
az u. n.

[illegible] arttatunk. Hihetjük, hogy jövőre a
gazdagon javadalmazott pesti egyetemnek
becses kényeret nem emésztendik oly] Virozsi
és Vizkeleti-féle tanárok, kik a magyar
nyelvet se nem tudják, se szájokba nem vehe
[illegible] magyar pórnépet pedig, mintha már
látnám lélekben, mikent nevelődik, m
ként lovetkőzi nemzeti hibáit, — mikén
gyarapul, kényelmesebben lakik, emberiebb
élel-

lmezödik, a pawi-kat betömi, a konyhák-
a kéményeket épit, és a szürt, — ezt az
omtalan szabásu és lopásra czélzó öltönyt,
illedelmes posztó-ruhával, sőt a nemzet-
i egyénruhával felcseréli; — nevelés
testvérifig létre-hozása czéljából
g lenni minden egy faluban óvada
kisdedeknek, — fog lenni egyre deval vált
egyegyi olvasztott nép iskola tanulók-
ak, sőt vasárnapi iskola is külön tani-
óval a felserdült növendékeknek. Idővel
egszünend álló katonaság és adózás,
mint már ily boldog ország Norvegia
tb. stb.

3. §.

Kis-Czéli mozgalmak.

Országos ügyeinkre kiváróleg meg-
mezzük mellesleg, hogy felelős magyar mi-
nisztérek ekképen választattak, és a király
álmol megerősitettek, u

I. Elnök

*) U. J. 186[illegible] hó
ban vége [illegible]

hó fozu [illegible] eszaggos [illegible] egy [illegible] [illegible]

T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

az 1845ben megkisérlett állat-kinzás ek
egyletnek szabályaira, melyek maiglan a
bécsi cancellária fiókaiban ad acta elte
hevernek. Lehet most már biztosabb
látásunk az áldott Unió-nak (egyéolvadás
nak) létesülésére is, mind a két magy
hazát, mind a két prot. felekei illetöl
Hihetjük bizton azt, hogy az egyházi java
sæcularizálása és a státus-fizetés létre
fog hozattatni, uralkodó vallás eltörök
tetik, mi ágostaiak az u. n. pericopák bi
lincsei, ugyszintes hiveinktöli szolgai f
gés és sok más slendriánok alul, fel
szabadittatunk. Hihetjük, hogy jövőre a
gazdagon javadalmazott pesti egyetemne
becses kényeret nem emésztendik oly Virozsi
és Vizkeleti-féle tanárok, kik a magyar
nyelvet se nem tudják, se szájokba nem vesz
A magyar pórnépet pedig, minthe már
látnám lélekben, miként nevelödik, m
ként lovetközi nemzeti hibáit, — miké
gyarapul, kényelmesebben lakik, emberiebb
élel-

incarnatus
tőtfaji

…lmeződik, a pawi-kat betömi, a konyhák-
…a kéményeket épit, és a szürt, — ezt az
…domtalan szabásu és lopásra czélzó öltönyt,
…illedelmes posztó-ruhával, sőt a nemzet-
…i egyénruhával felcseréli; — nevelés
…s testvérifig létre-hozása czéljából
…og lenni minden egy faluban óvada
…kisdedeknek, — fog lenni egyre deválvált
…s egygyé olvasztott nép iskola tanulók-
…nak, sőt vasárnapi iskola is külön tani-
…óval a felserdült növendékeknek. Idővel
…megszünend álló katonaság és a ďózás,
… mint már ily bildog ország Norvegia
…tb. Stb.

3. §.
Kis-czeli mozgalmak.

Országos ügyeinkre kiváróleg meg-
…gyezzük mellesleg, hogy feldlős magyar mi-
…szterek ekképen választattak, és a király
…ltal megerősitettek, u

T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

I. Elnök

*) U. J. 1861. Novb. hóban végre megerősitettett. dec. hó

Jozu fezabalyok közöll az dagyott egy ondalan irolról, egy arva jóla sinnesen be iklatva.

I. Elnök-minisztes: némes-újvári gróf Batthányi Lajos, ő nagyméltósága,

II. Bel-ügy miniszter: Szemere Bertalan,

III. Pénzügy miniszter: KOSSUTH Lajo

IV Igazság-ügy miniszter: Deák Ferencz

V. Had-ügy miniszter: Mészáros Lázár.

VI. Kül-ügy-miniszter: herczeg Esztrházi Pál

VII. Cultus és oktatás-ügy miniszter: báró Eötvös József,

VIII. Közlekedési miniszter: gróf Szécsényi István

IX. Földmivelés, ipar és egészség osztályi miniszter: Klauzál Gábor.

Az országszerte uralkodó nemzeti örömittasság legélénkebben vala látható Kis-czel mező-városkában, mint e vidék középponti gyülhelyén, itt is pedig névszerint vasa

napi

napi és csütörtöki napokon, mely utóbbik
halunk heti vásár napja is. Ilyenkor a Korsik,
hintók robogásainak, dallarozásoknak, ivig-
neszezésnek, muzsika szónak nem volt
vége hossza. Ilyenkor bejött ide, vagy csak
egy fordulóra is, minden, valaki mozogha-
tott, — nézni, hallani, élvezni is, haza vin-
ni a naponki a felmerülő sokféle ujdon-
ságokat. Az uj törvények szerinti kormány-
zás-mód hamar életbe léptette a megyei
bizottmány-gyüléseket, szombathelyen, s azok-
nak kifolyását pedig Czelben is. Kedves
ujdonságul hozattak bé vidékünkre is
az angol meeting-ek (olv. miting),
vagyis a nyilvános népgyülések, melyek
Vidos Józsefnek és Békási Imrének, mint
e vidék csillag-embereinek, — vezérlete
alatt robotzások alkalmával dicsö scenák-
ban tartattak; — tárgyaik levén, majd a
nemzet-öisig létre hozása, majd a hamar ismét
be-

beálló ország-gyülésre a követek, vagy-is
most már Képviselők választása; ma
adakozások a haza segélyezésére, maj
pedig rendes katonai ujondzok szedése
magyarra felingerlett Rácz ok és Szerbek
ellen. Az Elnökek, biztosok és más fő
kek, a kolostornak sok üres probáit fogla
ták el szállásul és irodákul. Itt pezsgett
hullámzott tehát ki s be a legtöbb nép;
de maguk ezen kolostor lakosai, igen
szembe tünöleg minden mozgalmaktól
elvonulva viseltek magukat, velök
emberi állat sem a nyilt piaczi térekre
gyülésekben, sem udvarukon és tág folyo
sóikon soha nem találkozott.

Fon-nevezett lelkes hazafiak vala
elbájoló modorban tudták a nép kedélyét
oda hajtani, s arra bírni, a mire akarták
Embernyi emberek létökre a nép kedvéért
ezzel nyájaskodó atyafiákká lettek, ho
zája lebocsátkozva, nyelvén ékesen szóno
koltak, — e végre a piaczon külön felállí
tott deszka-emelvényekben. Majd ezekről
kar-

r öltve egymással alá-lejtvén, bévegyültek
az ifjuság tánczaiba. Nem is volt oly nagy
áldozat, melyet ily nép-gyüléseken kivivni
nem lehetett volna.
Zegyés Anhegyüléseken legtöbben Mathias 31. 1883 a muzeum tárin. Sorbellek

Növeltek Czel élénkségét meg na-
gyobb mértékben az ide nyáránként min-
denünnen gyalog tódulo áhitatos bucsujáró knak
seregei, de a melyek ez évben feltünöen
kevesen voltak. Az ascetic gyakorla-
tokat megnyitja rendszerint a Stájer-
honiak serege, — öltözetök külszinéről
vulgo elcsimezve Fekete sereg, — mely mindig
Ápr. 30 dikán estve felé jelenik meg. Május
első napját itt tölti, és Máj. 2. reggel korán
vonul vijsza hazája felé, ünnepélyes kiindu-
lással. Vezérli a sereget egy papi személy. Ezek
után egész nyaradszaka majdnem minden
napon érkeznek meg ily csapatok, magyar,
német, tót, horvát ajkuak, — némelyek
különös cosztümben, — sőt vannak napok,
hogy a bévonulók seregei egymást érik,
nekik harangozni elig győznek, és éjjeli
szállásra Czelben Dömökön zsufolva lep-
nek, a házak pajták és vendéglők bucsu-
járókkal, kik meg az éjjel órák folytán is

J. ARANY KÖNYVTÁRA

rá-

rá rá kezdenek énekekre a szállásokon.
E mozgalom legtető-pontjára jut, a
pünkösti ünnepekben, midőn a czeli ut
czákat tömentelen számu népek borit-
ják el; minden kalmár-boltok nyitva
állanak; és a dömölki templom előtt
haza felé vonuló seregek, utczai zajos
énekléseikkel az én népemnek templom
áhitatosságát zavarni, semminek tartják.
Véget ér e mozgalom Szeptember hóval,
Mária névnapjával. De nem bocsátkozom
a czeli bucsusok dolgainak rajzába rész-
letesen. Mind e seregeket, ki és be von-
lásaikat, csudálatos gyakorlataikat, a
templomban és körüle, — énekeiket, a jó
ide csödült koldust, a rejtélyes kutat a
kápolna mögött; — az itt meg gyógyultak
részéről letett ajándékok raktárát, a
nagyszerü templomot, és oltáron a Mária
képet, — mind ezeket (mondom) szemek-
kel látni, fülekkel hallani és még egy
más érzékkel is tapasztalni kell, nem
ol-

[illegible]vasni. Mert a ki Czelben ilyenkor nem
volt, annak fogalma sem lehet az effélé
[illegible]hitatossági gyakorlatokról. No, de mind
ezek és egyéb más jelenetek meg-annyi
[illegible]teges sok kinövések, — a szentirás szerint
meg-annyi polyva és törek, a tisztán vallás arany
földén elhintetve, — melyek a római kath.
valláshoz s egyházhoz sem lényegesen
tartozó kellékek; — mondhatni talán, az
Uralkodó vallásnak meg-annyi féle diadal
és tüntetés jelei, a protestánsok irányában:
mind a mik kiirtására a vallási jog-egyen-
löségnek megerősülésével majd megjön
a kellő idő; — minden esetre a tökéletes ma-
gyar szabadsággal ezek is önként megszünendnek.*)
Addig is a tévelygő, elbutitott és csak sajná-
landó

*) IIdik József császár alatt Magyarhonban is
eltiltattak. Ujabb időben pedig Würtembergában
1825 óbta minden bucsujárások tiltvák, — etiltó
kir. parancs Juniusban 1853 ujból megerősíttetvén.

KÖNYVTÁRA

sajnálandó népet, ennek ily járdalatait és az ebben évenként felmerülő utazási szerencsétlen eseteket, a lovaktól elkap-tást, agyon tipratást és itt másképen ha-lálba ~~borult~~ polgárok sorsát tűrjük békév-

Többire e szerzetes atyák elég tür-mesek. Czelben evang. polgárokat, sőt izraelitákat is megtelepülni, evang. halott a czeli köztemetőben sorjában eltakarí-tatni, és fölötte a czeli harangokat szóllaltatni megengedik. De a népszabad-ságra és nemzetisége nézve ők igen közönyös-zelmü embereknek mutatkoznak*) – ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

*) U. I. Igen, a jelen állomási tagok. De a forradalom liütvén, e szerzetből is az, oly hév-vel lett felkarolva, hogy belőle többen is bele ve-gyültek, czelláikat ~~elhagyták~~, fegyvert hordoz-ták, csatákba részt vettek, a honvédi seregben elő-léptetve lettek, Világosvárnál fegyvereiket leraktak, és osztrák kezekbe esve, el itéltet-tek, évekig börtönt szenvedvén, pl. Romer Floris, Czuczor Gergely, s ~~[illegible]~~ Rónay Jáczint s t. b.

4. §.

A nemzet-örség öfszeírása a Ráczok és egy r. cath. rebellis pap.

A végzet úgy hozta magával, hogy öröneink még zuttal ne maradjanak meg-állandóan; zek áradozását mind belső mind külső ázadások megzavarván. Sajnósan kellett íszre vennünk, mikémt a harának ez uj át-alakulásában is magyarón a török átok játékát üzni hamar elkezdette, és a pöipatvar üszkeit meggyujtva, azokat minden felé izgatólag hordoztar és hajigálta. Keletkeztek pártok, mehyek majd ez uj törvényekkel nem voltak megelégedve, és azok ellen zugolódtak, pl a élerus és a nemesség úgy a köz mint az aristocratai nemesség; — majd a fö ügyvezért KOSSUTH-ot rosz czélokkal gyanusitottak; — majd a magyar miniszterium ellen törtek,

azt

V

azt nyilvános hírlapokban is (minő vol
az u. n. Márzius 15.) tiszteletlenül k
holtak; — majd a dicső uj ország-alkotv
és a monarchiai kormányzás-mód helyébe
a nyugtelankodó franczia nemzet példa
jára a régi vágányból még tovább kilépn
izgattak, és Respublicát (köztársaságot
suttogtak imitt amott, pl Petőfi [homer] [illegible]. Az
urbéres polgárok viszont a robotnak
visszatérésével lettek ijesztegetve. A ne
met kormány pedig (mely eltörvényekre legmérgesebben fulaszt
régi szokása szerint
az effele pártok terem. [illegible] [illegible]
millióket áldoz, pénzen megvásárolható
embereket gyüjtvén magának, kik az ö
érdekeire dolgozzanak minden vidékeken
Már ugyan a jó Isten tudja, hogy mi
lett volna ez uj át-alakulásból, ön mag
ra hagyatva bántatlanul. [illegible] bizonyom
merek állítani, hogy szerencsétlenebb
gondolat magyarhoufi egyában meg nem
fogamszhatnák, mint Magyarországban
respublicát akarni létre hozni. Még [illegible]
e ki

[illegible] egymást
[illegible] és majak, —

V.

kis pártokat tulszárnyalva, fel-támadtak
hon szabadságának szent ügye ellen az
ország déli szélein lakó rácz, szerb, oláh,
szláv és horvát népfajok, kik az osztrák
hamarilla által rárk bőszetve, a magyar
népfajnak elnyomására, sőt fegyverreli
kiirtására gyorsan tettleg is fellépettek.

Azonban mingyárt Május hó folyán, Vasban hozzá fogtunk a nemzet-őrség fel-állításához. És a jövendő nemzet-őrek összeírása alkalmával történt, a fönérintett ellenszegülés egy r. cath. pap részéről.

‡ Hevesebb-térű és fiatalabb ügy-barátinak, bizalmas körben, az igazsz-mitis-ster Deák igy ölczeskedett: „Nojszer, kihuzták a szekeret a felszerből: de majd megláton, hogyan toljátok vissza megint." Részenről legalább bizonyomra

M. T. ARADÉMIA KÖNYVTÁRA

V

azt nyilvános hirlapokban is (minő vo
az u. n. Márzius 15.) tiszteletlenül k
holtak; — majd a dicső uj ország-alkot
és a monarchiai kormányzás-mód helyébe
a nyugtelankodó Franczia nemzet példa
jára a régi vágányból még tovább kilép
izgattak, és Respublicat (köztársaságo
suttogtak imitt amott, pl. Petőfi. Az
urbéres polgárok viszont a robotnak
viszszatérésével lettek ijesztegetve. A n
met kormány pedig (mely eltörvényeknélig mérgesebben fulf
régi szokása szerint
az offele pártok terem. tetéhez) évenkén
milliókat áldoz, pénzen megvásárolható
embereket gyüjtvén magának, kik az ö
ér
M
le
ra
mo
ge
fo
res

[Melyek egymást
emészsiek és tudják, —

V

kis pártokat tulszárnyalva, fel-támadtak
hon szabadságának szent ügye ellen az
tság déli szélein lakó rácz, szerb, oláh,
zláv és horvát népfajok, kik az osztrák
amarilla által rárk bőszetve, a magyar
épfajnak elnyomására, sőt fegyverreli
ki irtására gyorsan tettleg is fellépettek.

Azonban mingyárt Május hó fely-
án, Vasban hozzá fogtunk a nemzet-őrség
el-állitásához. És a jövendő nemzet-őrek
ösztzeirása alkalmával történt, a fön-
érintett ellenszegülés egy r. cath. pap részéről.

Midőn t. i. az összeiró megyei kiküli-
dött urak Radó Ignácz és Békási Lajos
Rába melléki helységek eljárásában
Kenyeri pör-faluba érkeztek volna. beszálva
z urasági üsületbe, maguk elébe rendelték
illető urodalmi tisztviselőket, a
Kenyeri és a közel szomszédos ~~[illegible]~~ kecskeda
arasztoknak képviselőit, meghiván e ma-
kö-

VI

müllödésre az esp. plébánust is F. János
A munka elkezdetett és ház-sor szerint
folytattatott. Mikor aztán a sor a plébánu
házra és abban lakó papi polgár-tódfi
következett, és már is az egyén, mint ul
éves a névlajstromba vala iktatandó
e pap fel-állott, és egy írott nyilatko
zatot nyujtott át az elnöknek, azt fel
olvastatni kérvén. Az elnök gyorsan
átfutotta szemeivel az iratot, és benn
mingyárt protestálást gyanitva, olv
ván; „mintán a fiktelen kormány má
„annyira vetemül, hogy még a szentségek
„kiszolgáltatóit is fegyverez holgálatv
„kényszeriti; tehát én nyilvánitom, ho
„erre vez nem állhatok, és népemre hi v
„kozom, hogy olyan papot, ki vérengz
„kezekkel nyulna a szentséghez, meg ne
„fogna szivelni, stb. Mely ultramontán
szellemü iratot az elnök tanácsolta fel
nem olvastatni, tartalmát a népnek
elébe adta, és a népet felhivta, vajjon ö
is

nem azt óhajtanák-e, hogy e lelki atyjok
inte, a törvények eránt engedelmességet
utasson, és ha ugy szükségeltetnék, had-
ta is nekik vigasztalásukra velök menjen.
Melyre a nép köz- a karattal igen-s sza-
razott papját szemébe megszegyenítette,
— a pap is vipszakáte nyilatkozatát,
mely ha a megyére beküldetik, bizonyosan
a pap befogattatott volna. Az elnök
az iratot, ismételt esdeklésekre is, má-
roknak is közbenjárására a papnak nagy-
lelkűen vipszaadta; és őt hivatalosan
megdorgálván, nevét a kenyeri nemzet-
őrek lajstrom-ába beiratta.

A hornak megtámadását egész
nyilvánsággal elöszer is a rácz ok kezdték
meg, Julius hóban, — egy nyers durva
nép-törzs, mely példátlan kegyetlenséggel ül-
dözte

üldözte és tűzzel vassal pusztitotta
magyar fajt, — egyenesen fel felé
nyomulván Pestnek, a hazának belsejébe.
Mi e vidékiek rázokat nem láttunk,
hanem utóbb szemléltük őket, a horv
Seregek között, itt is megjelent néhány vö
gubás Serezánok torz-alakaikban; — és
vastuk hirlapokban bornasztó tetteiket, al
földi testvéreink gyászos sorsát, és velök
gyütt fájó szívvel szomorkodtunk; — egy
szesmind Vas megjeből is, a Debellá
ak gyámolitására adakoztunk, és szállt
tottunk segitségre bánorszívü ifjakat fel
Számmal.

Hirlapokban értesittet-

Tet

tünk is szerencséjes kivivott csa-
tákról Szent-Tamasnál ~~és szolnok~~
~~nál~~.

Tette

Tette pedig magyarokkal 2 szörnyü mé-
latlanságot az a hálátlan néptörzs és faj-
mely Magyarországnak legdusabban termő
áldott vidékeit, a Bánátot birja, és a mely
velünk évszázadokon át békes szomszéd
volt korábban. Névszerint a szerb, rácz
és bosznyák családok első Leopold alatt
tőleg, költöztek át Magyarhonba, a török
járom alul menekülök, itt helyet és pár-
fogást találván, — egyszersmind határ-
őrségre alkalmaztatást. Ez lett köszönet
a jótétért. De mind ez, az ellenünk
felkelt népfaj, keresztyén hitrokonunk is.
Rácz, szerb, oláh t. i. mindnyájan nem
egyesült görögkitü keresztyének. A görögkitü
egyházas mondhatni pedig legtöbb joggal az
apostolokto egyenesen leszármazó legré-
gebb eklézsiának. A minden felekezetü
státusokkal közös kincshez, a szent he-
lyekhez Jéruzsálemben, máig a görög hitü-
eké a legfőbb előny. Magyar pogány ősele-
ink

ink is alkalmasint nem a r. catholika, hanem a görög cathol. egyházba térítettek meg eredetileg, – mint ennek mutatnak Magyarország czímerében a kettős kereszt, az ősrégi görög püspökségek, a koronán látszó ábrák is ezt mutatván.*

*Ezen [illegible] [illegible] [illegible]

1848 VII 46

[illegible] tartán a Vízkereszt ünnepének bé-
vett elnevezése, u. m. a melly ünnepen
a görögh itüek, a Krisztusnak keresztelő
János által vízzel lett megkeresztelteté-
ről emlékeznek cultusaiskban. Mégis:
az az egyház sokban egyez különösen a protestánsok-
éval. Mert a római pápát anyaszentegyháza
fejének nem ismeri; nőtlenséget, purgatoriumot,
curiális latin nyelvet és egyedül idvezítő
Vallásról szóló taut nem tart; továbbá
ártatlan, türelmes, prozelytákat nem vadász,
és az osztrák kormány előtt a protestáns
egyházzal ugyan azon categoriába szokott
vétetni. A négyeltő évszázadbeli zsinatok
is, — mellyeket symbolicus könyveik közé
számítják a protestánsok is, — a görög egy-
házban tartattak.

M. TARAT. KÖNYVTÁRA

Az uj-alakba 10.

ezzel

16 1848.

M. T. AKAD. KÖNYVTÁRA

*) U. I. Ez a hírlap 1861 ben oly nagy becsben állott, hogy teljes számu példányai az 1849 évre elvezvén egyily példány hírlapok utján kiüzött 100 ujforintnyi árért kerestetett.

5. §.

A horvátok és a vasi nemzet-őrség.

B. Jellasics, ekkor Horvát-országi bán vezérlete alatt ohazánkat megtohami készülő horvát hadsereg ellen, Magyarországot megvédeni természet szerint azok a megyék kötelezettek főleg, melyek a szomszéd országhoz legközelebb estek, u. m. Zala, Somogy, Baranya és Vas, — sőt a dunántuliak átalján. Vasban is tehát Junius hóban megkezdettek és folytattak lettek az e czélra irányzott készületek és mozgalmak. Mivel ez ügyben más czél nem lehetett, mint a Dráva innenső széleit fegyveres seregekkel megvédeni és elárasztani: ennél fogva a nagyban készülő horvátok ellenébe rejtélyes demonstratiót fellépteteni, —

ezzel

ezzel őket némü félénkséggel eltöl
vén és a berontástól visszatartóztatván;
azért nem rendes katona-seregek, hane
nemzet-őrségnek kiállitása szorgalmaztató
Vasban is. Folytak Szombathelyen a ta
nácskozások, vidéken az összeírások és
választások. Drága lön most a hazafi, ki m
valaha volt katona, és értette a katonai fe
vergyakorlatokat s szabályokat. Most min
azok felkerestettek, és rögtön tisztekké
alkalmaztattak; érdeneikhez illó hav
dijakkal. Fővezérre, ezredes ranggal
ország-gyülésből Vidos József lön válasz
va s kinevezve, ki bár katonai pályát nem
próbált, de sokoldalu fényes talentoma
nal fogva, a közbizalmat Vasban oszta
lanul birta, ki felöl a nemzet feltette,
hogy bölcs tapintattal az ügyekbe bé
fogja magát találni ugy, a mint ide
hely és állás követelendik. Ettöl fogv
V. I. házánál Kemenes: Mihálfán
éjjel nappal nemzet-őrek strázsáltak
Udvarában szakadatlanul pezsgett a sok jövő
meni

enő. A Drávához elmenendő úri felek ánmakat nála bémutatták, a kedves urfiskákat pedig förangu szüleik messünes ide hozták vitték s. V. I:nek ótalmába, kegyeibe ajánlották, tőle kötnyhullatással vevén bucsut, mint szép seregéret együtt bizonyos halálra menendőtől. Felvezettem én is 19 éves egyetlen fiamat Gyulát, pápai hogászt, ki noha nem állott a nemzet őrek névlajstromában, és Drávához elmenni nem kötelezteteti, mindazáltal neki is kedve buzdulván fegyvert*) fogni a hazáért, mint kaplár önkéntesen a dömölkiek és-többi kemenes-aljiak csapatja közi vegyült, — nagyon illvén is neki, a szálas ifjunak a nemzet-őri kalpag, puska és nyári katonaöl

A. AKAD. KÖNYVTÁRA

Vasban is. Folytak Szombathelyen a ta
nácskozások, vidéken az összeírások és
választások. Drága lön most a hazafi, ki
valaha volt katona, és értette a katonai f
vergyakorlatokat s szabályokat. Most min
azok fel kerestettek, és rögtön tisztekké
alkalmaztattak; érdeneikhez illő hav
díjakkal. Fővezérre, ezredes ranggal
ország-gyűlésből Vidos József lön válasz
va s kinevezve, ki bár katonai pályát nem
próbált, de sok-oldalu fényes talentoma
nál fogva, a közbizalmat Vasban oszta
-lanál birta, ki felöl a nemzet feltette,
hogy bölcs tapintattal az ügyekbe be
fogja magát találni ugy, a mint ide
hely és állás követelendik. Ettől fogv
V. I. házánál Kemenes: Mihálfán
éjjel nappál nemzet-őrek strassáltak
Udvarában szakadatlanul pezsgett a sok jöv
mené

[illegible]ozták vittek s. V. [illegible]
[illegible]yeibe ajánlották, tőle könyhullatással
[illegible]vevén bucsut, mint szép seregéret együtt
[illegible]zonyos halálra menendőtől. Felvezettem
[illegible]n is 19 éves egyetlen fiamat Gyulát, pápai
[illegible]ogászt, ki noha nem állott a nemzet-őrök
[illegible]évlajstrom ában, és Drávátos elmenni nem
[illegible]ötelezteteti, mindazáltal neki is kedve
[illegible]ndulván fegyvert*) fogni a hazáért, mint
[illegible]káplár önkénytesen a dömölkiek és többi Ke-
menes-aljiak csapatja közi vegyült, —
[illegible]agyons illvén is neki, a szálas ifjunak a
nemzet-őri kalpag, puska és nyári katona-
öltöny. Tudniillik a nemzet-őrség átalján
gyalogságból állott, lovasság nem szerkesztet-
vén öffre semmi. Az ezredes alatti törzs-
tisztek valának: al-ezredes gróf Ziesi
Hermán, őrnagyok Ujvári és Ivánkovics.
Kemenes-alji kapitányok: Radó Ignácz és
Békási Lajos, a kormánybiztusnak
s utóbb orszag-gyülési követnek fia

*) A közönséges puskának sulyja:
kilencz font.

6.§.

Bélási Lajos a kormányhatóinak [illegible]
Ország-gyűlési Kovetnek fia.

6. §.

A vas megyei expeditio a Drávához

Hosszas hallogatás, készülődés és nyugtalan várás után végre röpült az ezredesi parancs megye-szerte, hogy az összes seregek indulást Julius 12 dikére van meghatárazva, mely napnak reggelén a megye minden járásaiból a nemzet-őrök egy központi helyen egybe gyüjtve, az ő kapitányaik vezérlete alatt Drávu felé utnak eredjenek, — az összes kapitányságok Nagy-Kanizsánál, egymás bevárólag vagy utól-erőleg, egyesülendők. Az indulást meg-előző vasárnapon, terjedelmes járámból elmenendő számos nemzet-őröknek, a dömölki templomban bucsu-prédikátziót tartottam, rájok áldásomat adtam, mely után ők mind együl egyig, — ezredes ur és testvérei is velök, — nagy megilletődéssel és pietással, az urvacsorájának szentségét ünnepélyesen felvettek.

Ke-

Kemenes-alján, a nemzet-őrsereg összehivatá-
lának gyül-helyéül is Kis-Czel m. város, és
az ezen alul $\frac{1}{4}$ mérföldnyire eső Ság helység-
nek téres gyöpsége volt kitüzve. Julius hó
tizediki, keddi nap felvirradván, korán
reggel-már hangzott a dobszó, ujjongás, dallá-
rozás és muzsika minden irányzatból Czel
felé. Távolabb helységekből a seregek e nap
előtti estre bévonultak. Kisérte őket tömény-
telen számu népség, gyalog, szekéren, hintókon,
vagy csak Czelig az elválás órájáig, — a sok
fájdalmas szivü éder anya, nő, és siránkozó
szerelmes leány, vagy szintér velök a Drává-
hoz is elmenendők. És megtették ezt valóság-
gal, nemcsak a markotányosnék és gyerkő-
czék feles számmal. Utak, utczák, czeli piacz,
és gyöpségek a néptömegtől annyira él vala-
nak önlesztve, hogy a podgyászos kocsik-
hoz alig lehetett férkőzni, és a káplárok le-
gényeinek sorban összecellitásához tér alig
nyertek. Nyolcz óra tájban megérkezett az
ezredes, magyar nemzet civil-ruhában,

Szür-

Szürke mènen lovagolva, sok tisztektöl k
nyeztetve, és a hely szinén éljen-zéssel f
gadtatva. Az öt esengve váró sereget
szalutálva (idvezelve) szemlét tartott, és m
sem késve, jelt adott az indulóra, ö magn
elöl lovagolván. Orvusnak elment e sereg
Czelböl physicus Hollán, és Freund Benedek
népszerü ügyes izraelita, — evang. tábori papnak Gu
Ferenc, csöngei lelkész. A sági gyöpen ment vé
az ünnépélyes fel-esketes a zászló alatt
Hérnapok uralkodtak. Az elsö státziót Bi
tén tartották, hol Ivánkovic, ottani földes
uraság, — (utóbb magyar kormánybiztos) — a
réget lovagi tökezüséggel megvendégelte, e
ugy odább bocsátotta. Haladtak pedig elsö
napon Baltavárig. Harmadnapon délben ta
lálkozott a 3000 fönyi öszszes vasi sereg k
nizsán; hol Csányi*) fö-kormánybiztosnak
mutattatott; honnét dél-után a Dráva
parti helységekhez megérkezve, a legénys
falukra szerte beszállásoltatott. Főszáll
Ihárus Berény volt, eleitöl végeztig, hol a
törzs-tisztségnek az Inkey uraság, ö (már elöre

innét

*) Csányi László 1790 — 1849. Szüle-
tett Zala megyében, Csány-ban. Ösrégi

...nét elköltöjvén, egész kastélyját ás engedte
urod. gazda tisztei által a lefogadott
...i vendégeket példás szívosséggel ellattatta.*)
...mes mulatságot és időtöltéssel kegyott könyvtárt is kastélyában.
Hely szőhen leven így már a nemzet-
...ség, a Dráva partja sürüen el-állitatott
...ökkel; mely kötelessig felvültva renddel
...mindenegy káplárságra reá került. A szál-
...son maradtak pedig naponként fegyver-
...gyakorlásokat tenni tanultak. Éjenként vi-
...szont pátrulliroztak. Fegyelem látszólag
...szigornan kezeltetett. Ezredes ur megmeg-
...ijárta a népséget falu-szerte is. Néha
...néha pedig bocsátott Csányi sebes futárok
...utján ijesztegető parancsokat, melyekben
...a sereg felhivatott, készen lenni a minden
...rdni csatára, — hogy t. i. a sereg a puha
...tétlenség miatt testi bátonságba ne merül-
...jön. Anatkozásukban a tiszt urak ide-
...jöket kártyázással töltöttek, mely nagyban
...üzetett és többen is ott játszottak vagy csak
...megrontottak itthont szép birtokukat,
...és szerencséjöket. Egy éjszakán I. cs örnagy

*) aus. 5. bocsátott bárí Jellasics bán felh... Gyelefre a

Ozelbol physicus [illegible]
népszerű ügyes izraelita, – evang. tábori papnak [illegible]
Ferenc, csöngei lelkész. A sági gyöpen ment v[illegible]
az ünnépélyes fel-eskeres a zászló alatt
Hérnapok uralkodtak. Az első státziót B[illegible]
tén tartottak, hol Ivánkovics, ottani Földes[illegible]
uraság, – (utóbb magyar kormánybiztos) – a [illegible]
reget lovagi tökezüséggel megvendégelte, [illegible]
nagy odább bocsátotta. Haladtak pedig el[illegible]
napon Baltavárig. Harmadnapon délben [illegible]
lálkozott a 3000 fényi összes vasi Jereg k[illegible]
nizsán; hol Csányi*) fő-kormánybiztosnak [illegible]
mutattatott; honnét dél-után a Dráv[illegible]
parti helységekhez megérkezve, a legénys[illegible]
falukra szerte beszállásoltatott. Főszáll[illegible]
Ihárus-Berény volt, eleitől végeztig, hol a
törzs-tisztségnek az Inkey uraság (már előre

innét

*) Csányi László 1790 – 1849. Szüle-
tett Zala megében, Csány-ban. Ősrégi
magyar család és földbirtokos. Katonai
pályát futott mint huszár, 1815ig, mi-
kor sebbe esvén megsántult. Deáknak
kebel-barátja és ügyfele [illegible], Pesten
az ország-gyülésen lakván, attól a
Drávához küldetett kormánybiztoskepen.
Lásd ide a 27. §t.

ökkel; mely [illegible]
indenegy kaplársagra reá került. Ot szal-
son maradtak pedig naponként fegyver-
gyakorlásokat tenni tanultak. Éjenként vi-
szont pátrullirozták. Fegyelem látszólag
rigornan kezeltetett. Ezredes ur megmeg-
árta a népséget falu-szerte is, [illegible] néha
néha pedig bocsátott Csányi sebes futárok
utján ijesztegető parancsokat, melyekben
a sereg felhivatott, készen lenni a minden
rání csatára, — hogy t. i. a sereg a puha
tétlenség miatt testi bátonságba ne merül-
jön. Unatkozásukban a tiszt urak ide-
jökét kártyázással töltöttek, mely nagyban
üzetett és többen is ott játszottak vagy csak
megrontották itthont szép birtokukat,
és szerencséjöket. Egy éjszakán I. cs örnagy

*) aug. 6. bocsátott bárú Jellasics bán, felhivást fel kelésre a honvédekhoz

a játszó Compániában minden pénzét elvesztve
boszujában fékét elrugván, kiment és
állásra vezetett. A kártya-hősek ott
hagyták asztalukat, elkapdosták a bank
pénzeket s Int..cs szállása előtt legénys
gökkel öfszve-gyültek, nagy hirtelen. E
kor I...cs egyakó bort huzatott ki, –
a játszó pajtások rovására, – melyet
legénység elköltvén, ismét haza bozíattat
Istennek szent hírével. Nem egyszer
történt, hogy a vártán lerészegülve tal
tatott mind őrmester, mind a kint-álló
közlegény. És még sem állittatott példa,
hogy csak egy is agyon lövettetett volna.
Vasárnapokon a sereg, felekezetéhez képes
ment isteni szolgálatra (Cultusra), mint ez
a közelben e vidékén kiki feltalálhatta
Kenyér kanizsáról szállittatott. Hus hel
ben volt található. Hanem a további
élelmezés Dráva mellett igen sovány lett
nem kielégitő, és valami jófélé étkek

pén-

...inzért sem voltak kaphatók. A szállások
...s rondák, ugyhogy a szállók inkább kinti
...gádorokban vagy pajtákban háltak.
...or és víz is rendkívül rosz. Melyekhez
...ársulván a szokatlan katonai életmód,
...s zaklattatás: igen sokan estek betegsigbe,
...i különösen az u. n. drávai lázba, mely
...valami typhus (hagymáz) neme, és a melyből
...szörnyü hosszadalmas és kinos lön a fel-
...gyógyulás, sőt sokan onnét haza hozatva,
...ezredesi engedély mellett, utóbb is bele
...haltak. Fiamat is (fájdalom) e nyavalya
...utól-érte, ki Sandon szállásolván eleintén,
...a mint megbetegült, — ezredes ur szives
...gondoskodásából, — Iharos Berénybe az ottani
...posta-mester, dömölki születésü noszlopi
...ur házához kéretett be, hol az ifju minden
...szükséggel ápolással és szivessiggel halmoz-
...tatott. Melyért e nemes-szivü uri családnak,
...Fiamhoz s irántam tanusitott önzetlen szere-
...tete, — valamint Mód Péter, dömölki ~~[illegible]~~ köz-
~~[illegible]~~ ugyan bebg Fiam körüli nü apol-
...hrtokosnak,

KÖNYVTÁRA

ga.

gatása légyen hálás emlékben, fön hagyva
e krónikákban. Azonban a [illegible] ifj
nem tágulván öt szülei körünkbe haz
hozattam, hol a makacs drávai bajt
csak szakadatlan orvoslás és dicet
által bírtuk legyőzni, gyökerestől ki
irtani pedig meg sokábra. A hazának a
szolgálatában, házától messze idegen vidék
áldozatul kevés ember esett; de a drávai
táz következtében itthon utóbb igen soka
merültek halálba.*)

Az egész örküdés idő folytára k
lekedés a honlevőkkel szakadatlanul f
tartatott és nagyjaban ment. Mivel egy fa
sem maradt a helkül, hon belőle nem [illegible]
(Drávához nem kerültek volna: tehát
majd egyikből, majd másikból a rok
nok mindantalan utaztak alá, az öv
iknek élelem-szerekit viendők, ki
által innés hazul leveleket és bírtuk [illegible]
holmit mások is az öveikhez szállíthatta
és ugyan akik vissza térvén annyi so
[illegible] bizonnyokkal, levelekkel, ízeretekk
[illegible]

*) az alföldön augusto vivatott Rácz ellen hal-

ta fáreki csata és a [illegible] tászi.

[illegible]almozva érkeztek hazi; s állapodtak
meg Czelben, a középponti helyen, hogy
a szekérnyi hozományokon kiadni alig
győztek. Mi több: köz és uri rendü nemzet-
ürek maguk is, állomásaikról bizonyos hatáz-
napokig egyszerre szántalanon haza bocsát-
tattak. — könnyen kinyerhető ezredesi engedély
~~[illegible]~~ mellett. Sőt e nélkül-is, az O. A. ai
úrak ~~egy~~ ~~[illegible]~~ mindnyájan haza szöktek, ~~[illegible]~~
napig legénységöket vakmerően erda hagy-
kván. És még sem állitatott heroicus példa csak egy is.
Maguk pedig
a tiszt úrak ez egész ~~[illegible]~~ táborozás folytán
ily uriásban aljas mulatságokkal és állati kéjel-
gésekkel ölték idejöket, azt részletesen
rajzolni a történelmi Muzsának írótollára
nem méltó. Azért az hadd legyen a ho-
mály uriásban és feledség örvégébe eltemetve
örökre könyve magyar vitézeknek nem kellett.
Azonban az idő mind tiszkább ha-
ladt, és közelebb hozta a napot, melyen
a horvát hadseregnek Drávan átnyo-
mu

és olvasás

nyomulása teljes érettségre jutott, és a
nemzetőrök a tervezett negyed-évi idő
Dráva mellett ki nem tölthették. E
jelekképen, vehettek észre a parti őr
miként a tulpartiak rájok rizen át
kosan gunyolódtek, csolnakokon felé
evezve fenyegetőztek, a dobszó horvát h
szélecről gyakrabban hallatszott, éjj
nappal az közös tutolás (kutya ugatás
hasonló hang, horvátoknak sajátságos d
lolás,) gyakoriabb és erősebb lön. Vid
az át-törés gátlása végett még korább
már, a Mura folyama, Mura Szerdahe
nél, az izmos fahidat, szurokkal b
öntetve fel-égettette. Aztán végre me
is csak az történt, hogy az őrálló
sebtéjt kéről hozta az ezredes urnak,
miszerint Jellasicsnak teljes hadsere
— rendes szervezett császári katonák, szá
szerint, [illegible] eger, Nugent vezérlete alatt, Lé
rádnál a Dráva hidján és még más z helye

Ma-

Magyarországba beléptek Szeptember 11dikén.
Az ön helyen álló egy divizio Miklós huszá-
rok, — kik a nemzet-örséggel együtt vo-
nultak alá, — szemtanúi voltak a három-
nága roppant bényomulásnak; és látván
a tul nyomó erőt, gyorsan hátráltak, és
utjából elvonultak, előtte haladván min-
denütt feinte Pákozdig (Fehér m.) hol a
derék csatában részt is vettek Sept. 29. Vidos ha-
ronlag, — Csányi királyi biztosnak pa-
ranciára, — az összes nemzet őrséget
utból felvonta Keszthelyre, onnét meg
fölebbb Peresztegre, ott resztáglist ren-
delvén a seregnek. De ez, — közel
az ö kedves Jiszkeihez, a kuntorgó
életet is megunva, szörnyen zugolo-
dott, a parancsnak nem engedel-
meskedett, és kaszáit eldobálva
megszéledten és zavartan felosztott
és haza ~~ikezett~~, Szept. 15dikén. Utánuk
megjött kinyteleriül, maga az ezredes is
azon nemes öntudattal, hogy védtelen
és

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

és tanulatlan becses népét vissza vezérelte sérelenül, és mészárlásra vitetni nem hagyta.

A roppant horvát csöcselék sereg elárasztotta gyorsan, Zalát, Somogyot egyenesen Fehérvárom által a haza főiker városágnak irányozván. Mind ütt pusztított, rabolt, és garázdálkodott fegyelemnek nem engedve. A leégetés Polya stofaluknak utóbb az osztrák kormány némi kárpótlással kedvezhedett. Legkivált a messzéről szembe tünő urasági kastélyokat sovárgott meglepni és összedulni, — annál kegyetlenebben, ha azokat uraiktól üresen hagyva vagy bezáratva találta. Igy pl. Légrádnál belépvén Zalába, itt egy csapat, vely a Murán, Kompon szállott által, min-

IX. 61

Mingyárt közd Becsehelyen a cs. K. Kan-arás Czuzi Pál

grafági lakot rohanta meg, melyből az
ur és családja jó idején már elfutván
mindent bezárt, és a számos gazdatisztek-
nek gondviselésére bizott. E kastélyban a
horvátok borzasztó pusztításokat követtek el.
Az ajtókat, külsőket belsőket bevagdal-
ták, a számos szobákban minden tatarozat,
Bága tükröket, porcellán edényeket öszsze-
zuzták, — a tisztek lovait a felső teremek-
be felvezettek és ott tartották. Találkozván
elsőben is a tisztartóval, ki midőn a kastély
ajtaját nehéz felnyitni vonakodott,
szüssent agyon lövettetett. A hajdut
viszont, ki a bevagdalt pincziben
nehik a jobb-nemü borokat nem tudta
vágy nem akarta, mutogatni, — akutba
vetettek. Távoz ásukkor végre a pincziben
minden bort el eregettek, és a sok
hordót üresen hagyták magukuután.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

A Pes-

IX.

A Pesten, Julius óta. nyb
együtt levő országgyülés azonban
haza megnemérsére erélyesen mükö
dött. Gróf Lamberget, — kire
Bécsi kormány az összes ugyan
katonaság főparancsnokságát bizn
akarta, — vissza utasította. Ugyan
midőn a mr országgyülés szét oszlat
so végett Bécsből Pestre küldé
tett, — Szeptember 18dikán a Duna
hidon (mely még akkor ingó hintáló hap
hid volt,) átvonultakor, a böszülő
nemzet-öri földhéptől, mellyel a

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

llen, kik egyenesen Pestnek irányoz-
ak, nép-felkelést idézvén elő jó
ikerrel. Ugyan ezt ismételte a Tiszai
megyékben Octoberban is, mely hóban a
nur Ország-gyülés, – megszüntetvén,
az országnak folytonos magyar Kormány-
zása végett Honvédelmi Bizottmány
felállitatott, és KOSSUTH elnöksége
alá rendeztetett. A magyar minisztér
elnök gr. Batthyáni Lajos lelkes Fel-
hivást bocsátott országszerte a népélhez
minden hazai nyelven, ökes a haza meg-
védésére buzditván, – mint e felhivás-
ból nyon-ott példány máig is kezemben
van. ‡E mellé a szabad sajtó utján
az irók ingerült kedélylyel dolgoztak;
Vas Gereben vastagon eregette élezes
kifakadásait az osztrák dynastia ellen,
a népet lázitandó Népbarát és Hazánk

czimi

‡ Mert hallottuk hitetiskos conferen-
tiáról nádor és Jellasinkötött a Ballatonon Sept. 21.

M. T. ÁRADÁ KÖNYVTÁRA

[illegible] Lamberg [illegible]
[illegible] Lamberg [illegible]
[illegible] Lamberg [illegible]

[illegible]

[illegible] Octoberban is, mely hoban a
[illegible] Ország-gyülés, — megszüntetvén,
[illegible] országnak folytonos magyar kormány-
[illegible]zása végett Honvédelmi Bizottmány
felállitatott, és KOSSUTH elnöksége
alá rendeztetett. A magyar minisztér-
elnök gr. Batthyáni Lajos lelkes Fel-
hivást bocsátott országszerte a népélhez
minden hazai nyelven, ökes a haza meg-
védésére buzditván, — mint e felhivás-
ból nyon-ott példány máig is kezemben
van. ‡ E mellé a szabad sajtó utján
az irók ingerült kedélyhyel dolgoztak;
Vas Gereben vastagon ~~ezegette~~ élczes
kifakadásás az osztrák dynastia ellen,
a népes lázitandó Népbarát és Hazánk

czimi

‡ Mert hallottunk hiteltiskos [illegible]
[illegible] nádor és Pellasiczkötöt [illegible]

[illegible]

czimü hirlapokban; Petöfi viszont
galmazta a sok forradalmi: népdalok
melyek közül az igy kezdödött mivét:
„Talpra magyar," utczáinkon játszó
fiuk szájából zengeni naponként h
lottam örömtelve. Azon népdal emlék
hadd álljon itten is leirva:

Nemzeti-dal.

1, Talpra magyar! hiva haza!
Itt az idö, — most vagy soha!
Rabok legyünk, vagy szabadok?
Ez a kérdés, válasszatok!
A magyarok Istenére
Esküszünk, Esküszünk,
Hogy rabok tovább nem leszünk

2, Rabok voltunk mostanáig,
Kárhozottak ös-apáink,
Kik szabadon élek haltak,
Szolga földben nem nyughatnak.

A ma.

+ Hivés francia Marseillaise utánzva +

X

A magyarok Istenére
Esküszünk, esküszünk,
Hogy rabok tovább nem leszünk.

3. Sehonnai bitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer;
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.
A magyarok Istenére
Esküszünk, esküszünk,
Hogy rabok tovább nem leszünk.

4 Fényesebb a lánczná a kard,
Jobban ékesíti a kart,
Es mi még is lánczot hordunk!
Ide veled, régi kardunk.
A magyarok Istenére
Esküszünk, esküszünk,
Hogy rabok tovább nem leszünk.

5, A magyar nér megint szép lesz,
Méltó régi nagy hirehez.
Mit rá hentek évszázadok,
Lemossuk a gyalázatot.
A magyarok Istenére
Esküszünk, esküszünk,
Hogy rabok tovább nem leszünk.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

X

6, Hol sirjaink domborulnak,
Unokáink leborulnak,
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.
A magyarok Istenére
Esküszünk, esküszünk
Hogy rabok tovább nem leszünk

*) U. I.

A magyar pénz gyönyörü piros bankjegyekben, Szeptember hó elején érkezett el Kemenes-aljára is, Közforgalomba. Ily nemü pénznek nyomatására a pénzügy-minisztert, — ki eg idig KOSSUTH volt, — a Honv. Bizottmány ugy hatalmazta meg, hogy 200 millió nyomathasson, melyből azonban, — az idő böl utóbb kifogyván, csak 60 millió

le

hetett nyomatni.*) A drágalátos nagy-
szerű banko pénz-nyomó-gép, Pesten volt felállítva
Károly Kaszárnyában Invalidok laktanyá-
jának kápolnájában, Augusztus hában az
Szó Magyar Kőrinatna hufzatt KOSSUTH pénzügy mi ister-
mutatta fel. rajdonságkége a Ministeri tanácsban.

7. §.

Második nemzet-örsögi expeditio Kanizsa és Kőszeg felé.

A folyó évben, mint a szabad sajtónak
kelejthetlen szép évében, a horvát hadjárás,
Közlönyök, hadapok és jelentések utján
minden részletességeivel tökéletes köz-
tudomásra hozatva levén: Krónikáimban
ez országos eseményt is csak a szerint
érintem meg, mint annak ája Kemenes-
lján is Vas megyében helyi eseményeket
feltolva hullámzott.

Ez-

M. T. ARADÉGYI KÖNYVTÁRA

*) 1861 ben aztán nyomatott K. Londonban 140 millió
gr Appony: osztrák kövez által a mint pörbe is idéztetvén!

Vidos Josef Ezredes ur alig nyugotta ki magá a drávai zaklató utazásoktól, midőn ujra parancsot a ett és adott, egy más nemzet őrfégi sereg alkotása és kimozdításához készen-tartása végett. Lön az öffszeszervezve a még nem szolgált nemzet, önkből és önkéntesekből, Vas és sopron megyeiekből. Rendetetése e második őrseregnek volt: ujolag visszatérni a Drávához a horvátoktól szorongatott Kanizsai*) polgárokat és másokat védeni, kik a horvátoknak

*) U. J. Az alföldön is létez egy Kanizsa, melynél, Hayrau 1849 Jul. a Tiszán átkelt.

...ösiegen ellent-álltak.*) Másodszor is te-
...ár elment Vidor, Drávon felé Sept. 24.
... visszatért végképen, — ezuttal ezelt érve,
Octobe 9dikén. De

Ekkor viszont menni kellett V.. nak sere-
...ével, a Pákozdnál megzavart és futásnak
...indult horvátokat Sopron megyén által
...tájer felé vett utjokban, sujtani és foglyo-
...kul egteni. A tiszt-vál sztási nyugjulé-
...k ez uttal ij napsokért Czelben, tartat-
...ak, az utczán, nyilvár, October hóban.
...s ekkor volt ritka szerencsénk egy ily
...gyülésben Oct. 7dikén d.u. órádban Pulszci

Fe-

*) U. I. E. vitéz ellenszegülésért kanizsa
...ároszának, — véle utóbb a cs. szoldateska
...ünden alkalommal érezteté bosszuálló szi-
...gorát, mint ennek példáival t. cz. olvasóim
...e Krónikákban is fognak találhozni.
Nevszerint e város, (mint Fehérvár is,) meg lett
...látogatva itt kebelében felállitott Policei-directióval
...s, mely rajta éktelenül garázdálkodott.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

X

Ferenczet, – ki akkor menekült ki Be
bül, gróf Battyányi Lajossal, – az ut
zöld asztalnál ülve, attillálan, kardos
látni, és nagy hévvel fzékre fel állva
a néphez szónokolni is hallám. Én őt e
akademiai gyülésből már ismertvén,
is hanar rá ismertem, az őt suttogon k
dezöknek felvezettem, és megemlékezten Pe
usnak ama verséről:
„Pulchrum est, digito monstrari et dicier*) hic e
(Szépdolog emberneк ha mutatják ujjal: „Ez ám ő!"

Ők hozták meg Kemenes-alá hírét a
Bécsben kiütött forradalomnak, melyet f
leg ők kitten izgattak fel, valamint hír
Latour hadmitifztes csufos kivégztetése
nek. Faj! de a gr. elnök-miniszter ez est
Czelben a nép-gyülésben magát nem is mutatt
– külön válva busulásnak eredt, és a mesterhá
előtt az utczai padra leülve, fejét kezére

le

*) Dici helyett: ős régi lat. infinitiv. praes

hajtotta, szemein, homlokán és arczulatán arra elvonulóknak igen feltünvén mély agodalma és gyászos sejtelmei.

Ez ősz folytán nagyon à propos eseény volt, mintőn a kis-dömölki határban, az áso-munkások egy vas-fazéknyi pénzre találtak, mely nem vetette fel magát semmiegy tángban, mint a kincs-ások prognosticonja meséli, hanem árok-ásás alkalmával; a munkások által feszittetett ki ez érez a föld gyomrából. Volt pedig ez a pénz Rákóczi-féle réz-pénz 1705-ben verve, és felpiratozva: „Pro Libertate". A találmány a kolostori atyákat illette, mint telekbirtokosokat, kik e pénz-darabokat, — mint azó szemeik előtt gyülöletes emlékezetü hitvány/ágot, — azonnal szerte osztották, az épen e napon tartatott népgyülésben. Mely kellemes kis történetet

egy

X

mingyárt élczesen felhasználó

Rákoczi pénz

— reménylem effelem, e pénznek, — mely

mézi pénz a magyar ... kormánytól ...

muzeum gyűjte ..., mint utóbb az ostro

mézben több is ... OSSNTH-pénzek, —

találtatik ... kori honfiak élczés

magyar ... ire értelmeztik, u. m.

P = princeps; R = Rákoczi; O = ope, L = le

num; I = inclyti; B = Bercsényi; E = e

R = reliquorum; T = totam; A = austrian

T = trucidabunt; E = ense, az az: „A Rá

„kóczi fejedelem, a híres Bercsényi f

„és többi seregeknek segítségével, egés

„Austriát legyilkolandja, karddal." —

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Vala

Valamint Közlöny, hírlapok és kormány-
parancsok utján bizonyosképen. tudósitások
érkeztek, hogy a futó horvát vert-had
Pákozd-tól, Móron át, Moson megyén, Rába-
közön és Répcze felső vidékén keresztül
felső Vasnak irányoz, ezen be Stajerba
vonulandó: Vidos József azon-al meg-
indította eleikbe, az ujdon szerkesztett
nemzet-őrséget; és egy csapatjat, több ka-
pitányságok alatt, Kőszeg tájékára
küldte; másikát, melyhez a Sopron megyei-
ek ir csatlakoztak, ő maga vezényelte
Rábán fölül, a répczei vidék felé.
Utóbbik csapat a Rába-parti falukban
elszállásolva várta a megtánadásra
adandó parancsot. Már is hallatszott
hozzánk az álgyu-szó. Fölülről csekély
számu reguláris huszárok, Sopron megyei
nemzet-őrséghez csatlakozva, — hat álgyu-
jok is, — üztek vágtél a futó és rabló
czudar népfajt. V. [illegible] gróf Battyányi
La-

X

egy szónok, mingyárt élezesen felhasználá

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ ~~Ifju barátim~~

Kedvéért ide bírom, e pénznek, – mely d

ö időkorában az osztrák kormánytól o

sílalmazott lehetett, mint utóbb az ostro

ádapot alatt a KOSSUTH-pénznek, –

feliratai betűit, az akkori honfiak élezes

magukkizött mire értelmezték, u. m.

P = princeps; R = Rákóczi; O = ope, L = le

num; I = inclyti, B = Bercsényi; E = e

R = reliquorum; T = totam; A = austriat

T = trucidabunt; E = ense, az ez: „A R

„kóczi fejedelem, a híres Bercsényi f

„és többi seregeknek segítségével, egész

„Austriát legyilkolandja, kárddal.“

Vala

Valamint Közlöny, hírlapok és kormány-
parancsok utján bizonyosképen. Indósitások
érkeztek, hogy a Jutó horvát vert-had
Pákozd-tól, Móronyát, Moson megyén, Rába-
közön és Répcze felső vidékén keresztül
felső Vasnak irányoz, ezen be Stájerba
vonulandó: Vidos József azon-al meg-
indította eleikbe, az ujdon szerkesztett
nemzet-őrséget; és egy csapatját, több ka-
pitányságok alatt, Kőszeg tájékára
küldte; másikát, melyhez a Sopron megyei-
ek ir csatlakoztak, ő maga vezényelte
Rábán fölül, a répczei vidék felé.
Utóbbik csapat a Rába-parti falukban
elszállásolva várta a megtánadásra
adandó parancsot. Már is hallatszott
hozzánk az álgyu-szó. Fölülről csekély
számu reguláris huszárok, Sopron megyei
nemzet-őrséghez csatlakozva, — hat álgyu-
jok is, — üztek vágtél a Jutó és rabló
szudar népfajt. V. Szegrof Battyány:
La-

X

Lajoppal. Heggfalun (Szentgyörgyi Hirvát Uraság k
tényában szállásolt, késkedett és vesz
tégelt, — míg nemzetőrsége nyugtalan
és zugolódva várta a csatára vezet
tetést. V..s tudnillik utasítva volt,
Móga tábornok parancsát bevárni, mely
hogy a futár két nappal későbben ér
kezett meg kelletéssel, az nem az ő vétsége
volt. Végre a parancs megjövén, V..s
megindította embereit, kik azonban már
Késön jártak, és a futó csöcselékes utól
érve, csak a huszárok dolgoztak, és ugy
vétettek a vert hadnak, mint véthettek,
— kergetvén azt falukon, erdőkön át, ko
szeg felé.] Számos harvát foglyokat Dö
mölkön át szállítottak be felé az orszag
ba; és azt több csapatokban: a mikor azt
volt alkalmam nekem is, e nyomorú
el-ámított népet in puris naturalibus
(természeti mezetlenjégében) szemlélni.

Bes

X

75

Bezzeg nem tutoltak és nem finczoltak
[illegible]ott pajkosan, mint Somogyon által jövet
[illegible] Fehérvárott!

Meltó ide megjegyezni, hogy a magyar-
országon történő nagyszerü dolgok a külföl-
[illegible] állomásnó huszárok elöl az osztrák

[illegible] Olya-
[illegible]
[illegible] idi)

1848

74

Tudásuk néhány olly faluban vitte ölzes
kereszttül, mellyek lázosan hovátok,
minők nevesen Zsira és Zsidány. Ezek-
ben a polgárok az ő futó véreikhez szit-
ván inkább, mint az ökes kergető
magyar huszárokhoz, ezekes minden
módon bántalmazták, átvonultokban
a házakból ablakokon át rájok is
lőttek; mellyért a huszárok vissont
e hovát falukat irgalmatlanul le-
égettek. Zsiranál szintén az utól-
ért futó hovát hadszeggel véres csa-
tárczáik is lett, mellyben M hovát
[illegible] elhullott és elfogatott. Számos

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

X

Lajoppal. Hegyfalun (Szentgyörgyi Hervát Uraság k[illegible]
[illegible]ban szállásolt, késkedett és vez[illegible]
[illegible]gelt, — míg nemzetőrsége nyugtalanul
és zugoldva várta a csatára vez[illegible]
tetést. V. [illegible] utasítva volt,

Móg
ho
kez
vi
m
K
e
v
—
sz
r
b
v
e
(Szomy

1848

a)

Méltó ide megjegyezni, hogy a magyar-
országban-törzénő nagyszerű dolgok a külföl-
dön állomásuk huszárok dől mesterfége-
jen ott koltattak. Ollyanok állomásuktal
legközelebb Prágában és környékén, Cseh-
országban, nevezetet a Nádor-huszárok.
Ezekhez KOSSUTH által egy kém küldetett
ki. Mihelyt ondójúva voltak, anonnal
egy csapat (nográdi) Schröter kapitány
vezérlete [illegible] 1.H. [illegible] megszöktett.

Bes

Bezzeg nem tutoltak és nem finczoltak
mott pajkosan, mint Somogyon által jövet
és Fehérvárott!

Meltó ide megjegyezni, hogy a magyar-
országon történő nagyszerü dolgok a külföl-
ön állomásszó huszárok elöl, az osztrák
szeröl, mesterségesen titkoltattak. Olya-
k állomásoztak legközelebb: Prágában
Környékén, Csehországban, nérszerint
Nádor-huszárok. Ezekhez KOSSUTH
lotal egy kém küldetett ki, Mihelyt ezek
dosítva lettek, azonnal egy csapat (Nógrádi)
kröter kapitány vezénylete alatt
elkerekedett és megszökött. Csaszlau
városánál több helyen, kardal vágták
ét magukat — Közülök is többen
svén áldozatul. A Kordon-nál (határ-
vonalon) örködő osztrák hadnagy Gaja
szabadon át eresztette öket, melyért
rögtön infám kaszpáltatott, és kenyerét
keresni Pest vidékén, a vas-utak szolgá-
la-

X

latában kénszerittetett. E huszár
voltak aztán, kik a horvát sereg k
hajtásához olyégen jókor érkeztek
meg fölülről.

Az egyenest Kőszeg tájára sza
csapat, Rába-közi nemzet-őrfiggu
egyesülve, — October 14dikén estve,
napnyugotthor, esőben, ⌒ ⌒ ⌒ ⌒
mozdult ki Czcből. — mérgesen, és mind
egy velök találkozó ismeretlen utasban,
Illirt és horvátot látva, képzelve. Sitkén
már holdvilágos sötét estve vonultak át
Hirtelen kiugrik egy házból egy ismeretlen
valaki, másikból még egy, és iránnik, a mer
lehet. Kiáltozás emelkedik a sereg között
horvát, horvát, utának! A nemzet érek tek
a két futót üzöbe vettik, ökes utolértek;

sza-

...rakat mint német utasokat nem értettik,
... szarvonyaikkal, kaszáikkal őket kergetlen-
...ül kivégezték, horvátok gyanán. Pedig
...ik voltak? Két utazó ártatlan mester-
...égény, kik fáradtan ekkor-már Sitkén
...najtában lenyugodtak, és a dobszó-zajra
...el-ocsódva, menekülni akarván fut ás-
...nak erednek. Ilyen gyanavitézkedéssel
...tetyegezte meg magát a sereg, mingyárt
...kiindulásakor.

A horvát seregére vitészatérve, az-
...vele sajat vezér sem bírván, a mind pusz-
...tításokat, futtában tett az utjába eső helyse-
...gekben, miként égetett, rabolt, vagy mindent
...szelnek eresztett, miként tisztes nőket maga-
...val hurczolt, és megfertőztetett: mind ezeket
...a nyomott hulapok, – hová effélik még ekkor
...eljutottak, – eléggé köz-mulvánosságra hoz-
...ták. Tudattak velünk a pákozdi, és schwechati

...ät

(Sept. 29.)

ütközet rajzát (az ifju nádornak hütle
megszökését) Octoberban a hazának 9 olda
ról megtámadtatását, Bécs bevétetését;
+ valamint azt a szomorú hírt is, hogy a nagy
hazafi gr. Széchényi István, a hont vefzvé
képzelvén örökre, ezen megzavarodott el
mejében, és Pestről a Döblingi sétolydába
Bécs mellé elvisettetik. De nem irták meg m
nyi furcsa dolgok is merültek fel ezen
alkalommal; a Sopron városából Lövüg
alajóni merészelt kényes nemzet-örökk
miként a hatul hajtott és sebes árviz m
pada előre tódulo horvátaktól hirtelen
utól-eröttek; miként szorult ágakban egy
soproni aggastyán tanár Sz. J. drága fegy
vereit elhajítvar, teljes erejéből fut ot Sopro
felé, örök fogadást tevén otthon, hogy ő kat
na sohá nem lesz; — egy primánus deák, O
viszont, mint ügyes kuszó, fel menekült egy [illegible]

*) U. J. Tudnüllik [illegible] Séha
umbarba (Németországba)! hol ő [illegible]
kor [illegible]

† a hazaárúló gróf Zichy Zsánek
Györgyök által történt kivégzésének
a debreczeni Csepel Szigeten Szept. 30.
— a titkos összejövetelét a Nádornak Pallavicinival
a Balaton síkján,
— a Nádor megérkezését,

— — — —

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]-ettek; mikent szorultságukban egy
soproni aggastyán tanás Sz. J. drága fegy
vereit elhajítvor, teljes erejéből fut ott Sopron
felé, örök fogadást tevén otthon, hogy ő kato
na sohi nem lesz; – egy primanus deák, [illegible]
viszont, mint ügyes kuszó, fel mere hült egy [illegible]

*) U. J. Tudni illik, amyj-jószágáro Séha-
umburgba (Né[illegible]szágba)! hol ő a 12 évi (abszolut
kormány folytán azzal hizelgett a magyar
nemzetnek, hogy ottani udvarát ma[illegible]ni cse-
lédfiggel töltötte be, és alesuthi stb. urodal-
mainak igazgatását is magyar nyelven
vezetni rendelte, mintha a hütlen szökést
csak amugy feledni lehetne örökre, és fő-
herczegfigének megbocsátani.

**) Itt találkozunk dőszer a Görgey
névvel. melyről többet a [illegible]
ez a rendkivüli forradalmari kormány fej-
fiu, Pesten már szept. hóban fellépett,
és működni kezdett. Ő monarchiai elvben
dolgozott, csakhogy magyar-országi monarchát
ő képzelni sem merészelt még akkor mást,
mint osztrák-lotharingi fajut. Többire:
Jenő, Eugeniust jelent, Ödön pedig Edmund-ot.

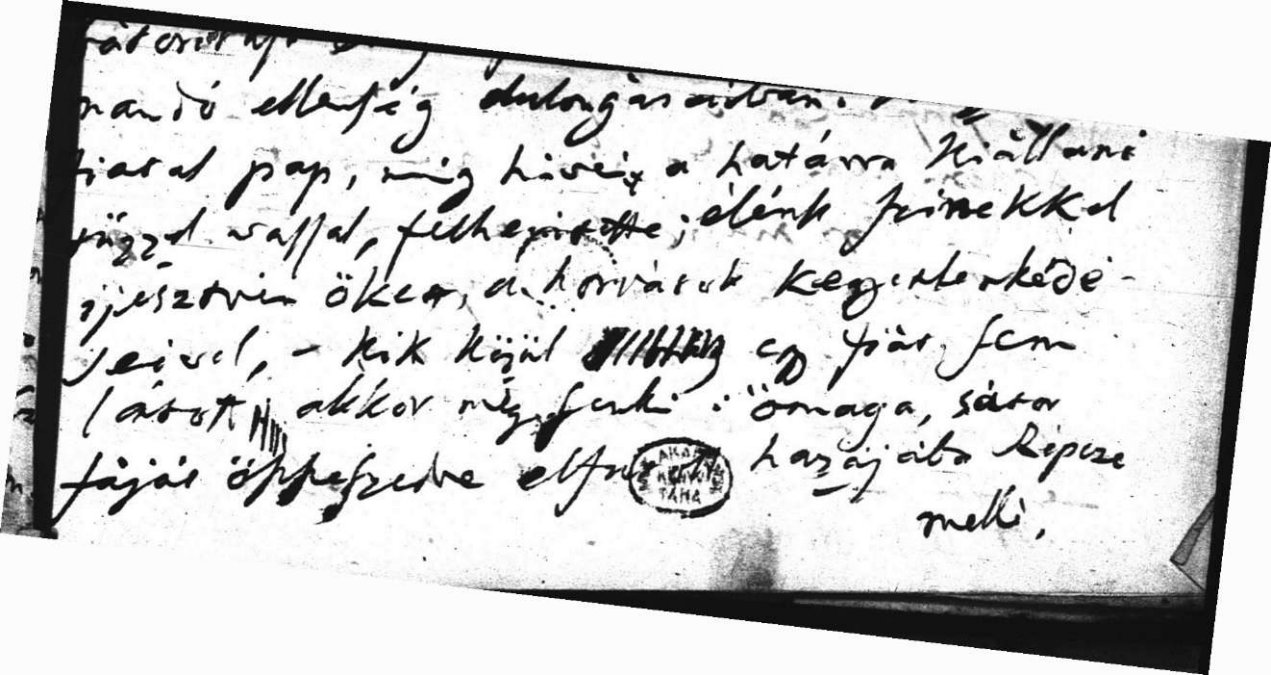

magas fára, honnét ~~mig~~ lövöldözött is
alatta elsiető rongy emberekre, tudván,
hogy ők lőporból már végképen kifogyatak.
Én pedig ide, két paptársomról tudok, a
horvát. futás kórszakából pár érdekes kis
[illegible] közölni, t. cz. olvasóimnak mulatságul.

Ezeknek egyike volt Somogyban
szent Király: lelkész J. J. egy nőtelen
[illegible] éves fiatal pap, több mint ezer lélekre
[illegible] egyházának lelki atyja, kik mind
[illegible] tanulatlan pór-nép lésükre,
a közöttük állomázó egyetlen tanult em-
bersöl ~~[illegible]~~ vártak vigaszt,
bátoritást és jó példaadót, a rájok roho-
mandó ellenség ~~[illegible]~~ ungásaiban. És ezt a vitéz
fiatal pap, míg hívei a határra kiállani
tüzzel vassal, felhepitette; élénk szinekkel
ujesztvén ökeat, a horvátok kegyetlenkedé-
seivel, – kik közül ~~[illegible]~~ egy fiát sem
látott, akkor még senki: ömaga, sátor
fagat öppeszedve elfu[illegible] hazájába képeze
melli.

mellé – mint ő Dömölkön át
suhanva, vesztre káplánom felismert
Tüstént megrátta e történetet az Egyházi
Lapba 1847 sz. – rajta elozeskedett, rá
illesztgette a Jan. X, 11. evangeliomot
– ő a Debelliácsi és Szent tamási hívé
nek (Bárban és Bánátban) ejánlat
igére, másfelől pedig ő ijesztette, ho
a szent-királyi divek ily papot, – kiök
a szorongató inség napjaiban hűtlenül
magukra hagyta, nem fogják többé vissza fogad
Vissza merészelt-e térni a béres az elhagyó
nyugyhoz és ettől befogadtatott-e a szent Kir
lyi paplakba, s hogyan, – mar azt káp
lánom nem tudta hírül hozni. +

Egy másik lelkész volt Vas megy
szélein a szalonaki pap K. M. kin
valóban igen kalandos története merül
fel a futó horvátokkal. Ez a derék
fejfiú, – különben is szabad-elvű origin
+ U. I. Nem

X 8t

s honfi. — Oktober Fogyta felé hírét hall-
ván, hogy egy napon a horvát futó csöcselék
Szalonaki erdőben, bátorságos helyen
élt találni, hol megpihenhessen és egy
napig megállapodhasson, — melyért itt tábort
tött, hogy magát kissé kimugudja a öfisze-
szedje. Meghallván ezt a közel városban lakó
gosztai lelkész, csak puszta kandiságból,
kisétált a táborba, ezt megszemlélni. Mingyárt
kínálták egy elrablott szép puskával, azt
vásárolna meg; melyet ő egy pfetért magáé-
vá is tett, és most azt kezében tartva, to-
vább járt kelt a horvátok között. Egyszer
csak körül-fogták, mint gyanus embert,
a magyaroktól bocsátott kémet, és haj-
tották a kapitányhoz. Hiába mentekezett,
hogy ő itteni lelkész, családos ember;
hogy a Hegyvert csak épen most vásá-
rolta, kötyörögvén szabadon [illegible]
tatésért, mivel neje szinte gyermekágyban

fe-

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

X

fekünnék. Nem nyert kegyelmet, hanem
felső ruháiból kivetkőztetve, kezeit öff
kötöztek, pőrén, kalap és lábbeli nélkü
hajtották magukkal, étlen szomjan é
bántalmazva, — oly czélból, hogy mihá
a stájer határ-szélekre el-érendik,
öt azonnal fel fogják akasztani
Megérkezvén a határ-városkába Föld
tőm-be, hol Theodorevics generálisa
szállásolt, és mely igen megdöbbent Th
e fogolyban, valahozi házi barátjára
— gyermekeinek nevelőjére ismervén
Sajnálkozott az ember sorsán, de más rész
ről örült ily szerencsés találkozáson,
— bártüstént szabadulást nyújtani nem
vala neki tanácsos; — de ő lett mégis kiéle
nek megmentője. Tudniillik beszállásol
tatta a vendéglőhez, ágostai hitvallásu polg
ha

X 83a.

oz, hol őrizetére erős strázsát rendelt.
l pedig a vendéglő-ház pincziéjének
e a szabadra nyiló kijárásán őt ~~[illegible]~~
zöktette, adván melléje kisérőket.
gközelebbi papbarsánál felruházhodott,
h odább sietett, és reggelre már azövei-
haza menekült szerencsésen, kik
már elveszettnek hitték, és sirat-
keservesen. — K. a horvátokat meg
ja emlegetni, valamig él, saját kárán
anulta meg a kandiság ártalmait, és Proper
tius, római költésznek leczkéjét, melyet
egy-egyel készálónak adott:
„Menj (papom,) és máskor hon te maradni tanulj!"

U. I. E. hónak eseményeibe vegyül

D. S. A Kő

8. §.

A Köszegi Vandalizmus.

A Steyerhon felé futásban lévő horvátok köz
a nemzetörök, és az e vidéken felkelt földnépe, tö
számos foglyaikon kívül. – 50 föből álló csapatot
fogtak el Köszeg közelében, kiknek a hon belsejé
elszállitásával bajolódni röstelvén, őket ott mindj
melegében legyilkolni magukban boszu-telve elh
tározták. Mely ezélra őket fegyvereiktől meg
fosztva s megkötözve a városba behajtották, és
városházának egy földszinti és emeletes szük szob
iba, melyekből a kijárás az udvarra szolgál, bezár
erős őrizet alatt. Kis vártatva, midőn e még nem látot
madarak látására a nép vizárként tódolgott, és bős
sen fejökre közhangulag halált rivalgott: azonnal
találtattak vállalkozók a földnépéből kik e borzasz
itéletet az egész bezárt fogoly-seregen kivétel és
kimélet nélkül dühösen végre hajtották. Háro
izmos legény felment közéjök a szobába és az ajtó
kikitárva, mind annyiszor 2–3 horvátot a lépcsőr

alá

X.

lá taszitott az udvarra, kiket az alatt álló nemzet-
ők éktelen szitkok és nép-zajgás között puro-
gyokkal, puskákkal, kaszákkal fogadták és
irtózatosan leöldösték. Es ez igy ment mind az öt-
vennel pardon nélkül együl egyig. Kezdetben köze-
ök löttek, ugy hogy a vér a falakra kifocsom
kendett. Volt köztük egy tisztes külsejü deli ter-
metü uri ember is, ki magát doctornak állitotta és törbe-
lettként könyörgött, tekintsék öt, hogy családatya, van
otthon felesége, és sok gyermeke: de nem nyert pardont,
s kilöketve külön maga, bele roszszant kövér hasa a
peki tartott sok kaszákba. Az udvarban jelen volt bámész-
kodó néptömeg, lábaival vér-tócsákban állott valósággal.
A városi hatóság e szörnyü executiot feltartani
nem lévén képes, gyors futárt küldött az ezredes után,
hogy jöjjön tüstént jó erövel: de annak akkori
állomása köszegtöl tával esvén, mire ö a helyszinére
hat huszárral megérkezett, már a foglyok leölve
voltak nagyobbrészint, és Vidos csak kevéset
menthetett meg. A mit tett az volt, hogy az irtózatos
vértócsákra rögtön kövecset és fövényt hozatni paran-
csolt.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Utó-

X.

Utó-írási jegyzetek.

1) Buda bevételének alkalmával 1849, a magyar honvédek épen ilyen mészárlást vittek végbe egy kis csapa[illegible] ostrák hatonákkal, kiket egy tágos pi[illegible] czébe tevéltek és szorítottak. De a magy[illegible] roknak mind az effélé barbár eljárásukh[illegible] előbb már a rácz és szerbek, gyilkos m[illegible] támadásaikkal igen erős kihívást és bo[illegible] zasztó példákat adtak, — mint azokkal a[illegible] 1848diki hírlapok zsufolva telvék voltak, — minők elkövetésében azonban még őket sem okozhatjuk; hanem a [illegible] felet mely azon népfajokat tüzzel vassal irtá[illegible] sunkra ellenünk felbőszítette; és midá[illegible] védelemért hozzá folyamedtunk, e ször[illegible] nyű felépítéktől, — ellenünk békés szo[illegible] szédaik ellen, — nekünk se erélyes ótal[illegible] mat nem nyújtott, sem azokat rendre nem utasította; — azok tehát hallgatag[illegible]

min-

10.

X

minket is mintegy felszabadítván, a vissza-

86

[Máskor: a köszegi sirkertben el-
ásott horvátok, — Ihászban pedig (Pápa
Mellett) a csata-téren elhullott osztrák
katonák eltemetése alkalmával, — mégelő
félholt sebesekre öppzetemettek a ha-
lottakkal, nem adatván nekik sem ingalom,
sem kezelem; — bár a fél-elevenek szív-
szakadvár ~~[illegible]~~ mánkodtak, és a vájok hányott
földet is még fejökkel feltolni bírván
esdekeltek: „Jaj! én nem meg halom:
— mind hiába a ma.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

[illegible] alakban állíttatott 1833. Ott szál-
kén leleplyeztetve, — jelen ~~[illegible]~~ épen báró
Jellasics, — ki akkor vonult e várason által
a határ-szélekhez, több ádgyu ütegekkel és
szá-

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

86 X

Utó-írási jegyzetek.

11 Buda bevételének alkalmával

10.

X

minket is mintegy felszabadítván, a vissza-
torlás törvénye szerint, nekik hasonlóval
fizetni vissza annak eljött idejekor.

2) 1850-dik

2) 1850-di évben, az osztrák kormány
megerőjödvén, szigorban méglakoltatta Vas
megyét e köszegi mészárlásért, mert a fő-
gyilkolók kinyomoztattak és kivégztettek,
az összes megyére pedig a 42 leöletettek
maradékai számára hatvan ezer pft
sarcz vettetett, melyhez én is kényszerítettem
részt adni, mignem ez öppig lehajult.

3) A 42 szerencsétlenek emlékére, a cső
szár a köszegi pirkertben egy kőszobrot, — alvó
oroszlány alakban állíttatott 1853. Oct 12 di-
kén leleplyeztetve, — jelen levén épen báró
Jellasics, — ki akkor vonult e várason által
a határ-szélekhez, több ágyu ütegekkel és
szá.

számos katonasággal, — ugy nem különben
Kudriavszki, sopron: kerületi generális, k
szörnyüfiges császárias jelleme daczára sok
notabilitások körében sárvárott, merészke-
dett (vagy feledkezett) e tényt magasa
roszallani, és reá ezt az itéletet mjilatkoz
„tatni, mi szerint ő nem gyözi csudálni
„hogyan tudott a császári kormány e t
„rök-mozgalmu korszakban ily meg-
„gondolatlanságot végbe vinni, melyel a m
„bé hegedt sebeket ujból felszaggatja, e
„népet is önmaga ellen ingerli, — egy
„szerszmind sajnálkozott az ő jószivü
„ifju császárján, hogy valaki által, mag
„e nép boszontó emlék állitására reá
„bírni hagyta." — ~~Ne, de igy van jól.~~
~~Csak rajta, rajta. Tán nem~~ sokára maja
~~ezt is szét tombolhatjuk.~~

És ig

X

Es igyre a czelből kimozdított nemzetőrség haza térbet 27dikén, a nélkül, hogy horvátokat fatott-volna.

E második expeditionak ideje alatt pedig, a közbátorság fön-

tartására itthon maradtak [illegible] tiszt-viselők: Szél József, és Zarkai Sándor al-ispánok, — Kemenes-alján Balogh Antal főbiró, — és a czeli járásban [illegible] Hrabovszki Lajos Szolgabiró, sömonyi közbirtokos, nős, család-atya, ki e szabadság éveben magát magyar szabadság gyülölő polgárnak tüntette ki, egész kényurat szerepelt és a népen botrányig kegyetlenkedett. Ellenben Békési Lajos szbiró, nőtelen, elment a sereggel, oda is maradt, és a rendes magyar hadseregbe, azaz: a honvédek köze végyült.

9. §.

86

X

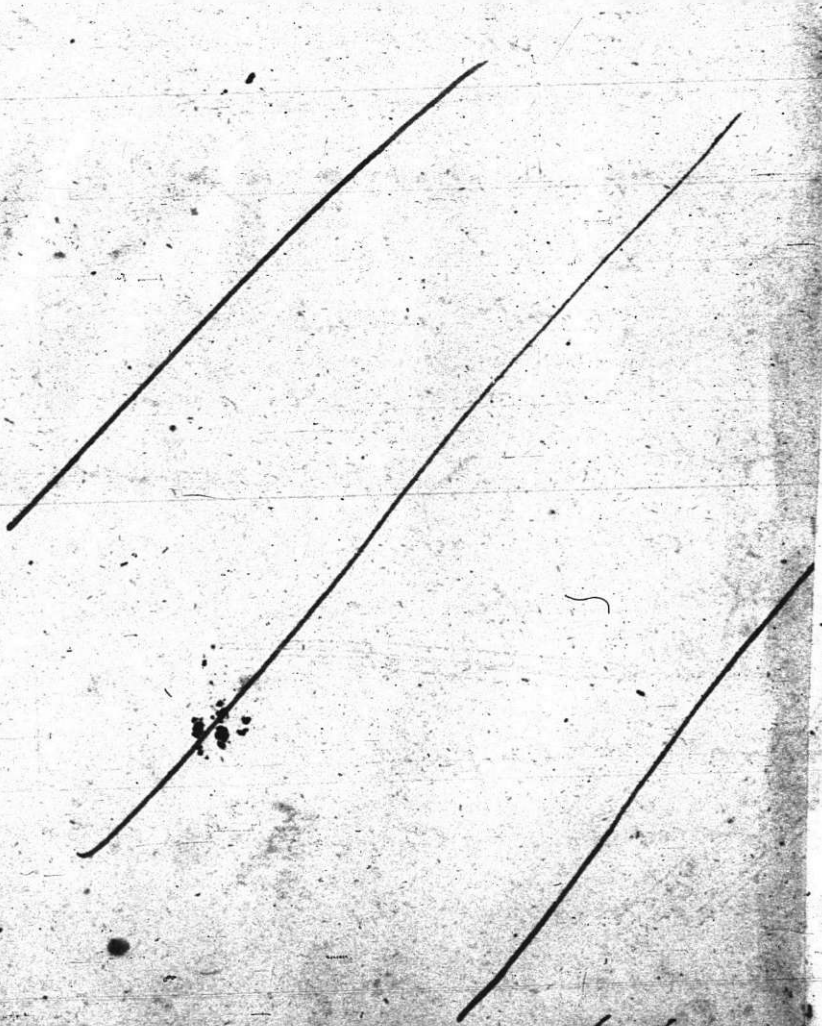

9. §. Egyhai

9. §

Egyházi élesüsikből holmi.

Miután a magyar cultus-miniszteri
hivatal is felállitatott, ettől vártuk és re-
ménylettük mi ágostaiak is egyh. ügyeink-
nek mindenfelé jobbra változását. Első
paranesa a tárgyazta a minden felekeze-
tek egyházainak növény-ágyait, az iskolákat;
ezek igazgatóinak meghagyván hogy a
forradalmi zavarok következtében
a tanfolyamok mentél hamarébb be-
végezettessenek, és minden iskolák idéiglen
bezárattassanak. De a mi soproni
tanuló ifjaink e paranesot be sem-vár-
va, magak önkéntesen szakasztották félbe
a tanfolyamot. Ők a több más főtanodák
polgáraiuak példéjára, egy köztsük fel-
merült főnök alatt [illegible] tásultak, disz-
kardok-féle öppekeresett és könnyen is
talált kardot kötöttek [illegible] főiskola-épületes

elfoglalták, teremeiben laktanyát ütöttek
gyülekedtek, a nemzeti zászlót kitüzték,
dobszó mellett a város utczáin fölebb-
alább zajos járdolatokat tettek, refor-
nemü követeléseiket a conventtől és t
nároktól kivánták, pl hogy az ifjuság
liberalisabb ~~bánás~~ módban részeltessék, h
némely tanárok letétetnek helyökbe m
ujak választassanak; hogy az igazság
~~[illegible]~~ -hajlatlanul szolgáltessék k
s a t b. — E pontokat, irásban fogalmaz
va nyomdába vitték, a nyomda-
tulajdonost, kit az effélé röpiratok e
fogadásától a tanár urak letiltottak
azok kinyomására fegyverrel kényszer
rétették, a nyomtatott példányokat
egyh. kerületbe is szerte küldüzték, alta
lunk esperesek által. Kapitányul elsőb
Müllner tanár, utóbb Nitzki Sándor
urakat választottak. Execrezni a

[illegible] kaszárnyáttak udvarába jártak, hol
a kevés tanyázó katonaság őket nemhogy
bántotta volna, sőt mindenkoi bévonulá-
sokkor az ő nekik tifztelkedve prézentált.
Nézője volt exercirozásuknak gróf Szécsényi
Pál is. A hon felsegilésére a német szín-
házban magyar darabot játszottak, adván
el a Falusi lakodalmat. Nyugtalankodá-
saik így folytak több hetekig, bántatlanul,
őket leisöndesitni is rendre utasitani
nem birta senki. Utóbb követeléseikkel
ugy hagyták fel, hogy ügyöknek a kö-
zelgő egyh. kerületi gyülésre felterjesztése
ígértetett. Bele is untak a czélhoz nem
vezető kicsapongásba, és egy falkája
sifjak egy cseh-országból jövő megszökött
huszár csapathoz beállott katonának;
más falkája szerte szélyedt.

Ugyan a cultus-miniszterül jöttek
ezután más sok rendelnek, sürüen egymást
és

érve. Lelkészek intettek, hogy a népet, a
ámitók ellen óvjak, felvilágosítsák, ha
hoz hűséges tanusítsanak, — mely tárgyb
szinten gróf Battyányi Lajos miniszter
elnöktől és gróf Zay Károly főfelügyel
től is bocsáttattak buzdíté Felhívások
nyomott példányokban. Különösen az uj
törvények által rendelt Status-Jizetés
sok miniszteri rendeleteknek szolgáló tárgyul
Paranesoltattak lelkészek és isk. tanitók
eddigi jövedelmeiknek rovatos táblás ö
szeirásai, azt az Pesthe összehivása a fele
kezetek képviselő fönökeinek, a cultus
miniszterrel tartandó értekezésre szep
tember elsőjén. Mely utóbbik felhívás
viszont szükségessé tette, hogy előjárólag
magunk között esperességek és egész egyh.
kerület szerint összegyüljünk, és a teendő
eránt tanácskozzunk.

Elsőben tehát mi Kemenes-ali [illegible] a

...iak esperessigileg gyültünk össze, a sor szerint
...övetkező helyen Zala-Istvándon, Május 24.
...gyülésre Rató Ignatz esp. felügelő urral
...gyütt már előtte két nappal elutazsunk,
...s a mig alább Zalában fekövő Puszta-
...szent-Lászlói egyházunkat, hivatalosan meg-
...látogattak. Mely alkalommal Oszterhuber-
...kathol. földes-urhoz (Deák Ferenczsógorához) kérettünk meg
vendégeknek, — Kinek az evang. templom s
iskola eránt tamsitott több rendbeli
kegyeiről hallottunk örömmel dicsere-
dést és tudósitást. Innét vissza-térvén
Istvándra, itt is egyuttal a korábbi espere-
sektől igen elhanyagolt tiszti látogatást
teljesitettük. Gyülésen, főtárgyképen a mi-
niszteri értekezletre, a követeknek utasi-
tást terveztünk. Ritkaságképen jegyzem meg,
az Istvándi népről, — mely tehetős
polyárokból áll, hogy az gyermekeit
egész éven át iskolázatja rendesen*).
Következett, hogy egyház-kerületileg is
össze

*) L. e helységről többet Vas. Ujs. 1857. l. ...

92 (a IX

összegyültünk, Győrött Jun. 13-16; a minisz-
teri értekezletre Követeket választottunk,
nekik utasitást adtunk, gyülés végén p-
dig, sőt csak egy estvéli deputatio előtt
a forrongó soproni lyceum ifjak folyá-
modványát is megkisértettük tárgyalni,
de véghatározat nélkül.

Szeptember 1. st. napjain aztán a
Cultus minister az ő értekezletét minden
felekezetekkel valósággal megtartotta,
– meg az ágostaiakkal is. De ez sem
hozott semmi jó vég-eredmenyt, sem
megnyugtató örömet a meszünnen sok
költséggel, fáradsoggal összecsöditettek-
nek és távozóknak. Következőleg ez az
ügy is egy későbbi nemzedéknek lett el-
téve és föntartva, mely csak több évi kes-
rü leczkék után jussonal a kellő érettségre.

Az utókornak mégis jó lesz éde, ezen
aján-

92 (6

...jânlott állom – fizetés elakadásának
valódi okát feljegyezni az ősszes ha-
zai olvasó közönségnek [illegible] rudomására
hozni.

A protestánsoknak minden ügyei
vezetése, leginkább a világi urakon, mint literatus
aristocratakon fordulván meg: ezek, megannyi
– mindig a hierárchiai kankustól félve
és rettegve, – midőn lelkésznek rángjá-
hoz és [illegible] nivelsigéhez illi jöllette emelto-
tiséröl van szó, – ők a papi díjazáso-
kat, minden gyülekezetben, hová be-
folynak, szükkeblü irigykedéssel úgy
kiszámittatják, hogy [illegible]
[illegible]

[illegible]

a forrongó sopron lyceum ifjak folyamodványát is megkísértettük tárgyalni de véghatározat nélkül.

Szeptember 1. st. napján aztán a Cultus-minister az ő értekezletei minden felekezetekkel valósággal megtartatta — meg az ágostaiakkal is. De ez sem hozott semmi jó vég-eredmenyt, sem megnyugtató örömet a meszütnen sok költséggel, fáradsoggal öszfecsöditettek nek és távozóknak. Következőleg ez az ügy is egy későbbi nemzedéknek lett eltéve és fontartva, mely csak több évi keserü leczkék után jussonal a kellő érettségre.

Az utókornak mégis jó lesz óde, ezen aján-

A protestánsoknak [illegible] mint lelkészi rendezésre, legtöbb a világi urakon, mint lelkészi rendezésre, legtöbb a világi urakon, mint lelkészi rendezésre, legtöbb a világi urakon,

92 c

a törvények értelmében, a ma-
gyar minisztérium, státus-
fizetést ajánlott, – t.i. a státus
befolyásának feltétele alatt, [illegible]
ez által az Uraimék göge és ha-
talma a prélikátorok, [illegible]
fölött, valamint az autonomia fölött
korlátoltatván – ők oda nyi-
latkoztak, hogy inkább meg-
köszönik az ő lelkészeiknek is
juttatandó állom-fizetést, csak
hogy ezeknek nyomnasztó sze-
génységök, [illegible] hiveiktől függé-
sök és a vezetőknek uralma, az
u. n. Küriarchia, megmaradjon.
Holott pedig magúk, e sors-osztó

[illegible]

38/64

IX

9 a d

...ikus mi prédikátorok szolgálunk —
...em egyebek (dunántul legalább,)
...mint megannyi kicsiny uraságok, —
...minőknek szolgai is
...ik a prédikátori fizetés terhének egitségét
...elfogadhatnák és meg is köszönhetnék
...e ez így van, így lesz, és így is vész,
...nignem valamikor maga a magyar állom
— rajtunk prédikátorokon könyörülőleg,
saját hatalom szava által, az evangelik
lelkészeket a conventionatus hivatal-
nokok közül kivesszi, állom-hivatalno-
nokkó emelni, és őket illő rangra és
jöllétre emancipálja: ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~, ellenséges orisvoraták és ezeknek rab-
szolgailag hódoló ~~[illegible]~~ ön-elvető nyo-
mora prédikátorok kívánságára nem
figyelvén. Ugyanis

Midőn

92 (e

XI

Midőn a Prot. Egyházi és Iskolai Lap épen javában folyván, az egyházi rók benne e bő [illegible] nézeteiket bőven és bátran nyilvánithatták, sőt egy falusi prot. prédikátornak illő meg-elésére többféle formulák is közöltettek: egy reform. lelkész, a kis budget- és formulázván, önmagával annyira megfeledkezett, hogy egy évi papi fizetésnek nem merészelt nagyobb összeget ditrágyzni az ő apostoli alázatosságában. mint ötszáz pftot, néki elégséget.*) „Boldogok a szegények!"

Azért!

*) L. Prot. Egyh. és Isk. Lap, 1848. lap 850.

Azért hiszszük és reménylünk,
hogy jövőre, a tökéletes magyar szabadság
és vallási jog-egyenlőség megjöttével
ezen ügybe is, — ám az illetőket előbb
kihallgatva, — az ország-gyűlés fog ha-
tározni, egyedül az igazság és a törvé-
nyek szerint, akképen, hogy protes-
tánsok köz-ügyeibe (igazgatási), az állom,

az autonomia megfertése nél-
kül, mind abba bifolyhasson, mind
a papi állom-fizetést meghatároz-
hassa; a protestánsoknak bármi pro-
testálásával nem törődvén. Mi hogy
így leggen, adju Isten!... nektek,
alkotványos prédikátorok, valamikor! De

92. g

De lehet-e azt valaha remény leni az
ily édes miénk-féle Regnum marianum
van? És ti, szegény hittanuló magyar
ág. ifjak, kik talán agyatokat nemesebb
gyurmából alkotottnak is érezitek, k.
azonban a prédikátori hivatalt az ő sok
nemü kényes oldalairól még nem
ismeritek ugy, mint mi öregek, letet
eskünk és idővel [selvet nőszülésünk] után abb
bényomorittattunk — melyben holtig
leczkét tanuló és felmondó isk. gyer
mekeknek lenni szineszi fő-kötelmünk;
melyben, — bár mennyi éveket eltöl
töttünk, bár minő buzgóságot és ön
kitüntetést tanusitani igyekeztünk,
reánk azért, előlépterés szebb jövendő, éveink
magasodtával jobb sors, és hálás
elismerés nem mosolyog (jutalom
vagy meggyudagodás tól szó sem lehetvén), — végre bizonyossága is
a prédikátori hivatalnak milyen lábon
áll, megmutatta a 17 évi abszolut
kormány: — kérdem immár, titőle-
tek, vajjon lelkesülhettek-e ebben a
polgári állás.

[Selgyermekesülésünk

92 (h

állásban, az evangeliomért az az:
annak követőiért, — egész föld jóllé
tetőket vinni áldozatul, és pariák
lenni, e felvirulandó dicső honban, a
nagy világból kirekesztve? Még Többet
kell itt elmondanom: a mi jó hive-
ink még azt is bánják és rosszal-
ják, ha a prédikátor hivatalos
oroitól üres idejét más ártatla-
heterogen ügynek szenteli, mellyel jóllé
tét emelheti, pl én a könyvekben
buvárkodást és a magyar nemzetnek
szolgálatát irodalom utján. Ám

Kinevezetés; De aztán csak győzétek
czim, Szebb maszos kenyérnek sok-
légeit, és kitkézre fogni
a rezignalast, az aljas Jösvény-
kedést.

Több
Nev

92 g

De lehet-e azt valaha reménylenie az
ily éles miénk-féle Regnum marianum
ban? És ti, szegény hittanuló magya-
ág. ifjak, kik talán agyatokat nemesebb
gyurmából alkotottnak is érezitek, ki
azonban a prédikátori hivatalt az ő sok
némü kényes oldalairól még nem
ismeritek ugy, mint mi öregek, leti
eskünk és idővel [felvett nőtülésünk] után abb
bényomorittattunk — melyben holtig
leczkét tanuló és Helmondó isk. gyer
mekeknek lenni szinészi fő-kötelmünk;
melyben — bár mennyi évekét eltöl
töttünk, bár minő buzgóságot és ön
kitüntetést tanusitan
reánk azért [elfogyatkozás] szebb jöv
magasodtával jobb
elismerés nem mosoly

vagy meggyaydagodás

[Felgyem ekerülésünk

14

is vár

92 (h

állásban, az evangeliomért az az:
annak követőiért, — egész földi jóllé
tetőket vinni áldozatul, és pariák
lenni, e felvirulandó dicső honban, a
nagy világból kirekesztre? Mégtöbbet
kell itt elmondanom: a mi jó hive-
ink még azt is bánják és rosszal-
ják, ha a prédikátor hivatalos
oroitól üres idejét más ártatla
heterogen ügynek szenteli, mellyel jóllé
tét emelheti, pl én a könyvekben
buvárkodást és a magyar nemzetnek
szolgálatát irodalom utján. Ám
ti lássátok. De aztán csak győzzétek
nyelni a panaszos kenyérnek sok-
izü keserüségeit, és kétkézre fogni
a rezignálást, az aljas Jösvény-
kedést.

M. TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRA

Több

Nér

92(i

Több szerencsét hozott ez-
év az osztrák örökös tartományokban megtelepült protestáns
oknak; – deczára a Westphaliai, ~~[illegible]~~ linz:

linczi, és Bécsi béke-kötésekben, ~~mely-~~
~~ket az osztrák kormány eskü és hitszegési~~
~~bévett szokása szerint, nem tart meg~~
– mind ez évig a rom. kath. felekezetből
ezerféle módon nyomattattak, üldöztettek
tőt szinte számüzettek is. Mely utóbbik némü
tsarnokságnak példáját állitotta legköze-
lebb 1837ben a Szalzburgi püspök, Tyrolban,
a Czillerthal völgyben, megvonulva lako-
zó 300 ágostai csalódokon. És bár men-
~~nyit járáltak, kártigeskedtek az ártat-~~
lan polgárok Bécsbe; mégis a püspök
lett nyertes, kinek követelését az osztrák
kormány is megerősitette, s rajtuk irgalom
nélkül végre is hajtotta. A mártyrok, há-
zaikat, javaikat oda hagyva, – hitesseikkel,
gyermekeikkel és aggastyán vén rokonaik-
kal együtt (kik közül az utazás sanya-
russágai miatt többen is lelték halálukat,)
kivándorolni kényszerültek Porosz Szilé-
ziába, hol a király nekik menedékhelyen
utalványozott, az osztrák üldöztetés elől.

Nev

Nézszerint a prédikátorok a plébánosok megannyi vazallusaik voltak, mint ... ...

millioknra rogó és

ról, — mint türelmetlen jellemű felek-
ről, — alattomban gyülöltetünk: hanem
saját hiveink között is az alsóbb aristocratiák
minket igen érezteteleg lenéznek
egymaga köz népünk becsül, ápol e nem nevelés
jó szemmel reánk. Sajnos, hogy mégis
egyházunk szégyenére, épen az ágostaiból
merültek fel lelkészek, (da nem magyarok)
Hilzban, Stur stb. kik a nemzeti szabad-
ság szent ügyebe a panszlavizmus
az az: átaljános tótosulás mételyét bele-
kevervén, ezt féltették, és érette harczo-
landók, a népet ámítani, a rácz czimborá-
val egyet értöleg magyarok ellen izgatni:
— sőt hivatalok elhagyásával, mint tót
népvezérek fegyverbe öltözni nem pirultak.

Mi lelkészek megemlegetjük ezt
az esztendőt még arról is, hogy Matri-
culák miatt soha igy zaklatva nem
vol-

96(a XII

voltunk, mint ennek távaszán és tovább folytán. Nemzet-örségi és újonczozási öppeirásoktoz mindnutalan matricula szükségeltetett. Parancsoltettam nézszerint én, a dömölki nyalábos könyvket (melyeket paplakból kivinni egy cam is tiltja,) 13 faluba ki, magam vinni, vagy káplánom által kivitetni, hordoztatni a mikorra és a meddig kivántatott, és az öppeiróknak matricula-keresésben segitségökre lenni. Ezt pedig csak Isten nevében, — mig az öppeiró uramék minden lépteikért magokat jól fizettettik. Tha pedig ut és időjárás a gyalog-menést lehetlenni tette, alkalomról is magam kényszerittettem gondoskodni, — s elkövette rajtam mindezt, a magyar evang. Hr. Szolgabiró Uram.

Ez az.

XII.

96. (w

Ez ösz folytán törnéra Pesten,
hogy am-dicsö nagy Magyarházafi,
Gróf Szécsényi István, házája
sorsan kéttegbe esve, elméjében
megzavarodott, valósággal meg-
tébolyodott, és mivel itt a házában
még ekkor az ily szerencsétlenek
gyógyítására intézza nem létezett,
– Öven Kényszaril ve láttak
magakat, ez elme-betegek a
Bécs mellett fön álló nyilvános In-
tézetbe. Döblingbe elvéjtem és

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

vle

Vele arvosoltatást mugkaja ter
több évekem által siken nélkül
de kajöbben mégis elmége vissza
tért, az értelmes korábbi éteté
– kedvenez tárgyához, az ő általa
teremtett magyar akadémiához
több levelet is írta, melyet az a
Az akadémia tőle elfogad
nem mérszelt csak hü kez
kiz ött keringett és elterjedett,
– minő leveléz ből Vas megjeb
is szerte iratott, más elatban
az itt álló levél. ///

Halála

Gr. Szécsényi István levele a m. akad. gyűlésh.

III

(1858. Dec.)

Tekintetes Magyar Tudós Társaság!

Á legczifrább szavaknak szines hitele ott, hol tények bizonyitanak ellenkezőt. Hogy kormányuk mostani rendszere á magyar nemzetiség igényeivel és érdekeivel szemközt áll, azt á legvakabb is észreveheti. Nemzetiségünk nekünk Magyaroknak fedig becsesb, mint á föld bár mely kincse, sőt életünk. Á magyar romok közt á nemzetnek eléggé nem bámulható életerején kivül szeplőtelen már majd nem csupán az Academia mutat arra, miszerint nemzetünk kioltva még nincs.

Ismost ezen utolsó, igazán Magyar intézet is kilegyen sarkából forgatva? fájdalom – igen –; mert hiszen az Academia alap szabályok minap leérkezett megváltoztatása, legalább saját lelki szemem előtt, nem egyéb és nem kevésb, mint oly dőfés, mely könnyen halálra vezet.

Kimagyarázhatlan lelki kinoktól gyötörve egészen elvérzett szivvel, félig temetve, ily aggasztó körülmények közt, kérdem, valljon á Magyar Academia tekintetében én, mit müveljek, mit tegyek? én, ki dicső eldődeink utmutatását hű kegyelettel felfogván, szerencsés voltam 1825-ben ujra és sikerrel megpenditeni honinyelvünk magasbra állítását sikerrel, mondom, és jobb sikerrel mint ők, mert á mély felfogás ugyan sajátunk, de nekem elégséges pénzvagyon is jutott osztályrészül, mely nélkül fajdalom, á legmagasztosabb is – oly gyakran parlagon hever.

Hallgassuk-e, midőn tapasztalni vagyok kénytelen, hogy azon nemes csira eltiportatik, mely tényezőként szinte arra vala szolgálandó: miszerint á Magyar, kinek életrevalóságát, tavaszi korát halálos kinjai és jelen veszedelmi

KÖNYVTÁRA

[illegible]. [illegible] – [illegible] és [illegible]

X

Vele arvosoltatást megkijér[illegible]
több évben által siken nélkü[illegible]
de kejöbben mégis elfogja vissz[illegible]
tért, az értelmes korábbi éter[illegible]
– kedvenez tárgyához, az ő [illegible]
terenett Magyar akadémiahoz
több levelet is írta, mellyet az [illegible]
Az akadémia tőle elfogad[illegible]
nem merészelt csak hü kez [illegible]
között keringett és elterjedett,
– minő levelezből Vas megjé[illegible]
is szerte iratott, más elatban
az itt álló levél. ///

Halála

Gr. Szécsényi Istvánt levele a Magyar akad. gyűlésben (1858. Dec.)

III

Tekintetes Magyar Tudós Társaság!

A legczifrább szavaknak szines hitele ott, hol tények bizonyitanak ellenkezőt. Hogy kormányuk mostani rendszere a magyar nemzetiség igényeivel és érdekeivel szemközt áll, azt a legvakabb is észreveheti. Nemzetiségünk nekünk Magyaroknak fedig becsesb, mint a föld bár mely kincse, sőt életünk. A magyar romok közt a nemzetnek eléggé nem bámulható életerején kivül szeplőtelen már majd nem csupán az Academia mutat arra, miszerint nemzetünk kioltva még nincs.

Ismost ezen utolsó, igazán Magyar intézet is kilegyen sarkából forgatva? fájdalom – igen –, mert hiszen az Academia alap szabályok minap leérkezett megváltoztatása, legalább saját lelki szemem előtt, nem egyéb és nem kevésb, mint oly dőfés, mely könnyen halálra vezet.

Kimagyarázhatlan lelki kinoktól gyötörve egészen elvérzett szivvel, félig temetve, ily aggasztó körülmények közt, kérdem, valljon a Magyar Academia tekintetében én, mit müveljek, mit tegyek? én, ki dicső eldődeink utmutatását hű kegyelettel felfogván, szerencsés voltam 1825-ben ujra és sikerrel megpenditeni koninyelvünk magasbra állítását sikerrel, mondom, és jobb sikerrel mint ők, mert a mély felfogás ugyan sajátunk, de nekem elégséges pénzvagyon is jutott osztályrészül, mely nélkül fajdalom, a legmagasztosabb is – oly gyakran parlagon hever.

Hallgassak-e, midőn tapasztalni vagyok kénytelen, hogy azon nemes ésira eltiportatik, mely tényezőként szinte arra vala szolgálandó: miszerint a Magyar, kinek életrevalóságát, tavaszi korát halálos kinjai és jelen veszedelm

KÖNYVTÁRA

közt is még ma is ezen jelenet bizonyítja, sajátszerüleg minden hátramaradásaikból kibontakozva az emberiség diszére, az osztrák birodalom legbiztosabb talpkövét, á fejedelmi szék rendithetlen sarkalatát, képezze, alkossa? Kérdem, még fel se jajduljak, mikor látni vagyok kénytelen, én kinek baja nem á homályos, de az igen is tiszta és minden ámitás nélküli látás, hogy dicső fejedelmi családunk, mint valami baligézet által félrevezetetve népeinek épen legéletre valóbbját, mely fiatalságánál és kettő törhetlen zománczánál fogva legdicsőbb kifejlésre képes, nem csak kellő figyelemre nem méltatja, sőt azt sajátságaiból kivetköztetni, elzsibasztani engedi! és ekkép ugyszólván saját maga alatt vágja el á fát? –

Á tekintetes Academiára bizni az ügy eldöntését, á mennyiben alapitói állásomnál fogva ahhoz nekem is van szólásom, noha á legnagyobb tisztelettel viseltetem mind testületileg mind egyénileg iránta, nem kivánom, nem akarom, nem fogom. Mert mig fejem vállam közt áll, velőm el nem olvadt és szemem világát á halál köde nem oltja ki, mind addig arról, mihez jogom van, minden tanácsot szivesen és köszönettel fogadván, utoljára is bizony csak saját magam fogok határozni és ugyan is:

Én ugy vagyok meggyőződve, hogy fölséges Urunk á fénykörül-
[illegible] császár [illegible] utóbb de [illegible] bizonyos [illegible] fog-
ugárzott Ferencz Józef [illegible] utóbb de elvégre [illegible]
ja látni, hogy á czélba vett amálgatiója és nemetitése á közbirodalmi népeknek nem egyéb, mint á mostani államférfiak észficzamlott theoriája, és keserü önmistificatio, hogy számos, talán legtöbb népei, ha egyszer zivatarra kelnek az idők mi alkalmasint nem igen fogkésni, kifele gravitálnak. Mig á magyarnak nincs á világon rokona, nincs más hazája, mint á négy folyam közti és három hegy alatta alkotmányos paradicsoma; ehhez képest á Magyar jólétét, szerencséjét, boldogságát egyedül

/.

dinastialis és törvények királyának véd paizsa alatt remélheti, keresheti,
lelheti, és hogy ennél fogva a' fölséges Császár nem csak nem fogja tűrni, ha
mayd egyenes a' legközelebbi sikertelen kisérletek az állam részéről, melyek az
őfensz közbiztonságát a' leg problematicusabb helyzetbe sülyesztik, kellőleg
felvilágositandják lelkét és untalni kezdendik legmagasabb uri királyát, nem
csak nem fogja tűrni mondom, ha mayd ezen idő be áll, mitől óa sehogy sem
tudok kételkedni, hogy azon nemzetet gyengitsék, gyülöljék, olvasszák, mely-
lyel lovagi fejedelem, kit szeret, madarat fogathat, és mely érte, ha kifejlésének
bőrsüledésének, dicsőségének nem rengeti ujját állani, sőt ily kincsalnek kapáro-
lója, utolsó cseppig véréig kiontani mindig kész volt, és mai nap is minden
pillanatban kész volna és kész lesz. —

Ez azért szeretem hinni, fiatal fejedelmünk, ha látni, és hallani akar és
egyedül sajat velejének tanácsát követendi, és egyedül sajat szive sugallata
után indul, bizony mondom magyar ország delintetében még Corvin dicső korát
is homályba állitandja. —

Igy látván a' jövendőt, bizván a' mennyei végrésben, mely nemzetet, vala-
miat fejedelmeket is kibáilért büntet uggan, de valamint lelkes népelet negyed
kolni nem enged, ugy tűrni nem fogja erőszakos uralkodóhat és elvégre bizonyosan legvilá
gosb malasztjával megáld; en mi szemléletemet és alapitói jogomat illetőleg, a' mega
változtatot alapszabályokat, melyekkel kezdettől fogva végig legkevesbé sem
tudok megbarátkozni, ha nincs menekülés, barcolat parancsként óaluggan el-
fogadni, sérzö szivvel, de lecsépelhetlen kedélyel minden legkisebb
megjegyzés nélkül elfogadom. —

Egyszersmind azonban ünnepélyes óvást teszek, hogy a', Justum ac tena
cem propositi virum" dicső elve szerint én a' haza dicsőre tett áldozatommal
hamályát azon pillanattól kezdve nem fogom, ha daparczellázni voltak kénytelen,
hogy adományom de facto- mert hiszen sebp
adok semmit, más végcélba fordulatnál, mint az, mely a' Magyar Akadémia

szavakra és igyekezetekre ep nem

/o

A MADOK
KÖNYVTÁRA
TARA

öredeti czéljával megegyez, és mely nemzet és fejedelem közti törvény által meg-
erősitettvén, fel is szenteltetett; mely szándékom szerint tudom örököseim is böcsü-
letesen és hiven eljárandnak, mikor aztán ezen szomorú eset bizodalom és min-
den jó remény daczára tán még be is következnék, én, valamint örököseim az
alapitó levél értelmében járulékunkat á meg mérgezett academiától elvon-
ván, valami más hazai czélra fordítandjuk, mely czélt azonban saját magunk
tüzendjük ki, é foglalatosságtól mindenki mást határozottan felmentvén,
és é tekintetben csak anyagi erőnek fogjuk meg adni. —

Tölsö Döbling Nov. 6ag 1858 Gróf Széchényi István mk.
[illegible]gyar tudós társaság Igazgató tanácsnak szives felolvasás végett
á leghözelebbi ülésben. —

(De elkezdetén olvasatnak jelentévő
G. K. bizottsa által letiltatott:)

Halála is

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Halála is itt törvét ápr. 8.
igyszen kiggyógyult, világos 1860.
tiszta ész és lang-elme birásában,
csakhogy már akkor gr. Szechenyi
a világos vári eset nyomán ugy volt ám
tekintve az osztrák Camarillásul,
mint Rebellig, a kiszemint
politikai fogolyt, és számára
Döbling – honvét szabadon joha
ki nem engedetett, – neki börtön
gyarát szolgált Sz. Maga is forsát
beláta és ezzve vagy az Arad
verpadot várhatta, vagy az elől
menekülendő az ön gyilkosságot.
Egy reggel tehát öt a tiskos örizet
ajtaját fel törve, aggyát öfszeron-
csolva halva találta. Elmulása
hermenteer lepőcsult tisztban

M. T. ARADÉSI KÖNYVTÁRA

rej –

hogy a magyarokat leigázza más-
valahára. Nem is jelent meg, a leg-
ünnepélyesebb fellépésekben is más-
képen, mint katona, és az absolutiz-
musnak jelvényei fény-körében, osz-
trák gardistáktól környezve, és civil
öltözékben soha. Meg ha kedvezést
akart tanusítni a magyaroknak; ak-
kor is legfölebb magyar huszár tabor-
nok egyén-rahájában lépett elő, de
tehát meg ekkor is mindig kato-
nai alakban, — polgáriban soha soha.

Ugyan e hó folytán történt az europai
nagy világban, IIIdik Napoleon Lajosnak el-
nökké választatása a franzia köztársaságban,
— mely eseménynek idő jártával hazánkra is
tetemes jó befolyása mutatkozott. Többre ez
a prázidens, a néhai nagy Napoleonnak uno-
ka öcsse, — ~~mint alább olvasható a Napoleoni-~~
~~dák nemzetig [illegible]~~

Az összedet csá

KÖNYVTÁRA

XIIIIX

Az olztrák öjszes Camarillának régi
kedvenc terve végrehajtására, azélő
habsburg-családban alkalmasabb
egyéni nem is lehetett volna válasz-
tani, mint ezt az (ifjut; ki kos gyer-
mekségetől fogva a katonai elemben
nőtt fel és neveltetett, a katonaságot,
az ő szigorú modorával szivvel lélek-
kel örrendette, a polgárokat (civis,
citoyen) nem becsültei – kiváltabeli
oltatott vagy a bécsi anya-tejjel
beli szoptatott a szabadság után törek-
vő magyar népfaj ellen: gyűlölet.
Rola ezen felmagasztaltatás ünne-
pilyével terjedt el a hír, miszerint
kifakadva örömében pajzánan nyi-
latkozott volna, hogy ő érzi ma-
gát Istentől elrendeltetettnek arra,

„hogy

10. §.

96
(6

Késő őszi dolgok.

A horvát-hadjáráshak azon részze, melly az öreg testülettel Bécsbe vonulni nem birt, magyarhonból épen a vasi szélekben okádtatott ki Stájerba. Melly catastrophe után az osztrák kormány, e Bécshez közel eső megyék széleit, a magyar kormány kezeiből azonnal kicsikarta és hatalmába vette, — sőt magyarország nagy részét

[illegible]

Kemeneszalja ez év végéig folyvást Vidos József magyar kormánybiztosnak hódolt, és attól vett paranczokat: hanem December 7 [illegible] az egész Rába-vidéket maga a magyar katona-kormány vette át és kezelte is. [illegible] annak rendeléseből [illegible]

96c [illegible] — 1848 —

rendeléséből lettek hányva és siet
séggel épitve sánczok a Marczal kele
ti partján, névszerint Mersétél, hová
az én hiveim még a szent Karácson
ünnepekben is munkára paranesol-
tattak; — és Karakónál, melly nagyon
jeles mü, és sértetlenül meghagya-
tott a császáriaktól is. Ugyan a kato-
nai kormány égettette fel a marczali
és rábai hidakat (a ragyogóinak ki-
vételével,) épen Karácsonban. Szombat-
helyen ez ér fogytán gr. Altan, alezredes
megjelent, az osztrák kormányt beálli-
totta az ujévvel. Azonnal a befogatá-
sok elkezdettek, fegyverek beadása
sürgettetett, magyar Közlöny nekünk
megszünt, meg a pesti hirlapok járása
is. Wimmer futni kényszerült. Két Ka-
rá-

XII a) 97

...cson között Vidos József elbujdosása.
...l a magyar kormány ideiglen félben
...akadt. A czeli sőháznak fa-épületein
...nemzeti szinek ismét fekete-sargára vas-
...gon befőstettek. ~~[illegible]~~ az osztrák.

December elején a folyvás: Olmützben
...kozó császári családban lázadás által,
...helyes Sófia főherczegnő, Ferencz József
...nyja, ~~(az az osztrák Jezabel)~~ idézett
...ő, V. Ferdinand leléptetett, és helyébe Ferencz
...ef, 18 éves ifju, emeltetett a császári
...ékre, — ám ha nem törvényes uton, és nem
...monázási ünnepélyel ~~[illegible]~~, — ~~[illegible]~~
~~...onarcha nem lehetett több, mint jog-~~
~~...torló (uzupator), de elég az~~, hogy ez
...udvari csintett Dec. 2. megtörtént,
...z osztrák összes camarillának.

98(a XII

Az öszsze szedett császári hadseregnek
telj-hatalmu parancsnokává elsőben *) he
czeg Windisch-grätz Alfred, cseh és ma
országi magnás s földes-ur, nevezteté
ki, — az a férfin, ki a törvényes uton
járó magyar nemzetnek, hozzája kül
dött béke-követeit (parlamentér)
a világ minden népei között szentül
teltatett jognak kijátszásával, fogly
kul ejtette; — fogolyul a magyar mini
ter-elnöket, gr. Battyani Lajost is
— az a férfin, kinek szavn-járása: „
„ember csak a bárónál kezdődik," s
fel fecé. Tehát neki mind az, a mi
semmiházi, butaházi, sihéder-házi
bárón alul létez, mind csak kutya
Ily elvéért történt, az 1848diki prága
forradalom alkalmával, hogy W. az nejét
Juniusban,

a pal

*) Utóbb Haynau, Máj. 1849.

a palota erkélyén egy nem-ember a cseh lázadók közül pompásan agyon-durrantotta. Örülhetünk az ily elvü fö katonai parancsnoknak, ki nyakunkra jön. De tán megfordítva áll a dolog, és a nép-féle ember, az az: honpolgár (citoyen) bárónál már bevégződik.

Fö-bevonulása a császári hadseregnek, a győri nagy ország-uton történt, és két hétnél tovább tartott. Egy ~~[illegible]~~ bari napon dél-est jött be a városba a fiu császár is, lovagolva, fényes egyét ruhájú törzstisztektől környezve és kisértetve. Mindenütt előre nyargalózott a Herold (hírnök), utcza hosszanta tele torokkal kiáltozván: „Der Kaiser kommt, den Hut herab!"

A

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

98 c XII.

A gyórik az osztrák császár
eránt semmi rokon szenvvel sem
viseltetvén, a jelenetre és a kiábál
német szózatra ügyeltek is, nem i
Mit a szoldatesska érző szar
vaival gyorsan észlelvén, több
férfi polgárokrak, – kikkel

utczán ta-

találkozott; — fejéikről karddal csap-
kodta le a kalapokat. Ezt, az abla-
kon kinéző hölgyek látván, irtózásból
hazódtak be az ablakokból, ezeket
boszusan be is vágván. De ezért ke-
terinen kellett lakolni S. kis-apponynak,
ki az évang. paplak emeletek ablakai-
ból a császári kiséret elöl hátra
vonult, és a felnéző tisztektől megje-
leltetett. Ők tüstint, a sereg közül
kiválva, dühösen felrohantak a
paplakba, a leánykát felkeresték, a
városházhoz hurczolták, és ott le-
mesitlenitett hátát korbács-csapá-
sokkal illették. Szerencsés lány,
ki a ssarnok-seregnek zsákmányul
legelső esett! — Utóbb Madersbach-
nő apponyság is Lugoson tárfa lett
még e martyr-hajadonnak; mely asz-
szonyságot — az öszterák kapitány 25 kor-
bács

bács-csapással illetett; — mivel-e
hölgy. aug. 12. Kmeti tábornokot civ
ruhába át-öltöztetve Mehadián á
kimenekülni jegyzette. — Tudok
papokat és jegyzőket, kiken a csá
szári katonák 100 pálcza-ütést ki
vettek el; kik e bastonád-ot, egy
leslenfigbe esve, állották ki, — öfsz
marczangolt testök lemetéltetett,
a kik mégis maiglan élnek. Ily már
tyrságot szenvedtek pl. László, kocsi r
pap, és Tót Sándor oroszlányi ev. jegyző,
kik mindkétten több izben 30 csapássa
illetve lettek. Melzer rákos keresztu
ág. lelkész, kiválólag családjával
annyi zaklatásokon vitetett által
hogy leirásukra egy külön érdekes mo
nographumot igényelne.

Oly vakmerésznek hallottam p
dig az önbizott fiú császári fösteni, h
erő

erővel ő lovagolt a sereg élén leg-
elöl, a törzs-tisztektől körül-véve;-
mignem Győr alatt már szinte nagyon ve-
szélyes közelségben találta magát
a magyarokhoz. Ugyan a egy derék
huszár, a császárnak ily személyes kö-
zellétét megtudván, ön-elszántan
kivált a seregtől, egy herkulesi kisér-
letet teendő, hogy a császárt elragad-
hatná és elevenen vihetné táborába.
E czélra, mintha sas-szárnyakon re-
pülve a légből csapott volna le a csá-
szári menetre, oly sebesen előtte ter-
mett a zsákmánynak. Ha azt tette fel
magában hogy a császárt levágandja:
ezt ő megis tehette volna. De mivel
ennél még nagyobbat akart, a meg-
döbbent tisztek hamar eszmélkedtek,
és őt megrohanva lemeszárolták.
Mely jelenetre a császárka annyira
megijedett, hogy állomásáról ~~tüstent~~
hátra vonult; sőt mentora Grüne, őt
egészen haza takarította Bécsbe.

H. Azánk

18 g

És bár e krónikák nem a haza fénypontja
nem a forrongó népes várasokban írt memo
ok, melyekhez hasonló-nő bár készítesf
tett is más több helyeken, [illegible] talán, talán
de ezek Vasban gyajtettek

[illegible] AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

XII 12 99

Hazánk polgári életét egés e hó-
napban sötétség és gyász borította el, Advent
heteiben körüztette tuzdító körlevelét
– magyar miniszteriális rendeletből, –
a dunántúli superintendens Haubner-
is, ki a miatt, utánna hamar el is itél-
tetett. Minden magyar hírlapok elzár-
va levén, nemzeti irtóink is elnémultak;
Szintén az akademia is teremeit becsukta
szomorúan. S. Kr[illegible] [illegible]nak* [illegible]

AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

18 g

És bár e krónikák nem a haza fénypontja
nem a ~~[illegible]~~ gó néper vásárhban írt mem
ok, melyekhez hasonló-nü bár készítettek
tett is más több helyeken, [illegible] talán, talán
de ezek Vasban gyajtettek

[illegible] TARA

Hazánk polgári életét egész e hó-
napban sötétség és gyász borította el, Advent
heteiben köröztette tuzdító körlevelét
– magyar minisztérichi rendeletből, –
a dunántúli superintendens Haubner-
is, ki a miatt, utánna hamar el is itél-
tetett. Minden magyar hírlapok elzár-
va levén, nemzeti irtink is elnémultak;
szintén az akademia is teremeit becsukta
szomorúan. E Krónikáknak*), ugymint
nyomatlan hireknek, gyüjtésére az idő-
szak sajátilag itten reszi csak kezdetét.
Egyszer. és isk. lapunk hasonlag elnémitt, melybe
ér tekintdötten 2 érdekes czikket, n. m.
Secreta Monita Patrum [illegible]. Jezu, és ebből

csak

*) U. I. Utóbbi években milyen Krónikákat lehetett irni: mutatja egy példányban az 1855dik ér Krónikája, általam adva, és kinyomva a Vas. ujsag dró számában 1856.

csak cap. III. ig juthatott a czikk a
gosságra, — és 3 audientziát, mely
más többé fel nem vétethetett. Ha
nyet hallottunk Kemenes-aljan
hogy a magyar honvéd-sereg e hóban
szállott sikra, bár mikent felszerel
hamarjában. Buzditásukra szintén e
hóban irta csata-dalját Czuczor Gergely
ki ezért Windisch-grätztől idéztetvén, bör
tönre*) kárhoztatott, melyben aztán ha
évekig szenvedett is*). (~~[illegible]~~
~~[illegible]~~) Ettől fogva a honvéd
seregekről is csak hirek után vétettünk
időnként némü értesítést, hogy pl. a
Bábolnáig elő nyomult osztrák sereg
elöl, Dec. fogytán huszáraink gyáván
megfutottak, egy zászló alj gyalogsá-

gunk.

*) Mivel t. cz. olvasóim e Kronikák ban
a börtön névszóval itt találkoznak leg-
előszer: tehát jövőre, egyszerre és mindenkorra
e szó előfordulthánál, — kivált politikai
bünváddal terhelt foglyokra nézve, soha
nem feledti-kéren, hogy e szónak jelen
tősig nem csak addig terjed, hogy a be-
fogott elzáratik, hanem osztrák módorban
hozzá meg az is értendő mi szerint a rab-
ra titkon vár akozhatt verés, korbácsolás,
tortura, méreggel el-emésztés, és hohér
kezek általi legyilkoltatás rejtek-helyen.
Hát meg a fogságot meg-előző zaklatás!
— az n. n. preventiv fogság!

(Czuczorról l. Vas. ujj. 1861. 20. sz.
Kl. J. meghalt 1866 szept 9-ig Pesten

Kár-

"Örübség

gunk (500 ember,) 15 vasas némettől
elfogatott, — Görgei csatázás nélkül
alább alább vonult, — a honvéd, jereg
le-vert, stb.* Pesten, az utólsó országgyülés Dec. 31. estve, hat órától
kezdve, éjjel tartatott, lehangult
kedélyel, — a császári hadsereg már
Budához közel levén. Határoztatott,
még ez éjjel rögtön elköltözni Pestről, és
utnak indulni Debreczenbe, — egyszers-
mind Windisch-grätzyel, alkudozási ki-
sérlet végett béke-követek választattak,
u. m. gr Battyányi Lajos, Majláth
György és Antal, Lonovics püspök, Bezerédi István és Deák Ferencz.

Hadd álljon ide iktatva, Czuczor-
nak fön-emlitett lelkesitö csata-dala,
kiszva összes költeményeiből.

Riadó

*) N. B. mind ez már a reacziótól eredt hiszvolt.

Riadó.

10D
6

Sikolt a harczi sip, riadj Magyar, riadj,
Csatára hi hazád, ki fent aczélt rágadj,
Villáma fesse a szabadság hajnalát,
S fürösze vérbe a zsarnokság biborát.
Él még a Magyarok nagy Istene,
Tajanak, ki fel tám ad ellene,
Az Isten is segit, ki bir velünk!
Szabad népek valánk, s azok leszünk.

Nem kell zsarnok király, csatára Magyarok.
Fejére vész halál, ki reánk agyarog,
Ki rabbilinceket, s igát koh olnekünk
Mi sárga fekete lelkébe tört verünk!
Él még a Magyarok nagy Istene,
sat. sat.

A föld talpunk alatt, fejünk felett az ég
Tanu legyen, hogy áll, Arpád ös népe még.
S mely e szent földre hull minden csepp honfivér
Kiáltson égbe a bitorra boszuért!
Él még a Magyarok nagy Istene,
sat. sat.

Tipórva szent jogunk, szent harczczaldjuk azt
Pusztítsa fegyverünk a fejedelmi gazt;
A zsarnokok tórán népek vigadjanak,
A nép csak ugy szabad, ha ők elbuktanak.
Él még a Magyarok nagy Istene,
sat. sat.

Élé-elé jertek haramia hadak
Kiket nemzetbakók reánk uszitanak,
Temetkezéstekül, ti bösz szeléndekek
Hebyet dögész vadak gyomrában leljetek.
Él még a Magyarok nagy Istene,
sat. sat.

Szivünk elszánt keserv, markunk rasat szorit,
Csatára milliók imája bátorit.
Óh drága véreink, - - vagy élet, vagy halál
De szolga népre itt a zsarnok nem talál!
Él még a Magyarok nagy Istene,
sat. sat.

Vitézek, ős hadak, fogjunk bucsu kezet,
Iszontató legyen, sdöntő az ülközet.

Ősáldomás gyanánt, ereszszünk drága vért
Végsőpiros iseppig hadd folyjon a honért!
Él még a Magyarok nagy Istene,
Jaj annak, ki fel támadellene,
Az Isten is segit, ki bir velünk
Szabadnépek valánk, 's azok leszünk!

(Czuczor arczképét is élet-irását adta az Uj Ismeretek tára 1850. és a Vas. Ujság 1861, 20. sz)

E hónak 14dikén vivott fényes csatát az alföldön Damianovics, az ő vörös sipkás honvéd csapatjával be vevén Alibunárt a ráczoktól; ~~valamint spinte e hóban a hor-vátok Bábolnánál és Mórnál nagy vesztek~~ Ellenben e hó 15dikén Windisch-grätz magyarhonba bérgomulván Sopronnál, azt elfoglalta

A vas

102
105 (e

XII

A Vas megyei magyar bizottmány utolsó üléseiben azt a forradalmi zamatu intézkedést tette, hogy Kemenes aljára a megyei physicus nak hivatalat megürülvén, annak betöltésére Dr Joachim*) Wilmos, sárvári tudós privat orvosban, izraelita egyént nevezett ki és küldetellide a Czeli állomásra

Wimmer

~~A Napoleonidák nemzetség táblája.~~

A 18dik

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

*) Egy pécsorics zsidó kiralyról igy nevezve, kiröl ~~ir~~ krónikáit a szabad-elvü és üldöztetett Jeremiás prófétának, — mulatságul megolvasháni Jerem. XXXVI stb.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Wimmer lelkész és Szell Irnagy

Vasmegyei forradalmárok ismértetése és sorsa.

Wimmer Theophil Ágoston, felső Vas megyében, a felső-lövői (Oberschützen,) ágostai német-ajku egyháznak lelkésze, jelenleg*) mintegy 70 éves nős férfiú, Ő bécsi szülemény és homályos családból származott, de az isteni gondviselésből oly nagyszerű tényekre rendeltetett, minőket egy közönséges lenézett evangelikus papról senki sem várna; úgy hogy az ő életpályája, — egykor majd ő maga által, részletesebben, mint itt leírva és köztudomássá téve, pl: a legujabbkori, Ismeretek Tárában — igen érdekes olvasmány leend mindenkinek. Azokra is gyakran mondani ama szentirási verset: „Isten az erőtlenek által hatalmas." És ha mindenegy honpolgárnak csak annyi igaz érdemet tulajdonithatni, a mennyi jeles tényeket közjóra, hazára, egyházra, iskolára nemzetre nézve, állási köréhez képest ~~[illegible]~~, (mert á mit édes megunk és családunk fontartására jelest mivelünk, arra állati öszönnél fogva is indítva lettünk): tehát

*) 11. 9. 1863. Márcz.

102
105 (e

XII

A Vas megyei magyar bizottmány utolsó üléseiben azt a forradalmi zamatu intizkedést tette, hogy Kemenes aljára a megyei physicus nak hivatalo megürülvén, annak betöltésére Joachim*) Wilmos, sárvári tudós privát orvosban, izraelita egyénet nevezett ki és küldetettide a Czeli állomásra

Wimmer

~~A Napoleon-dák nevezettég táblája.~~

A 18dik

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

*) Egy pecsoriai zsidó királyról igy nevezve, kiröl ~~in~~ krónikáit a szabad-elvü és üldöztetett Jeremiás prófétának, — mulatsá ul megolvashatni Jerem. XXXVI 5 t6.

Wimmer lelkész és Szell Ignacz

Vasmegyei forradalmárok ismérteteje és sorsa.

Wimmer Theophil Ágoston, felsö Vas megyében, a felsö-lövöi (Oberschützen,) ágostai német-ajku egyháznak lelkésze, jelenleg*) mintegy 70 éves nős férfiú, Ő bécsi szülemény és homályos családból származott, de az isteni gondviselésből oly nagyszerű tényekre rendeltetett, minőket egy közönséges lenézett evangelikus paptól senki sem várna, úgy hogy az ő életpályája, egykor majd ő maga által, részletesebben, mint itt lerva és köztudomássá téve, pl: a legujabbkori, Ismeretek Tárában igen érdekes olvasmány leend mindenkinek. Szokta is gyakran mondani ama szentirási verset: „Isten az erőtlenek által hatalmas." És ha mindenegy honpolgárnak csak annyi igaz érdemet tulajdonithatni, a mennyi jeles tényeket közjóra, házára, egyházra, iskolára, elmezetre nézve, állási köréhez képest felmutathat, (mert a mit édes magunk és családunk fontartására jelest müvelünk, arra állati öszönnél fogva is indítva lettünk): tehát

*) 11. 9 1863. Márcz.

104

Wimmer . . . . . halálában a legérdemdúsabb hazafiá
Nevének azért é krónikákban legyen
kk; melyre ő, mint nagy demócrat
ly igen mélvő; és . . . és . . . m
om, jóbarátom és dicsekvésem.
yermekkori nevelteresét Ogyánb
befogadtatva és mint szegény
lelmeztetve. Serdülvén, hogy tu
ment fölebbi iskolákra, Selme
á magyar nyelv kedveért Sopron
kban néha véle én is találkoz
a legszigoruabb nélkülözésben
tölt el; de a mely ő benne á
t leverni nem vala képes. Ta
mban semmi kitünő tálem
még most, — mint tuz a ha
jlett. Hettanra szentelte pe
pidissai hajlam kebleben korán
ébredezett. V a gondviselésben eleitől fogva mindig
vakon hitt, — bizott Istenben, a mindenütt találtatvó

Wimmer

Ez elhagyatott árvaságába árvaszá-
van Bécsből Ogyánba, találkozott
Kubizi Antiszal, ki ő kosztjába
felültetve, az ifjuval kötelebb is meldt
és ő pártfogása felvette, az ösgyi
iskolába ő tettleg is kegyes gyámolitva:

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Bölcsészek, parlamentáris

Szerelmi

Szalkai emberekben és önerejében. Mely bizalmában nem is csalódva soha. Mint fiuja [illegible] Leibold [illegible] [illegible] [illegible]

Wimmer mind élevében, mind halálában a legérdemdúsabb hazafi-
lajstromába sorozandó. Nevének azért a krónikákban legyen
szentelve egy külön czikk; melyre ő, mint nagy demócrata
és forradalmi férfiu oly igen méltó; és . . . és . . . mi-
vel ő nekem iskolatársom, jóbarátom és dicsekvésem.

Korán elárvulva, gyermekkori nevelteteését Ogyanb-
vette, némú rokonokról befogadtatva és mint szegény
fiu tájintézetekben élelmeztetve. Serdülvén, hogy tu-
lományi pályára vágyott, ment fölebbi iskolákra, Selmé-
re, Pozsonyba és végre a magyar nyelv kedvéért Sopron-
ba, hol ugyanazon órákban néha véle én is találkoz-
tam. Egész ifjukori élete a legszigoruabb nélkülözésben
és aljas szegénységben tölt el; de a mely ő benne a
magasra törekvő lelket levern nem vach képes. Ta-
nult szorgalommal, azonban semmi kitünő tálo-
tommal, mely nála, még most, — mint tüz a ha-
ma alatt, — elfojtva rejlett. Hettanra szentelte je-
dig magát; mivel a piedissai hajlam kebleben korán
ébrettezett. Ő a gondviselésben eleitől fogva mindig
vakon hitt, — bizott istenben, a mindenütt találtatás

lelkü emberekben és önerejében. Mely bizásában nem is
csalódva soha. ~~Mint Vajda Péter, vengolai volt egyháztivem~~
~~fia, üres szénnyel kündulva, egész Olászhone benzazta,~~
~~s még ürikölségül kapott pénzt is hozzá haza~~ ~~[illegible]~~
immer 1817ben költség nélkül elindult Jenába, ott egy
ló évet kitöltött, látogatta az egyetemi leczkéket és
szszatért, mint dicsérettesen pályavégzett candidatus.
Mihelyt megjött házájába, — azaz: é széles Magyarországba,
ek végső megyeiben (saját szemessége által is) csak
mar megtalálta azt az állomást, mellyen annyi sok és
aggszerü üdvös változásokat létrehozni, ő rendelve volt.
Megtalálta Felső Zövőt, hova az akkori aggastyán lel-
késztől Rajos Pálról, segédnek meghivatva, a papi
szent hivatalrai felavatást, a nagy hierarcha Kis
János, Superintendens rajta minden akadály-gördi-
tés nélkül teljesitette 1818ba. De nem ily könnyen
ment a dolog, midőn pár év mulva a főnök lelkész
meghalván, a lövöi hivek e náluk kedvessé lett káp-
lánt rendes lelki atyjoknak megerősitetni kivánták.
Ezt megengedni a Superintendens egyáltalján nem a-

[roker-szövedék, pártfogók és

M.T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

akarta; azon táblabiráskodási határozattal állván ell
mely á káplánokat helyben fárás papul megmaradha
tiltja.*) De Wimmer érette élő halo 4000 hivektől t
gattatva, ekkor ugyanczak ám sarkára állott, a
pöknek nem hódolt, és tőle a hívó levelnek megerősitte
kivivta di[illegible]: – utóbb pedig a [illegible]
ért igen is vastagon megfizerett, evangélom [illegible]
hatalmaskodásait megdöntvén, részint közgyülések
részint á prot. Egyházi lap által.

W. oly fárába jutott, mely neki ifjusági sol nélkülöz
seit, kényelmes uri paplakkal, illő dijazással és m
[illegible] jagalmazta
és bár o innét Modorba elhivatott, kevés évek mu
va ismét vissza tért az öt hőn szerető néphez. Lövön m
is házasodott, Bécsből hozván feleséget, kivel 2 le
ány gyermeket nemzett, felnevelt, férjesitett. Mo
ngilt neki széles kapu a tényfedésre, és elfejtett
talentomainak kifejtésére, használására. Most eredt
-ki a tudományokban vas porgalommal buvárkodni, fzer

*) Ehatárgat utóbb 1846, [illegible] W. [illegible] Sürgeséhi
addig addig, most [illegible] végképen [illegible].

...tt könyveket; Bécsből, Párisból meghozatván a legujabb
...dalmi drága műveket. Az egyházi és iskolai tano-
...kivül, gyönyörködött a természeti tudományok-
...n és a földirásban; melyeket ő nem csak mint
...oba tudós tárgyalt, hanem gyakorlatian is. Az
...stronomiát fl. téli éjszakákon a lövöi hegyek
...tetején Studirozta. A földirást utazásokkal is
...gyözte, utazván szerte egész Magyarhonban, Erdély-
...ben, Német, Helvét és Angol országokban. A
...természeti tudományokat házánál, kertészkedés-
...en és orvoslásban gyakorlotta feltünöen. Különös
...ügyességgel bir ő műtételekhez a himlöoltásban, foghu-
...zásban, — mellyért a kis hideg vasat mindig zsebében
...hordozza. Ecclézsiájában ő nem csak puszta
...elkész, hanem biró, ügyvéd, bankár, orvos és minden.
Nyelvekre nézve: a német, magyar és latin nyel-
veken kivül, mellyeken beszélt és fogalmaz; a szentirási
nyelveket érti, — valamint ért tótul és franczíaul is;
angolul valamellyest. Fellépett szóbb, mint német iró; és

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

művei, — magukon valami különös eredetiséget hordoz
— nagy figyelmet ébresztettek a bel és külföldön is. Egy ger
művét a serb fejedelemnek præsentálta, melljért szép
cséretekkel lőn attól elhalmozva, és egy drágaköves
lenczével jutalmazva. Itt agendát egyházaknak, más k
vez hiveinek. Tudományos kozhirénél fogva külföldön
fontos ismeretségekhez és szövedékekhez jutott, pl. sér
londoni bibliai társulattal, a Missio egyletnek ham
met, porosz- és helvérhoni fiok egyesülezeivel, s ezek
fonálszálain magával a nagyszerű torzs társasággal; azvá
a Gustav Adolf féle gyámoldával, — mind a mellyeknek
ő rendelvezett díjas agensére az összes oszvrák bi
dalomban. Ezek érdekében működön is ő mindenfelé. De
ugyanazoknak erejével hozott is létre sok szép nagy
tényeket. Nagyjában nyomatta, Kőszegen terjesz
tette és olcsón árultatta magyar, német és szláv nyelvekén
a Bibliát, uj meg uj számos kiadásokban, — úgy
más missiói könyveket is, mind ezt pedig az
ily társulatokat tilalmazó intimatumok da

tára: Segitséget eszköltött sok evang. egyházak-
k, iskoláknak, községeknek. ~~[illegible]~~ egyik
ktára dömölkön volt. Hogy pedig személyesen my-
jözödjék a szükölködő iskolák és egyházak állapot-
káról: tehát 1845ben, csupán ezügyért be~~[illegible]~~ á
t magyar hont, lipsiai tanár Grossman Urnak
kíséretében, mely utjokban nekem is volt örömöm,
ham őket vendégimül elfogadhatni. ~~Vásárnapon~~
~~[illegible]~~ ~~érkeztek meg hozzám, de azért d. u. is a~~
~~[illegible] bejöttek [illegible]~~

W... nek ténykedési figyelmet gerjesztettek á
mánynál is, de a mely neki semmi akadályt nem tett.
Egy könyvet tiltotta el csak (: Anyaszentegyház
történetei,) — de siker nélkül. Nagy pártfogást
talált ő a Nádornéban, kinek különös kedvencze volt,
és a kinél szabad ki's bejárással dicsekedett.

W... a réa bizott lövői egyházban mind
szellemi és erkölcsi, mind anyagi tekintetben e-
gész uj világot teremtett. ~~[illegible]~~

ozia

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Ő[illegible] és [illegible] [illegible] [illegible]

XII 13. III

Tönérelen 4ren 172 h.

gyülést Lövőre kérte ki, Jul. 13 és kövesk
napjaira. Kérése teljesittetett, és én is örömmel
el vegyültem a megjelnök közé. Mely al-
kalommal W.rr az ő Lövőjét egész gloriájában fel-
tette. Szállások kényelmesek volnak, templomi ze-
ne, éneklés, elöljárók idvezkedése, vendégeknek, kocsi-
jiknak, lovaiknak elláttatása, — minden pompás.
Az ebéd az összes uri vendég seregre nézve egy kör-
nyvalnál adatott, az iskola teremben. A credencz
szépen diszelgett, ékes olvárképen. Asztali szol-
gálatra 12 dalias pór ifjak idomittattak, kik
sinosan öltözködve a credenz előtt sorba fel-
állitva, — s élükön maga a házi gazda fehér patyolat kö-
ténnyel és feltürközve velök együtt szolgálan-
dó, — fogadták a betódaló vendégeket. Ebéd
grófi adattatott, melyhez maga W. saját erszé-
nyéből 200 frt áldozott csak czukorra. Ebéd
után és a gyülés kivüli órákban a vendégek kies, virág-
dás kertekben mulathattak, a mindenfelé kira-

Kott

KÖNYVTÁRA

kott asztalkákhoz, — melyek kesön korán kávéval stb. kin
kozzak. Ekkor pedig még Lövönek mai dicsö tanintégere
létesült, melyel a Prot. Egyh. Lap utóbb megismerte
bennünket, — de a melyet testi szemeindikkel keres
láttunk.

Az iker-hazabéli öszszes protestans népre von
ő érdemeit illetöleg: az ő néki köszönheti a Biblia
roppant elterjedtségét, sok evangéliomi eszmék
gyobb világosságra hozását, a nép és eklézsiák
szabadsági jogainak kivivását és hierarchiai
matu sok slendriánnak megdöntését vagy csak
vázatását.

Ez európai hirü jeles férfiut, kinek annyi sok
érdemei vannak a prot. egyház és iskola körül, —
magyarhonban dunántuli, legközelebbi hitrokoni kul
féle gyanusittások és féltékenységek okából, s
mivel mással nem jutalmazták, mint hogy öt is
Consistor. tanácsnokok egyletébe felvették és meg
választották, — végső éveiben iskolai pénztárnok
kakká is tették. T. i. az ő ennyedetlen tevékeny
ségét

ségét az ágostai publicum kuszkodó és különcz termé-
szetté bélyegezte. Azván gyanusitva van ő, hogy gyülzke-
zetét egészszen pietistai alakba áröntötte, s hogy a
tövöiek kryyto-hernhuter felekezet az országban.
És a ki látogatta a Herrnhuter gyarmatokat (mint
a is 1815 ben a dierendorfit meglátogattam), az a-
dig itélhet mást, mint, hogy Lovő titkos Herrnhuter
egyház - - - nak beillenék. De ez nem bün; és a há-
tatlanság (ez a világ deja) az érdemeket nem hogy leala-
sonyitatta ná, sőt magasitja.

Most már a magyarhoni forradalomra térőleg: el-
gondolhatni, hogy ily férfiu, minő W...r é hazai ü-
gyet nem szemlélte kézőszszedugva s közönyösen. Ő
népét oktatta, serkentette, körében népgyüléseket tar-
tott s azokban a népszabadság mellett hérvel
szózokolt, a megyei bizottmányi gyüléseken is meg-
jelent. Külföldi szövedékeivel folyvást levelezett,
és a haza védelmére 30 ezer fegyvert eszközlött,
melyeket mély ügyességgel Oszrák áru gyanánt
min

den sorompókon által szerencsésen be is hozott a honvédel
mi bizottmánynak kézbesitett. Mikor pedig a horváto
vert hadá épen az ö hegyes erdös vidékein futott ke
resztül; akkor W. hösképen fellépett, kardot köt
fejébe barét helyett tarejos hosszú kalapot ny
mott, katonai ruhába öltözött, és a vidékbeli néme
ajku nemzetőröknek vezérül ajánlkozott. Gyorsa
2 álgyut is csináltatott, tolgyfákból, a templom
ban elöbb az oltárhoz térdelve, s imádkozva az ösz
szes sereggel kirukkolt az erdök hegyek köz
éjjel örtüzeket gerjesztetett, és így várta a fu
csordát. Ez kikerülve W.. népét, melyet odáb
dr. Kühne vitt kapitányképen. Azért Kühn
a horvátoknak utánna nyomult, és közéjök
álgyuztatott derekasan. Tényei hamar be le
tek sugva Bécsbe; és mivel széleken a c
kormány vissza-visszatugrasztatott, ö ko
ván távozni és hazafoldét elhagyni kényszé
rült, — jó barátitól meginteve, hogy Rohon
ö

MSO. I. pag 115.

[Magyarul: „Poroszlók si! Én
„fusok; — de nem ám, fél elemből,
„hanem azért, mivel egy nyomorn
„Katonás di Hormaynak magamat
„kisenni nem akarom. Nem
„át allanám Jenni, egy törvény itili-
„sük előtt megjelenni. Tudnék is az
„osztrák dynasztiának jobb tanács-
„csal szolgálni, mint a mini szte-
„Uraimnak. De jy! nékrek. Ko-
„razim, és Beszaida! — Most
„hát bizom ügyemet Istenre. Én
„fusok. Ti pedig, ha fel akartok
„akasztani, fogjatok el." Wim-
mer ágoston.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

XVII. 5

minden órán befogatni készül. Elrünt, éjszakai időn,
ndesen, karácson ünnepeiben, búcsút sem véve szerezett
itől, de mindent jól elrendelve. Író asztalán az öt
fogni jövő katonáknek egy czédulát hagyott, melyen
szöveg vala olvasható:

„Ihr Häscher! Ich fliehe, — aber nicht aus
Furcht, sondern weil ich mich einer elenden Sol-
teska nicht Preis geben will. Ich würde
ch nicht scheuen vor einem gesetzlichen Gericht
u erscheinen. Auch würde ich der österreich. Dy-
nastie mit besserm Rathe dienen, als ihre
H. H. Minister. Aber wehe euch Korazim!
und Bethsaida! — Nun, Gott vertraut.
Ich fliehe. Wollt ihr mich hängen, so fangt
ich." Aug. Wimmer. ⊢ Mondják, hogy e czédulát Sófia is Bécsbe, magának.

Futtában az osztrák határszéleken, mint
puttonyos parasztot átcsa a hemszegő zsandárok
között átcsaszamlott szerencsésen, tüt egy oda
rendelt pinkafói csizmaziától, e végre megfoga-
lott szekerezőtől váratva, ki ideiglen be is fogatta-
tott

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

XII, X

minden órán befogadni készül. Elvárja, gyakrabban időnként, karácsonykor ünnepélyesebben, búcsúzáskor pedig [illegible] de mindent jól elrendezve. Így azután az ide jövő karmelitáknak egy példány kegyelt, melyben ez áll olvasható:

„Ihr Häscher. Ich fliehe, — aber nicht aus Furcht, sondern weil ich mich einer elenden Volksrotte nicht Preis geben will. Ich würde mich nicht scheuen vor einem gesetzlichen Gericht zu erscheinen. Auch würde ich der österreich. Dynastie mit besserm Rathe dienen, als ihre Hofminister. Aber wehe euch Korazim! und Bethsaida! — Nun, Gott vertraue. Ich fliehe. Wollte ihr mich hängen, so fange ich." Aug. Wimmer. [illegible] Mordjak, hogy e példát [illegible]

Futtában az osztrák határpéleken, mint [illegible] a kempesi [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible]

XII.

tott. Igy eljutott Helvéthonba, hol teler tölvve, bémenv
Németországba, 's ott több helyeken tartózkodott. A' befogu
tására kiküldött karonák ugyancsak megis jelentek,
elvünte után mindjárt, de hult helyét találták,
a' czedulát magukkal elvitték, lévőbb tél közepén a' béc
rendőr ségtől, melynek feladatott, mint ~~ekkor~~ ek
kor lövön megfordulandó, — egész divisio karo
naság küldetett ki ~~sebes~~ éjjeli nappali sebes mar
sal, befogására, — mely séregtet egy reggelre vi
radón a lövőiek ámulva szemléltek, miként falujo
kat körülkerítették. De ők sem találtak hon
senkit Gyanitván mégis, hogy valahol a gyüle
kezetben el van rejtve, Dr. Kühnér megakü
tették, hogy W. nincsen lövön. Hogy W.. r
valami nagyot vétett az ossirák családnak, e
zen erős kutatásokból gyanitható, valamint abbo
hogy neki még Bremában sem hagy békét, ötut
dözi és bérelnek által W.. t utóbb 's mi
a főtemplomban nagy sokaság előtt politizá
tekállott, kifutyöltette, bár nem büntetetlenül
's házát, melyet Köszegen bírt, jókor eladta,

és

[és Sofián ak bémutattak.

s igy az elkobzástól szerencsésen megmentette.

Lövön dr. Kühne, poroszhoni lelkész és pedagog, W...nek vője, lett utódja a hivatalban, – ki az isk. egy igazgatását is jelesen kezeli zavar nélkül (1848.)

Utó irás.

Később tudtam meg, mi szerint W...r megszök-én, az 1849 év folytán is még használtatott a magyar kormány által Némethonban, és Berlinben volt egy ideig a meghatalmazott biztos. A' világos-vári fegyver-lerakás után pedig kimenekült Éj-szak-Amerikába, Newyorkba, hol az alább idé-zendő magyar emigrationi bizottmánynak egyik tagja lett. (L. 35.)

De 1850ben ismét vizsatért Európába, és végre es Bremában, mint független szabad városban megtelepült és ott némü papi hivatallal is megtifeltetett. A' menekülteknek ő azon ...ke, ki 1861be a' csász. amnestiára sem tartotta tanácsosnak biztos vizszajöhetni ha-zájába. Azért övéle még majd fogunk találkozni, és igy a kacsnak még itt nincsen vége.

W. meghalt Bécsben 1863.

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Még egy

Még egy vas megyei forradalmárt nem mulaszthatjuk el olvatóinkkal ismértetni, kinek legyőzött szenvedései Wimmeräivel mingyárt December közepe táján, Windisch-grätz seregének elleneben vettek kezdetöket, és a kinek hősies fegyvertettei s éktelen kimszenvedései kevés párjuhat találhatnak a honvédek vitéz seregében. Ez pedig

Széll József,
őrnagys
nemes-domitki forradalmár,

Született 1813. nemes Domitkön. hol atyja ügyvéd és közbirtokos volt: Illien neveltetve és tanittatva, karán a katonai pályán adta magát, melyhez daliás termetének fogva születtett is. Beállott nem lelkötelezett kadetnak a 48dik magyar regimentbe 1833, — mely Gollner ők utóbb Porosz Prinz czimet viselt, Abban 2 érig szolgálván, be-
(34. sz. alatt.)

ve-

vétetett a Királyi sess-őrző (gardista) Sereghez Becsbe, hol öt évet tiltvár kilépetesett mint Jóhadnagya most nevezett regimentbe, és Galicziába rendeltetett, kapitányi rangra emeltetéssel, — mely állásban Lemberg közelében lakozó földbirtokosnak leányát nőül vette 1843. Itt találta öt az 1848diki év, és a annak folytán feterült magyar Ministerium.

Ettől tehát a poroszprincz egyed — mely nagyobrészent bár német-ajku, de szellemében igaz magyar, — paranczot vett, Galicziából Magyarországba költözni, és egyenesen az ujkormánynak székhelyére Pestre jöni — hová Sz. (nejét a fiúléknél kagyva ideiglen.) megjött, és azonnal Örnagyá ki-

ne-

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

820

revéztetett KOSSUTH által, ki Sz. röl (má-
sok szép dicséretest hallott; melyért ő a
Jellasics-fél horvát sereg elibe rendelte-
tett, ~~[illegible]~~ azzal Pákozdnál (Szept. 29)
diadalmas csatát nyott; és ez
idősöl fogva Sz. az bekövetkezett
hadjárasban, a apróbb-nagyobb csatáll-
ban részt vett, mignem a Magyarok ellen
herczeg Windisch-grätz, — nem csak fojtva
mint elaintén Jellasics, — hanem nyilt-
tan fellépett, és a császári hadsereggel
Dec. hó közepén Magyarországba
bényomult.

/ / / /

A Magyarok, a Schwechátnál (October 30.) történt
ütközetben a császári sereggel, csatát vesz-
vén, Görgei honvidéivel azonnal Magyar-
hon határiba visszatérült, a német sereg
mindenütt nyomban utána eredve.

Win-

Windisch grätz a győri ütvonalon Buda felé irányozván, Görgei, egy honvéd sereggel elébe ment, hogy ön vissza-tartóztassa. Látván azonban a tulnyomó császári had-erős, enged-ett annak, és mind mind alább felé vonult a Duna jobb part-vidékén. Bábolna alatt, látván magát a német seregtől hirtelen ~~[illegible]~~ utól-éresztve, ugy rendelkezett, hogy a honvéd sereges G.. maga vezényelte, — egy 400 gyalog legénységből álló kis csapatot, mint hátul maradót (arrièr-gardót) Szél őrnagy vezényletére bizott, hogy a visszatartóztatott, német sereg elöl a drága magyar tüzérsége fö-dözessek és menekülhessen. S itt fejlett ki aztán az átten rajzolandó hős-csatá-rozása Szél-nek, melyben ő és hü legénysége, bár mily oroszlyáni mód harczoltak, majdnem mindnyájan le-győzetve, életökes áldozták a hazáért, ugyhogy az ütközetben 200 halott, 200

sebesül

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

122

II X

Sebesült maradta csata-téren; — tisztek közül is el esben csak három, és a vitéz vezérlő Szill örnagy, 17 sebekkel borítva, és vérben ázva, Dec. 16.

A Szill-re bízott bataillon

nem vala csatarakészen, utána pedig a német-szegből, lovasság nyomult. Nem volt tehát Szilnek egyéb hátra, mint csapatjával futással menekülni. De ő ezt nem tette, és inkább elhatározta, magát és szeregit a végpusztulásnak kitenni, a [illegible] hidegben csata-mezőn mintsem oszlásnak út adni elevenen.

Szél, az alá sietö német seregnek elébe fel állitotta csapatját, annak szemközt, négyszeg sürü testületben, örnaga paripán élükre állva, fel=emelt kard-dal, rajta örnagyi diszruhája, világos kék bársony katona-öltöny, mely gazdagon aranyozva már messzéről fénylett az ellenfig szemeibe. Ez közelitvén Sz. hez, elöszer is egy kartátsot lövetett a carré-ba, — a nélkül, hogy a tömeget megzavarta volna. Egy minuta mulva másikat, és miután a vitézek sorai már eléggé meg lettek ritkitva, a körükben elhullottak halottai miatt, most a kürasszierok lovaikon a csapatnak összeolvadt maradványára ütöttek, a carré-nak közép pontjába nyomultak. Ekkor Sz. az ö magasra felnyelő termetével és pompás attillájával, az ö környezö tisztek közül ismerhetöen kitünve, a kürasszirok figyelmét tüstént magára vonta, és közülék több [illegible] fel-

emelt

emelt vetö dárdákkal személye felé
nyomult. Noha ugyan Sz.. az elsöt, ki
hozzá közelitett, egyszeri erös kard-
csapással lovánál leteritette, másikat
megsebesitett, még egy 3dikat is le-
vágott. Hanem akkor aztán a vetö
dárdák jeg-zsö záporként hullottak
~~fejére~~, egy csapás épen a zablya-vezeti
kezét találta, és néhány uj-izmok-
tól megfosztva, paripás vezetni Sz.
képtelen lett. Még is egyedül maradva,
magának tovább védésére, midön kard-
ját ~~[illegible]~~ villogtatná a rávohant és
tulnyomó sereg sokasága ellen:
akkor egy ujabb vágás, jobb kezé nek
karját ~~[illegible]~~, tőben a könyöknél, és maja-
nem ugyan azon perezben még egy má-
sik vágás szinein a jobb kéznek uját,
mely a ki-parirozott kardtól sikam-
lott reá. De még mind eddig Sz. egye-
nesen megült lován, — elszántan, hogy
inkább ~~[illegible]~~ rabokra hagyja ~~[illegible]~~ kon-

czol-

czoltatni, mintsem németnek könyö-
rögjön. Ekkor hallá, mikéne egyik, az
ellenségből dühösen rivalgott: „Und der
Hand fällt noch immer nicht!" Ekkor
készakarva allá csuszamlott paripájá-
ról, melyen magát, számos kapott sebei
miatt (mert egyedül a fejére hét vágás
történt,) többe alig tarthatta, és földre
rogyott. Egy kürassszier, pisztolyát a
nyereg-kápából kirántván, még reá
lőtt; de a golyó, épen homloka mellett
elcsuszamlott, a földbe furódott, és egész
ábrázatját földporral ~~bé~~ föcskendezte.
Ekkor a lovasok Sz.-re rohantak, őt ki-
fosztották, mindenéből, ékes attilláját
pallosaikkal szét-darabolták, elrettek
zseb-óráját, erszényét, tárczáját, de
ruháit nem, — mivel azok már teledes
teli voltak vérrel, és használatlanok-
ká lettek; melyeket tehát testén hagytak.
Ekkipen Sz. a pusztaföldén fekve
már adé mint már megholtnak tartatott.

126 Mindazáltal Szélt, a sok vér-
vesztés doczára, is csudálatos módon esz-
mélete nem hagyta el, — áll mi nagy-
részint onnét eredhetett, mivel a vér-
zés hamar meggátoltatott, a dermesz-
tő hideg miatt az ségge fogyván. Mely
körülmény a hősnek életben megma-
radását aztán lehetővé tette. Így fe-
kütt ott Sz. egy ideig eszmélet nélkül; a kürasz-
szirok pedig, a honvédek üldözésére
nagyobbrészint távoztak, — csak kevesen
maradván hátra, a halottak fosztorgatá-
sával foglalkoz[illegible]. S így feltében
Sz. egy hangot hallott, mely öt lassudan
szólitá: „Herr, Oberst Wachtmeister, leben
Sie noch?" Melyre Sz. felnyitá szemeit, és
egy őrmestert s egy tizedest pillantott
meg csapatjából, kik — bár mindketten
meg voltak sebesülve, de futásukban
(melyhez nem valának elkészülve,)
a helyre, hová igyekeztek, az ö viter pa-
rancsuckukat is magukkal meg akar-
ták menteni. „Ja!" Felelé Sz. [illegible]
bágyadtan.

„Sie dürfen den Hunden nicht in
„die Hände fallen!" Szöllőnek hozzá, 127
a derék vitezek. „Strengen Sie sich an,
„soviel Sie vermögen, — stützen Sie sich
auf uns, — 2 Schritte von hier ist ein
„Graben, und haben wir den nur erst
„erreicht; dann sind wir so gut, wie
„gerettet." Most Sz. be csipeszkedve, öt
félig vezettik, félig huzták az árokba,
melyöket a rablassal mohón foglalkozó
kuraszszirok szemé elöl elfödte.
Ala bukva mentek aztán vele tovább az
árokban. Kétszáz lépésnyire, vele egy
vágásba értek, hol már biztonságban
voltak. De ez már a legvégső perez is
lehetett ám; mert az erők szörnyü meg-
feszítése a sérült ornagyot annyira ki-
meritette, hogy tovább nem birta ma-
gát és kezeikközött öszszerogyott.
Azonban kevés nyugvás után, mégis
Sz. ugy öszszeszedte magát, hogy derék
hadtársaira támaszkodva, odább odább
haladhatott. Igy elfutott egy a csata-
térül

tértől fél órányir távol erő magános major udvarba, — de ennél tovább már nem vitethetett; mert őt itt elhagyta eszmélete, és a sebláz kezdett bekövetkezni; és vezetői úgy tapasztaltak, [illegible] szerint végkép el van gyöngülve az [illegible] ízélra, hogy mármár közellévő Komaromba vitethessék kocsin, — hová a hü örmester és káplár Szilleh eljutni törekedett. A becsületes szívű földiszek, — ott mind magyarok, — ezt a szabadságért ily önfeláldozással küzdött bajnokot teljes szívességgel sajnálták, sebeit nosogatták, és hozzájok tépéssel szolgálva, egyszerűen bekötözték. De alig feküt itt Sz. 24 óráig tékével, midőn a felriasztó kiáltás hangzott: „Kaiserliche Kürassier! Egy csapat Comando, egyenest a major udvarba vágtatott, és épen csak annyi idő köz hagyatott, hogy Sz. ta gyékényen melyen feküt, gyorsan a legközelebbi éléstárba beránthatták, — betyilóba a köz-lakáshoz. Ezt pedig csak hamar betöltötte a roham

Kü-

Kürasszpiv-sereg, melynek azaban 129
egy itt rejlő sebesült honvédről sejtel-
mük sem lehetett, hanem csak enni és
inni valót követeltek, s azzal odább
siettek a nagy sereg után. De e váratlan
vendégek a jószívü árendást és öveit
nem kisse hozták rettegésbe, mivel minden
pillanatban ottól félhettek, nehogy a sok
jövő menő rosz vendégek közül, csak
egyiknek ötöljék eszébe benyitni az ajtót
az élés-tárba, első pillantással a bent
nyugvó sérültet észre vették volna. De a
veszély elmult szerencsésen, és a közelebbi
reggel a kürasszirok elvonultak. Könnyen
[illegible]jöhetett volna pedig hasonló hivatlan
vendég; és az árendaszó, — ki az ő szenvedő
honfitársának ápolását kizárólgy egyedül
vállalta magára, — tanácsosnak tar-
tottat annak személyét, nagyobb biztonság
okáért a tehén-istálóba átvitetni. Itt a
ki jólvetett ágy, [illegible] külön helyre tétetett,
és Sz. minden elárulás ellen, tökéletesen
biztosítva megnyughatott.

valami féltzer nemü, elrekeszett

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

tértől fél órányit távol erő magános major udvarba, — de ennél tovább már nem vitethetett; mert őt itt elhagyta eszmélete, és a sebláz kezdett bekövetkezni; és vezetői ugy tapasztaltak, [illegible] szerint végkép el van gyöngülvi azon [illegible] ízélva, hogy mármár közellévő Komaromba vitethessék kocsin, — hova a hü örmester és káplár Szilleh eljutni törekedett. A becsületes szivü földiszek, — ott mind magyarok, — ezt a szabadságért ily önfeláldozással küzdött bajtokat teljes szivességgel sajnálták, sebeit nosogatták, és hozzájok tépéssel szolgálva, egyszerüen bekötözték. De alig feküt itt Sz. 24 óráig békével, midőn a felriasztó kiáltás hangzott: „Kaiserliche Kürassier! — Egy csapat Comando, egyenest a major udvarba vágtatott, és épen csak annyi idő köz hagyatott, hogy Sz. tá gyékényen melyen feküt, gyorsan a legközelebbi éléstárba beránthatták, — bemyilóba a köz-lakáshoz. Ezt pedig csak hamar betöltötte a roham

Kü-

Kürasszír – sereg, melynek azaban egy itt rejlő sebesült honvédről sejtelmük sem lehetett; hanem csak enni és inni valót követeltek, s azzal odább siettek a nagy sereg után. De e váratlan vendégek a jószívü árendást és öveit nem kisse hozták rettegésbe, mivel minden pillanatban ottól félhettek, nehogy a sok jövő menő rosz vendégek közül, csak egyiknek ötöljék eszébe benyitni az ajtót az élés-tárba, első pillantással a bent nyugvó sérültet észre vették volna. De a veszély elmult szerencsésen, és a közelebbi reggel a kürasszírok elvonultak. Könnyen jöhetett volna pedig hasonló hivatlan vendég; és az árendaszó, – ki az ő szenvedő honfitársának ápolását kizárólag egyedül vállalta magára, – tanácsosnak tartottat annak személyét, nagyobb biztonság okáért a tehén-istálóba átvitetni. Itt a aki jólvetett ágy, [illegible] külön helyre tétetett, és Sz. minden elárulás ellen, tökéletesen biztosítva megnyughatott.

valami félszer nemü, elrekeszett

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

83(2 130

Az ötlet helyes és jó volt. Mert k[illegible]
vis napok mulva egy coma-[illegible]
katonaság [illegible] — mint vizgazi csapat, az
árendási majorba telepettetett, állandóan
ott maradandó. De azért [illegible] ennek [illegible]
ozára is, Sz. az ő tehén-istálójában
a leggondosabb ápolásban rendesen [illegible]
szesült. Nem sokára épsége már minden
veszélyen kívül volt, és hat hét mulva
annyira helyre állott, hogy erről lehetett
[illegible] gondom, mikint és hová lehetne ő
eltenni onnét, mihelyt ahoz kedvező
alkalom felmerülend. Ennél Sz. köz
beszéden váltva szives ápológazdánéjával, —
ahoz félig komoly félig tréfás hangon
így szólt: „Éj! jó apponyom, tartlom
„meg engem házánál a tavaszig, mint
„tehenest, — mert én [illegible] jem tudom, mi-
„hez kezdjek, ha felgyógyulok." S ezt
meghallotta az igazi tehenes, és balg-
ságában féltven helyét, hogy szolgá-
latjából kiesik: tüstent elmen[illegible]
a lovasság parancsnokához, a sérültet [illegible]

jb-

Kéljelentette, Ekkor Sz. azonnal befo-
gatott és Budára elvitetett.
Itt Sz. a kórházba rendeltetett, mert
dász átviteli és a felizgatott állapot mi-
dett neki még orvosi ápolás igen szük-
ségeltetett, — kivált hogy egy hozza
átközött [illegible] láz ujabb veszélyt hozott.
Innét levelet irt hitesének, ki Lemberg
közelében szüleinél tartózkodott. És
e ritka nő, vevén szerencsétlen férjének
levelét, — csak egy napot sem késett
bár a mély bubánat miatt maga is
beteg és ágyban fekvő, — magának
erőt nyerve, utnak indult. Valódi hősi
bátorsággal tette ő ezt a rémületes hosszu-
utat, — egyedül maga és téli időben,
— bizakodván csak a jó Istenben és sa-
ját bátorságában, — eszébe sem jutott
az utjában elébe tolulo sok veszélyekre is
ügyelni. És eljutott Budára sérelenül.
Ide épen még jókor érkezett meg, hogy
szeretett férjének élet-mentője lehessen.
Mert e közben már Sz. egy hadi törvény
szék elébe állitatott, mely előtt ő négy
jelent meg, mint a földt nyomornak
va-

valódi képmáso: mind a két keze csonkitottan, miszerint a tollat sem foghatta meg, a vallomásáról felvett jegyzö-könyvet aláirni; — mindkét keze kötölékben, egész fejét bebuj kólva, szemei béesve, és arulatja is béesett, halavány alak.

De Sz. birái mégis nagy figyelem mel viseltettek e bajnok iránt, mert az hösi fegyvertetteinek dicsöfige átzengé az egész magyar hazát, — a magyar részvöl épen magasan dicsértetett, de vitézsége még magától a császári hadseregtöl is elismértetett, — Jöleg ha e törv. széki ülnökök elgondolták, hogy szél nem régiben csak még [illegible] közöttük egy nagyra becsült kedves katona-társ volt. Egyaz a birái közül majdnem réfár haragyal szólt hozzá: „Hätten Sie für uns das gethan, was Sie „thaten, so hätten Sie den Maria Therezia „Orden bekommen, und jetzt haben Sie „die Aussicht auf den Strang."

De

De bár mily nagy tekintete volt azó
[illegible]itott hőstetteinek, — az a rea hozott
halálos ítéletet nem változtathatta,
hanem az halálra szóllott egyhangalag.
Egyik kellett hangozni az ítéletnek;
hanem az birák átalján azt állitották,
hogy hg Windisch-grätz is a vitezséget
becsüli, és a kegyelem actusát fogja
sz. fölött gyakorlatba venni. Azonban
mindnyájan tévedtek. A magyarok
épen azon tavaszi időtájon fényes
csatáikban nagy előnyöket nyerak
ki az osztrák iránjában, és W. a fölött
dühöngve, — a közönséges lelkeknek tu-
lajdon boszu-vágyával egyenn, kit most
hatalmába kerithetett, a nemzetnek
vitezségét szélen megboszulandó,
abban állapodott meg, hogy a halálos
ítélet szélen végre hajtandó.

Az elitéltnek nejét a lovagias
herczeg (így szerette W. magát czimez-
tet-

tetni,) nem akarta maga elébe bocsá-
tani; és midőn egy magasabb tisztnek
kegyelmezéséből végre az (régin elébe jött
s férjének életét kérte, – de a mely
mellett a nemes lengyelnő, szive agg-
lya daczára, minden ön-megalázást
félre tett: röviden és nyersen kétszer
válaszolt neki: „Just nicht, – just nicht"

Mellesleg megjegyezve, ez igen
aljas kifejezés volt egy herczegtől.

De a birásszodi tisztek szavaza-
ta mind mind hangosabban a hala-
los ítéletnek végre hajtása ellen szól.
Két tekintélyes tagja a centrális fel-
vigyázó biztosságnak – ha nem hibá-
zom, azok egyike Hipsics tábornok
lehetett, – még azt nyilvánitották, ho-
ha a herczeg megmaradna kimondó
akarasján, ők lekösz önnek állasukról.
És igy végre W.. vipparette az ő Just
nicht – jét, és az ítélet ím igyen szóllott.

„Szél őrnagy, 2c. miatt, halálra itéltetett, de miután az, tizenhét sebei által egyébként is nyomorik lett, ~~tehát~~ emberiség tekintetéből, tehát tíz éri várfogságra vason, megkegyelmeztetik."

Ez nem gúny ám, uraim.

És így jelenleg (1850.) a szerencséslen, – ki a valóban megérdemlett csudálkozását bírja a magyarnak, osztráknak, sőt minden nemzeteknek, kik vitézséget méltányolni tudnak, – a börtönben ül Kufsteinban, a megcsonkitott kezek az erejök-vesztette karok, megterhelve az emberiség tekintetéből vájok dictált lánczczal, és gyakran a 7 fejfébek miatt felfel-merülő fejfájásokban szenvedve.

Egy vigasza van még az ekkipen szenvedő Sz. őrnagynak. S ez a nemes öntudatón kivül, mely őt erősíti, és a mely neki ezen intézatos tartózkodási helyében

M. TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRA

is elválhatlanul megmarad, — az
hitesen fiatal, derék, és nevezetes birtok
által oly tehetős hölgy, hogy bár mely helyen
magának is férjenek minden élet-élve
zeset megszerezhet; és a ki most, ele
venen meghalva [illegible] ezen elszi
geselt fészekben elásta magát, — csak
azért, hogy hetenkint egyszer azon szeren
csében részt vehessen, hogy szenvedő férje
(a vám parancsnok és a tömlöcz-tartó
jelenlétében, mintegy pár óaig látogathassa.

Tisztelet ennek a riska nőnek! Ki
előtt térdre lehetne hajolni, — de nem ám
hg W.. előtt, ki az emberiség tekintetét i
gyakorolja; ~~[illegible] azon fejedelem~~
~~előtt, ki az emberiséget ekkipen engedi~~
~~pazéroldatni a néskul, hogy kőszivében~~
~~csak egy kegyelem-actast elkövetése hez hajlandó~~
~~[illegible]~~ os érezne.*)

Szél

*) Eddigi kurfovrás: „Leuchtthurm
redigirt. Keil, Leipzig, 1850. № 22.

Sz. Kufsteinban szenvedett 1854ig, a
császár nőszülöséig, a mikor (és) nászünnegalys
alkalmazával ő is amnestiát nyert, és
neki megengedettett visszatérni hitesével
ennek birtokára Galicziába, – mindaz
által még most is helyhez kötve. Jsö
[illegible] hitese gyermek nélkül ekhalt
1858. Sz. még pár évet sok jó barátinak
és rokonszövedékinek társaságában,
Galiczia földén töltött. De végre az
1860diki csász. diploma Oct. 20. kihirdettetvén, ő is teljes szabadságát visszanyerte, a honvágy és hazája szent
ügye öt szülö földére meghozta, és mostan

(1861. Oct.) Kis-Czelben tartja lakását,
köztiszteletnek örvendve, mint Vas
megyének egyik legkitünöbb diesekvése.

M. TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRA

Az oszt[illegible]ák kormány, Galicziában
kinálta őt civil hivatalok vállalá-
sával: de ő a császári felgálattal gyűl-
letig megelégített örökre. Ellenben itthon
a megjetől Bizosmányi tagsággal meg-
tiszteltetne, azt szívesen elvállalta; –
valamint a díszpolgárra-választat-
ját a Kis-Czeli magyar-szellemű nép-
től; mely rangjába ünnepélyesen be is
iktattatott.

Itt töltsi Sz. napjais, kényelmes
jöllésben, a kemenes alji uri családok-
nál mindenütt kedves vendég a va-
dászási nemes mulatozásnak barátja
– megnyugodva a sok éktelen szen-
vedésektől, és érdemei bel-érzésiben,
örvendezve, hogy Isten méltatta őt is
a halálnál több kinokat kiállani a hazáé

U. I. Én pedig

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

ADA-

U. I. Én pedig, Dömölknek 3i évi polgára, ki e jeles hazafiat már ifju éveiben felvirulni láttam, szivemből örvendek, hogy őt, sok legyőzött viszontagságai után, életben haza térve, viszont szemlélhetem, hősi babéraiban üdvözölve. És miután e nemzet embere, az 1861dik ev tavaszán szülő-földére megjövén, engem ~~veterán ekad. tagot~~ látogatásával váratlanul, igen kedvesen meglepett; s érdekes társaságában folyvást részeltet: én ellenben, ki ezt is megérhetni szerencsés vagyok, e megtisztelteteset nagyra becsülvén, némü szeretet szolgálatával viszonzandó, — kivántam érdemeit e Krónikáimba beiktatni, az összes nemzeti közönség el'ött hirdetni, és forradalmári nevét ekképen fönmaradandó örök emlékül az utánkomak által-adni.

+ U. I. 1860 [illegible] Költöz ött, hol sig bírtok vett.

(Vesszem Megyer)

ADA-

AKADÉMIA KÖNYVTÁRA